

เล่าขาน

ตำนานเวียงหนองล่อง

เวียงหน้าด่านแห่งการสร้างบ้านแปงเมืองลำพูน

เทศบาลตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำปาง

เลขาธิการสำนักงานวิจัยหนองสอง

เล่มที่ ๑

พ.ศ. ๒๕๖๕

จัดทำโดย

เทศบาลตำบลวังม่วง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

๑. นายสืบศักดิ์ สุภิมาส	นายกเทศมนตรีตำบลวังม่วง
๒. นายสุวิษ สุภาวงศ์	รองนายกเทศมนตรีตำบลวังม่วง
๓. นายปิยณัฐ กันทาดง	รองนายกเทศมนตรีตำบลวังม่วง
๔. นายสุพิศ ไชยเดช	ที่ปรึกษานายกเทศมนตรี
๕. นายจักรกฤษณ์ จันทร์วัน	เลขาธิการนายกเทศมนตรีตำบลวังม่วง
๖. นายเปรมมินทร์ เทพอาจ	รองปลัดเทศบาลตำบลวังม่วง
๗. นายอภิรักษ์ ไชยศรีหา	ผู้อำนวยการกองการศึกษา
๘. นางชนนิตา จำปาอ้อม	หัวหน้าฝ่ายบริหารการศึกษา
๙. นางสาวนวลพัทตร์ วงษ์กระสันต์	นักวิชาการศึกษาชำนาญการ
๑๐. นางสาวผกามาศ ปัญญาคำ	นักสันทนการปฏิบัติกร
๑๑. นางสาวจิรัชยา อินทวัน	ผู้ช่วยนักวิชาการศึกษา
๑๒. นายฐาปนา กันทาดง	ผู้ช่วยนักสันทนการ
๑๓. นางสาวสุดารัตน์ อินตะบัน	ผู้ช่วยธุรการ
๑๔. นางสาวพรพิมล เทพวงศ์	ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก
๑๕. นางสาวนุชนาถ จันทร์ดง	ครูจ้างสอน
๑๖. นางสาวนุชจิรา สามคำ	พนักงานจ้างทั่วไป
๑๗. นางสาวปรียานุช อุন্নันนาค	พนักงานจ้างทั่วไป
๑๘. นางเจนจิรา ศรีกฤษณะ	ปฏิบัติงานธุรการ

ภาพหน้าปก

กองการศึกษา เทศบาลตำบลวังม่วง

พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด อนุรักษ์การพิมพ์ ๒๐๑๕ (สำนักงานใหญ่)

๒๐๔ ถ.รอบเมืองนอก ต.ในเมือง อ.เมืองลำพูน ๕๑๐๐๐

โทร. ๐๕๓ - ๐๙๐๔๕๕

คำนำ

เวียงหนองล่อง เป็นเมืองโบราณที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ เป็นเมืองหน้าด่านของอาณาจักรล้านนาโบราณหรือญไชย ที่นักประวัติศาสตร์ได้สันนิษฐานว่า เวียงหนองล่อง ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อเป็นเมืองหน้าด่านป้องกันการรุกรานของพม่า ในเขตพื้นที่อำเภอเวียงหนองล่องมีโบราณสถานและโบราณวัตถุจำนวนมาก ที่ควรค่าอย่างยิ่งในการอนุรักษ์ รวมถึงเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถนำมาศึกษาแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ในรูปแบบต่างๆ

เทศบาลตำบลวังผาง ได้ตระหนักถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอำเภอเวียงหนองล่อง การจัดพิมพ์หนังสือ “เล่าขานตำนานเวียงหนองล่อง” ในครั้งนี้ จะอำนวยความสะดวกต่อการสืบค้นและสร้างความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์อำเภอเวียงหนองล่องได้ตามสมควร ขอขอบพระคุณ คณะวิทยากรในงานเสวนา “เล่าขานตำนานเวียงหนองล่อง” ดร.เพ็ญสุภา สุขคตะ, คุณยอดคนัย สุขเกษม, อาจารย์แสวง มาละแซม, อาจารย์สว่าง กันทะมูล, กำนันฤชัย กันทาตง, กำนันสนั่น ไชยวงศ์, พ่อหนานสมบัติ โอชเชย, ต.ต.ธวัช แก้วก่อ, นายประดิษฐ์ วังพฤกษ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนน้ำตึบวิทยาคม และผู้มีส่วนร่วมทุกท่าน ที่ทำให้การจัดทำหนังสือในครั้งนี้เป็นผลสำเร็จ หากมีข้อบกพร่องหรือมีข้อทัก้วงด้วยประการใดเทศบาลตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน ขออภัยด้วยความเต็มใจยิ่ง

นายสืบศักดิ์ สุภิมาส
นายกเทศมนตรีตำบลวังผาง

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	
ประวัติความเป็นมาอำเภอเวียงหนองล่อง	๑
ประวัติความเป็นมาตำบลวังผาง	๕
ประวัติความเป็นมาตำบลหนองล่อง	๓๔
ประวัติความเป็นมาตำบลหนองยวง	๔๓
ตำนานเวียงหวาย	๕๖
ตำนานเจ้าพ่อแปดเหลี่ยม	๖๓
ตำนานเจ้าแม่นางแก้ว	๖๕
กูซาว	๖๓/
เจ้าพ่อจันทราชา วงศ์ลังการ	๓/๐
เจ้าพ่อครุฑ วงศ์ลังการ	๓/๕
ปากบ่อง	๙๐
อำเภอปากบ่องสู่อำเภอเวียงหนองล่อง	๙๔
คนยอง	๙๙
บรรณานุกรม	๑๐๔
ภาคผนวก	๑๐๖
บทความงานเสวนา “เล่าขานตำนานเวียงหนองล่อง”	๑๐๓/
ประวัติความเป็นมาโรงพยาบาลเวียงหนองล่อง	๑๒๕
โบราณสถานและโบราณวัตถุในอำเภอเวียงหนองล่อง	๑๒๙

ประวัติความเป็นมาของอำเภอเวียงหนองล่อง

ตำนานเล่าว่า “เวียงหนองล่อง” เดิมเป็นที่ตั้งของเมืองโบราณ (เมืองหน้าด่านของเมืองศรีบุญชัย) ในปีพุทธศักราช ๑๒๑๗ ชาวเมangkะที่มีถิ่นฐานอยู่ทางทิศใต้ของนครศรีบุญชัย นำข้าวมารับทูลพระแม่เจ้าจามเทวีปฐมกษัตริย์เมืองศรีบุญชัย ว่ามีหนองน้ำแห่งหนึ่งอยู่ไม่ไกลเท่าใดนัก พบกาเผือกมาร้องในวันธรรมสวนะ พระนางฯ จึงให้ข้าราชการบริวารไปดูข้อเท็จจริง และได้รับสั่งให้สร้างเวียงขึ้น พระราชทานนามว่า “เวียง” (เวียงการ้อง) ซึ่งปัจจุบันคือ อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน ขณะนั้นทรงโปรดให้สร้างอารามการ้อง (ปัจจุบันคือ วัดบ้านเวียงหนองล่อง หมู่ที่ ๖ ตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน)

หมู่บ้าน “เวียงหนองล่อง” ตั้งอยู่บนที่ดอน ลักษณะของชุมชนมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ว่าเป็นที่ตั้งของชุมชนเก่า แต่ปัจจุบันสิ่งก่อสร้างที่คาดว่าเป็นโบราณสถาน เช่น เจดีย์ กำแพงเมือง คูน้ำ ล้อมรอบเมืองได้ชำรุดปรักหักพัง แต่ก็ยังพอมีร่องรอยให้เห็น และสามารถศึกษาได้อยู่บ้าง

ข้อสันนิษฐานการก่อตั้ง “เวียงหนองล่อง”

“เวียงหนองล่อง” ไม่น่าจะสร้างเมืองในสมัยพระนางเจ้าจามเทวีเสด็จขึ้นมาจากเมืองละโว้ เพื่อมาครองเมืองศรีบุญชัย (พ.ศ.๑๒๐๐) (ตำนานมูลศาสนา : ๔๖) เหตุผลเมื่อพระนางจามเทวี เสด็จขึ้นมาจากเมืองละโว้ พระนางได้ประกาศพระศาสนาโดยการสร้างวัดในเส้นทางจากเมืองละโว้ ถึงเมืองศรีบุญชัย เช่นที่วัดแก่งสร้อย ในอ่างเก็บน้ำเหนือเขื่อนภูมิพล จังหวัดตาก วัดดอยเก็ง อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ วัดดอยน้อย อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ วัดบ้านเหล่าพระเจ้าดาเชียว อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน วัดกู่ละมั่ง ตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน เป็นต้น

นอกจากนั้นในเมืองบริวารของแคว้นศรีบุญชัย เช่น เวียงมโน (ตำบลหนองตอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่) เวียงท่ากาน (อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่) ยังมีโบราณสถานที่สำรวจและศึกษาได้ ซึ่งเป็นโบราณสถานที่สร้างยุคสมัยทวารวดี เหตุผลอีกประการหนึ่งในราวปี พ.ศ. 170 (ตำนานมูลศาสนา อ่าง พ.ศ. 1440) สมัยพระเจ้าอาทิตยราชได้ก่อสร้างเจดีย์ทรงปราสาทครอบพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า (พระธาตุศรีบุญชัย) และพระมเหสีของพระองค์ คือพระนางปทุมวดี ได้ทรงสร้างเจดีย์ปทุมวดี ในบริเวณใกล้เคียงกับพระบรมธาตุเป็นเจดีย์แบบทวารวดีทรงสี่เหลี่ยม คล้ายกับเจดีย์ในวัดจามเทวี

สำหรับโบราณสถานใน “เวียงหนองล่อง” ที่พบเป็นเจดีย์ทรงสี่เหลี่ยม เรียกว่า “กู่ขาว” มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมโดยการเรียงอิฐที่ส่วนโค้งของซุ้มประตูแบบพุกาม มีลักษณะไม่เหมือนเจดีย์แบบทวารวดี ต่อมาสำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 6 เชียงใหม่ ได้มาสำรวจและรายงานการสำรวจไว้ว่าสิ่งที่สามารถกำหนดอายุสมัยได้อย่างหนึ่ง คือ “กู่ขาว” เมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมและเทคนิคการก่อสร้าง พบว่า ในส่วนวงโค้งซุ้มประตูมีการเรียงอิฐแบบพุกาม อายุสมัยของเจดีย์องค์นี้

น่าจะมียายุสมัยหลังจากพม่ายึดครองล้านนา คือ หลัง พ.ศ.ที่ 22 ลงมา (พ.ศ.2200) และชุมชนโบราณแห่งนี้ น่าจะมีอายุสมัยไล่เลี่ยกับเจดีย์องค์นี้”

ข้อสรุปเบื้องต้น

“เวียงหนองล่อง” ไม่ได้สร้างขึ้นในสมัยทราวดี แต่สร้างขึ้นในสมัยพม่ายึดครองล้านนา รว พ.ศ. 2200-2300

1. สมัยที่อาณาจักรล้านนาตกเป็นเมืองขึ้นของพม่าตั้งแต่สมัยพระเจ้าบุเรงนอง รว พ.ศ. 2102 เป็นต้นมา เมืองหริภุญไชยและเมืองเชียงใหม่ ต่างก็ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของพม่า บริเวณที่พม่าใช้เป็นแหล่งเกษตรเสปียงอาหารและเป็นเส้นทางเดินทัพ ก็คือบริเวณที่ราบใกล้แม่น้ำปิง แม่น้ำกว และแม่น้ำทาไหลมารวมกัน คือ บริเวณ “สบทา” และบริเวณแม่น้ำปิงและแม่น้ำลี้ ไหลมาบรรจบกันเรียกว่า “สบลี้” (อยู่ในเขตอำเภอเวียงหนองล่อง บริเวณบ้านดงหลวง และบ้านวังสะแกง ในปัจจุบัน) เพราะเป็นที่ราบลุ่ม มีข้าวปลาอาหารสมบูรณ์และเป็นชุมทางผ่านทั้งทางบกและทางน้ำ

2. ขณะที่พม่ามีอำนาจปกครองในบริเวณดังกล่าว บรรดาผู้นำท้องถิ่นและผู้คนในที่ต่าง ๆ ก็ได้แข็งข้อ ยกกำลังเข้าต่อต้านพม่าอยู่หลายครั้ง เช่น กรณีผู้นำชาวชาวลำพูนรวบรวมผู้คนก่อกบฏในปี พ.ศ. ๒๒๓๖ ถูกพม่าจับได้และประหารชีวิตในปี พ.ศ. 2308 พระเมืองไชยและนายอ้ายเมือง แห่งเมืองลำพูนยกกำลังไปรบกับพม่าที่เชียงใหม่ได้รับชัยชนะ ทำให้แม่ทัพพม่าหนีไปอังวะ ลำพูนจึงยังไม่มีเจ้าปกครองตลอดมา เมืองลำพูนในระยะที่พม่ามีอิทธิพล จึงมีสภาพล้าสนงุ่นวายในตำนานเมืองเชียงใหม่ กล่าวว่ารวปี พ.ศ. 2306 พม่าได้กวาดต้อนผู้คนจากเชียงใหม่ และลำพูนไปอังวะเป็นจำนวนมาก ทำให้สภาพผู้คนเบาบางลงไปในการปี พ.ศ. 2317 สมัยพระเจ้าตากสินได้ยกกองทัพขึ้นมาได้ขับไล่พม่าออกจากเมืองเชียงใหม่ โดยมีพระยาจำบ้าน พระยาภาววิละ ซึ่งเป็นผู้นำในยุคนั้น ร่วมมือขับไล่พม่าด้วย ทำให้ลคอิทธิพลของพม่าในบริเวณเชียงใหม่และหริภุญไชยลงเป็นอันมาก แต่พม่าได้ถอยไปรวมกันที่เชียงแสนเพื่อเตรียมยกทัพกลับมาตีเชียงใหม่อีกครั้งหนึ่ง ในราวปี พ.ศ. 2325 - 2339 พระยาภาววิละ ซึ่งตั้งมั่นอยู่ที่ “เวียงป่าซาง” ได้กวาดต้อนรวบรวมและอพยพผู้คนไพร่พลไปตั้งมั่นที่เชียงใหม่ เนื่องจากคาดว่าเชียงใหม่ช่วงนั้นผู้คนยังมีไม่มาก สภาพเปรียบเหมือนเมืองร้าง ตำนานสิบห้าราชวงศ์ได้กล่าวถึงสภาพความเป็นอยู่ของเชียงใหม่ยามนั้นว่า “ยามนั้นเชียงใหม่หมดสิ้น เป็นป่ารกอุกหนา ด้วยคุ่มไม้เครือเขาเถาวัลย์ เป็นที่อยู่ของแรด ช้าง เสือ หมิผู้คนที่บ่หลาย ชอนกันอยู่ เทาพหมด...” ก่อนที่พระยาภาววิละจะอพยพไพร่พลผู้คนไปยังเมืองเชียงใหม่ นั้น พระยาภาววิละเลือกตั้งที่มั่นอยู่ที่เวียงป่าซาง ด้วยเหตุผล 3 ประการคือ

1. เวียงป่าซางตั้งอยู่ระหว่างเชียงใหม่มกับลำปาง ถ้ากองทัพของพม่าที่มีขนาดเล็ก ที่ตั้งอยู่ที่เชียงแสนมาโจมตี ก็สามารถเรียกกำลังหนุนจากลำปางมาช่วยได้ง่าย แต่ถากกองทัพพม่ามีขนาดใหญ่ก็สามารถถอยกลับไปตั้งมั่นที่ลำปางได้ง่าย
2. เวียงป่าซาง ตั้งอยู่ในลุ่มน้ำปิง เหมาะแก่การควบคุมให้เป็นอู่ข้าวอู่น้ำ และแหล่งเสปียงอาหาร
3. เวียงป่าซาง ตั้งอยู่ในลุ่มน้ำปิง สามารถควบคุมการคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำในการเดินทาง

สู่เชียงใหม่ และเดินทางล่องไปยังเมืองทางภาคกลาง เนื่องจากในช่วงที่พระยาภาววิไลได้อพยพไพร่พล และผู้คนจากเวียงป่าซาง ไปตั้งมั่นอยู่ที่เชียงใหม่ นั้น พระยาภาววิไลมีแนวคิดที่จะฟื้นฟูบ้านเมืองที่เคยตกเป็นของพม่ามานาน แต่กำลังผู้คนมีไม่มากพอ จึงได้กวาดต้อนผู้คนและทำการเกลี้ยกล่อมให้กลุ่มต่าง ๆ เข้ามา สวามิภักดิ์เป็นคำกล่าวสมัยนั้นว่า “เก็บผ้าใส่ซ้าเก็บข้าวใส่เมือง” หลังจากที่ได้ตั้งมั่นที่เชียงใหม่แล้ว พระยาภาววิไลยังเกรงว่าพม่าจะยกทัพมาตีเชียงใหม่อีก จึงเห็นความจำเป็นที่จะให้เมืองลำพูนได้ฟื้นฟูเมืองขึ้น เพื่อเตรียมไว้เป็นกำลังสนับสนุนเชียงใหม่หากพม่ายกทัพมาโจมตี นอกจากนั้นทั้งลำพูนและเวียงป่าซางยังเป็นที่รองรับผู้คนที่ถูกกวาดต้อนมา (ชาวยอง) อีกประการหนึ่งการที่ “เวียงป่าซาง” เป็นที่รองรับผู้คนที่ถูกกวาดต้อนมาแล้วยังต้องการให้เป็นเมืองหน้าด่านไว้คอยต่อต้านพม่าที่จะยกทัพมาตีเชียงใหม่ทางเรือจากแม่น้ำปิง และทางบกที่จะยกทัพมาจากเมืองลี

ข้อสันนิษฐานลักษณะการสร้างเวียงป่าซาง (บริเวณปัจจุบันคือ บ้านป่าซาง ตำบลป่าซาง บริเวณวัดป่าซางงาม บริเวณที่ว่าการอำเภอป่าซางปัจจุบัน บริเวณโรงเรียนชุมชนบ้านป่าซาง ซึ่งมีสถานที่ประกอบพิธีกรรมบางอย่างอยู่ที่หลังสถานีตำรวจภูธรอำเภอป่าซาง วัดอินทิล ซึ่งเป็นสถานที่ทำพิธีบูชาอินทิลประจำปี พร้อมกับเชียงใหม่) เป็นชุมชนที่ไม่มีโบราณสถานที่ยังใหญ่โตเหมือนกับในสมัยทวารวดีเพราะสร้างเพื่อให้เป็นเมืองหน้าด่าน สำหรับลักษณะของ “เวียงหนองล่อง” สภาพการก่อสร้างเช่น โบราณสถานที่ค้นพบ สภาพคูเมืองและกำแพงเมือง น่าจะเป็นการก่อสร้างเพื่อให้เป็นเมืองหน้าด่านเหมือนกับเวียงป่าซาง เพราะลักษณะสภาพของบริเวณสถานที่คล้าย ๆ กับการสร้างเวียงป่าซาง ที่มีเอกสารหลักฐานกล่าวถึงมากกว่า “เวียงหนองล่อง” ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า “เวียงหนองล่อง” น่าจะถูกสร้างขึ้นเป็นเมืองหน้าด่านป้องกันพม่ายกทัพมาโจมตีเชียงใหม่ด้วยเหตุผลดังนี้

1. “เวียงหนองล่อง” ตั้งอยู่ในชัยภูมิเป็นเมืองหน้าด่าน ป้องกันการยกทัพของพม่า 2 ทาง คือทางบกป้องกันพม่าเดินทัพมาจากเมืองลี และทางน้ำป้องกันพม่ายกทัพขึ้นมาตามลำน้ำปิง
2. สถานที่เรียกชื่อในหมู่บ้านเวียงหนองล่องปัจจุบัน มีสถานที่ที่น่าเชื่อได้ว่าเป็นชุมชนที่มีการตั้งชุมชนจริง เช่น “หัวริน” คือ ร่องตมน้ำจากแม่น้ำลีเข้ามาใช้ในชุมชน หรือ “ร่องม่าน” สันนิษฐานว่าน่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับพม่าในด้านการสู้รบ (ม่าน เป็นชื่อเรียกพม่า) เป็นต้น
3. “กู๋ขาว” ซึ่งเป็นโบราณสถานที่พบในตัวชุมชน “เวียงหนองล่อง” จากรายงานการสำรวจตรวจสอบของสำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 6 เชียงใหม่ ที่ได้ตรวจสอบเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2541 พบว่าโบราณสถานแห่งนี้มีลักษณะเป็นเจดีย์ ซึ่งน่าจะเรียกว่า “กู๋ขาว” มากกว่า ข้อสันนิษฐานว่าเป็นสถานที่บรรจุอัฐิของผู้มีศตราบรรดาคดีสำหรับ “กู๋ขาว” น่าจะเป็นที่บรรจุอัฐิของแม่ทัพนายกองที่เสียชีวิตจากการสู้รบกับพม่าในสมัยนั้น

ข้อสรุปสุดท้าย

หากตามที่สันนิษฐานไว้ว่า “เวียงหนองล่อง” ถูกสร้างขึ้นมาไว้เพื่อเป็นเมืองหน้าด่านป้องกันการยกทัพมาโจมตีจากทัพพม่าเหมือน “เวียงป่าซาง” แล้ว “เวียงหนองล่อง” น่าจะถูกสร้างขึ้นราว ๆ ไม่ก่อน พ.ศ.

2200–2300 (พ.ศ. 2317 พระยาวชิรปราการ ยกทัพขึ้นมายึดไล่พม่าจากเมืองเชียงใหม่) และจากรายงานการสำรวจตรวจสอบโบราณสถานที่บ้านวังผางโบราณคดี และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติที่ 6 เชียงใหม่ ได้ตรวจสอบการก่อสร้างส่วนโค้งของซุ้มประตู “กุ๋ขาว” ปรากฏว่ามีการเรียงอิฐแบบพุกามนั้น อายุสมัยของเจดีย์องค์นี้น่าจะมีอายุสมัยหลังจากที่พม่ายึดครองล้านนา คือหลังจาก พ.ศ. 2200

ที่มา : <http://stam.siam2web.com/?cid=585781>

เนื่องจากท้องที่อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน มีอาณาเขตกว้างขวางและมีราษฎรจำนวนมาก พื้นที่บางตำบลอยู่ห่างไกลจากอำเภอ การปฏิบัติงานของข้าราชการในการออกตรวจตราเยี่ยมเยียนราษฎร เพื่อดูแลความทุกข์สุขไม่ทั่วถึง ปีพุทธศักราช ๒๕๓๘ กระทรวงมหาดไทยจึงได้มีประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง แบ่งเขตท้องที่อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ตั้งเป็น กิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน โดยมีผลตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๓๘ ใช้ศาลาการเปรียญวัดบ้านต้นผึ้ง หมู่ที่ ๒ ตำบลหนองล่อง เป็นสถานที่ตั้งที่ว่าการ กิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง (ชั่วคราว) ต่อมาเมื่อปลายปี 2539 ได้ย้ายมาอยู่อาคารที่ว่าการกิ่งอำเภอหลังปัจจุบัน หมู่ที่ ๘ ตำบลหนองล่อง จนถึงปัจจุบัน

ต่อมาได้มีพระราชกฤษฎีกา ลงวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๕๐ ได้ยกฐานะจาก “กิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง” เป็น “อำเภอเวียงหนองล่อง” ตั้งแต่วันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๐ เป็นต้นมา มีเขตปกครอง จำนวน ๓ ตำบล ประกอบด้วย (1) ตำบลวังผาง (2) ตำบลหนองล่อง และ (3) ตำบลหนองยวง

ที่มา : แผนพัฒนาอำเภอ 5 ปี (พ.ศ. 2561 – 2565) ฉบับทบทวน ปี พ.ศ. 2564

อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

วัดบ้านดงหลวง ตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

ประวัติความเป็นมาของตำบลวังผาง

บ้านเหล่าแมว

บ้านเหล่าแมว หมู่ที่ 1 ตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

บ้านเหล่าแมว ก่อตั้งขึ้นมานานกว่า 200 ปี ปู่ยาตายายได้เล่าขานสืบมาว่า มีประชากรอาศัยอยู่ในหมู่บ้านไม่มากนัก มีครั้งหนึ่งเกิดน้ำท่วมครั้งใหญ่ในหมู่บ้าน ได้มีกระโจมหรือที่ชาวบ้านเรียกกันตามภาษาท้องถิ่นว่า “แมวควบล่อง” (กระโจมครอบต้นบนโรงศพ) และโรงศพได้จมลงน้ำในพื้นที่ หมู่ที่ 6 บ้านเวียงหนองล่อง ส่วนแมวควบล่อง ได้ลอยมาติดฝั่งในหมู่บ้านเหล่าแมว ตั้งแต่นั้นมาชาวบ้านจึงได้ขนานนามว่า “บ้านเหล่าแมว” สมัยนั้น ผู้นำหมู่บ้านคือ 1. นายอ้าย ไชยเสน 2. นายแก้ว ศรีหล้า 3. นายหลวง จันทร์จ้อ (กำนันตำบลวังผาง) 4. นายบุญศรี ปรีดำ (กำนันตำบลวังผาง) ต่อมาได้แยกมาเป็นหมู่บ้านเหล่าแมว หมู่ที่ 1 ตำบลวังผาง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน โดยมีนายवल ยะใจ เป็นผู้ใหญ่บ้าน ยาวนานกว่า 8 ปี (กำนันตำบลวังผาง) จนกระทั่งอายุ 60 ปี ใน พ.ศ. 2540 จากนั้นชาวบ้านได้คัดเลือก นายประสิทธิ์ แก้วเมือง เป็นผู้ใหญ่บ้าน และนายสุรพล ตาจุมปา เป็นผู้ใหญ่บ้านต่อมา

รายนามผู้ใหญ่บ้าน

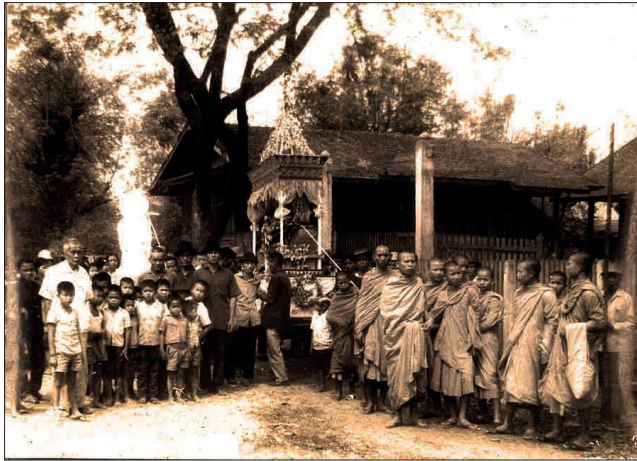
- นายอ้าย ไชยเสน
- นายแก้ว ศรีหล้า
- นายหลวง จันทร์จ้อ (กำนันตำบลวังผาง)
- นายบุญศรี ปรีดำ (กำนันตำบลวังผาง)

ต่อมาได้แยกเป็นหมู่บ้านเหล่าแมว

- นายवल ยะใจ (กำนันตำบลวังผาง)
- นายประสิทธิ์ แก้วเมือง
- นายสุรพล ตาจุมปา
- นายปรีชา แดงซอน
- นายนพรัตน์ ชัดมะโน
- นายสุชาติ ไชยเสน

แมวควบล่อง

"ปราสาทศพ" นั้น แต่ถ่าโบราณจริงๆ ถ่าเป็นชาวบ้านที่มีฐานะยากจน จะใช้ "แมวควบ" ทำจากไม้ไผ่ เอาไว้ครอบศพไว้ แต่ถ่าเป็นคนหบดีหรือคนที่มีฐานะ มียศมีศักดิ์ ก็จะใช้ "ปราสาท" ซึ่งจำลองมาจากปราสาทของเทวดา เป็นความเชื่อว่าเมือตายไปแล้วจะได้อยู่ในปราสาท ก็แสดงถึงความเชื่อถึงชีวิตหลังความตายหรือโลกนี้โลกหน้าของชาวล้านนา

บ้านเหล่าปงเสื่อ

บ้านเหล่าปงเสื่อ หมู่ที่ 2 ตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

บ้านเหล่าปงเสื่อ มีประชากรมาตั้งรกรากประมาณ 150 ปีก่อน เดิมหมู่บ้านเต็มไปด้วยป่าทึบ มีเสืออาศัยอยู่จำนวนมาก ประชากรที่เข้ามาบุกเบิกหมู่บ้านคนแรกคือ พ่อหลวงอุ่น ศรีฤณะ ได้นำวัวของเจ้าหลวงเหมพิณฑุไฟจิตร มาเลี้ยงและแบ่งกัน ต่อมาได้มีคนเข้ามาทำไร่ ทำนา เป็นราษฎรมาจากจังหวัดแพร่ และจังหวัดลำพูน ทำให้มีราษฎรเพิ่มขึ้น จำนวน 30 หลังคาเรือน มีพ่อปวง บันคำ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรกในตอนแรกบ้านเหล่าปงเสื่อยังรวมกับบ้านเวียงหนองล่อง หมู่ที่ 8 ต.วังผาง และประมาณ พ.ศ. 2490 มีผู้นำหมู่บ้าน คือ นายหน่อ ปาละก้อน ปกครองหมู่บ้านต่อจาก นายเมือง มโนเพ็ญ ต่อมาในปี พ.ศ. 2505 บ้านเหล่าปงเสื่อ ได้แยกจากบ้านเวียงหนองล่อง ตั้งเป็น หมู่ 2 บ้านเหล่าปงเสื่อ ต.วังผาง

รายนามผู้ใหญ่บ้าน

1. นายปวง บันคำ (คนบ้านเหล่าปงเสื่อ)
2. นายเมือง มโนเพ็ญ (มาจากบ้านสบทา)
3. นายหน่อ ปาละก้อน (มาจากบ้านเวียง)
4. นายบัน หม่องกี (มาจากบ้านเวียง)
5. นายสุ่ม จาไชย (คนบ้านเหล่าปงเสื่อ) พ.ศ. 2509
6. นายตาคำ ใจพะยัก
7. นายอุดม ดุยแพร่ (ต้นตระกูลมาจาก จังหวัดแพร่)
8. นายถนอม จันทรประเสริฐ
9. นายถนอม จาไชย
10. นายदनัย กาแพร่ (ต้นตระกูลมาจาก จังหวัดแพร่)

วัดบ้านเหล่าปงเสื่อ

1. ครูบาอินตา , พระอินสอน สร้างวัดและโรงเรียน พ.ศ. 2503
2. สร้างศาลาการเปรียญ พ.ศ. 2507 (โดยครูบาอินตา)

วัดบ้านเหล่าปางเสื่อ

ชาวบ้านได้ช่วยกันสร้างอารามขึ้นมา พอถึงวันพระจึงไปนิมนต์พระจากวัดวังผางมาประกอบพิธีทางศาสนา จากนั้นไม่นาน ครูบาแก้วโปงมา (กันทะยัต) เจ้าอาวาสวัดวังผาง ได้ส่งพระลูกวัด ให้มาอยู่จำพรรษา เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับศรัทธาบ้านเหล่าปางเสื่อ ในปี พ.ศ. 2464 วัดบ้านเหล่าปางเสื่อจึงได้ยกฐานะเป็นวัด มีการก่อสร้างถาวรวัตถุและพัฒนาจนรุ่งเรืองขึ้น เป็นที่อบรมชดเกล้าจิตใจและเป็นศูนย์รวมใจของศรัทธาชาวบ้านเหล่าปางเสื่อทุกคน ปี พ.ศ. 2490 วัดเหล่าปางเสื่อมีชื่อเสียงในเรื่องกลองดั่ง เสียงตี และได้รับรางวัลชนะเลิศการแข่งขันมาตลอด

บ้านร่องธาร - ท่าลี่

บ้านร่องธาร - ท่าลี่ หมู่ที่ 3 ตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

หมู่บ้านร่องธาร - ท่าลี่ ก่อตั้งขึ้นมานานกว่า 120 ปี โดยการสร้างวัดร่องธาร เมื่อ พ.ศ.2428 มีพื้นที่ราบลุ่มติดแม่น้ำปิง มีความยาว 1,600 เมตร ในอดีตหมู่บ้านร่องธาร - ท่าลี่ เป็นแหล่งศูนย์กลางค้าขายที่ใหญ่ที่สุดในแถบนี้ โดยการส่งสินค้าจากกรุงเทพมหานคร ผ่านรถไฟมาลงที่จังหวัดเชียงใหม่ สมัยนั้นรถยนต์บ้านเราใช้ถ่านแทนน้ำมัน นำสินค้ามาส่งที่แม่น้ำท่าลี่ การส่งสินค้ามีอยู่ 2 ทาง คือ ทางน้ำและทางบก โดยใช้เส้นทางน้ำปิงเป็นเส้นทางคมนาคม ใช้เรือและแพที่ทำด้วยไม้ไผ่ลำเลียงสินค้าจากบ้านท่าลี่ผ่านไป เช่น อำเภอจอมทอง อำเภอฮอด อำเภอดอยเต่า อำเภอแม่พริก อำเภอสามเงา อำเภอเมือง จังหวัดตาก แพบางลำล่องไปถึงอำเภอปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ โดยจะเห็นว่า ปัจจุบันคนในพื้นที่มีเชื้อสายคนปากน้ำโพ จีนและไทยใหญ่ ที่มาค้าขายยังคงหลงเหลืออยู่ ทางบก จะใช้เกวียนเป็นพาหนะ โดยใช้เส้นทางผ่านอำเภอเวียงหนองล่องปัจจุบัน อำเภอบ้านโฮ่ง อำเภอทุ่งหัวช้าง และอำเภอสี จากการส่งสินค้ารวมกันแล้วเป็นระยะทางกว่า 100 กิโลเมตร แสดงให้เห็นว่าหมู่บ้าน ร่องธาร - ท่าลี่ เคยเป็นศูนย์กลางการค้าขายที่ใหญ่ที่สุดในแถบนี้

วัดร่องธาร ตั้งอยู่ เลขที่ 130 บ้านร่องธาร-ท่าลี่ หมู่ ที่ 3 ตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ที่ดินตั้งวัดมีเนื้อที่ 7 ไร่ 58 ตารางวา น.ส.3 เลขที่ 1584

๑๐ เล่าขานตำนานเวียงหนองล่อง เทศบาลตำบลวังม่วง

อาณาเขตทิศเหนือ ประมาณ 2 เส้น 17 วา 3 คอก จดแม่น้ำปิงและที่ดินเอกชนทิศใต้ประมาณ 3 เส้น 6วา 1 คอก จดที่ดินเอกชนทิศตะวันออกประมาณ 3 เส้น 7 วา 1 คอกจดแม่น้ำปิงทิศตะวันตก ประมาณ 2 เส้น 15 วา 1 คอกครึ่งจดที่ดินเอกชน

อาคารเสนาสนะประกอบด้วยอุโบสถวิหาร ศาลาการเปรียญ กุฏิสงฆ์ ศาลา เอนกประสงค์ ศาลา บำเพ็ญกุศล และหอไตร ปูนียวัตถุมีพระพุทธรูปปั้น และพระพุทธรูปเนื้อโลหะ

วัดร่องธาร สร้างเมื่อ ประมาณ พ.ศ. 2428 เดิม เป็นวัดร้างได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ 8 กันยายน 2487 เขตวิสุงคามสีมา กว้าง 9 เมตร ยาว 18 เมตร การบริหารและปัจจุบันมีพระครู ประทีปธรรมธาดา เป็นเจ้าอาวาส

วัดร่องธาร

ตั้งอยู่ที่บ้านทาลี เลขที่ ๑๓๐ หมู่ที่ ๓ ตำบล วังม่วง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน โทรศัพท์ 0๘๗ - ๑๘๖๖๙๓๖ .โทรสาร.....-.....

สังกัดคณะสงฆ์ (✓) มหานิกาย () ธรรมยุต () อื่นๆ.....

ที่ดินที่ตั้งวัด มีเนื้อที่...๗/.....ไร่.....งาน.....๕๘.....ตารางวา

(✓) โฉนดที่ดิน เลขที่...๗๐๑๘..... (✓) น.ส.๓ เลขที่...๑๕๘๔.....

() น.ส.๓ ก เลขที่..... () อื่นๆ.....

() ที่ราชการ ประเภท..... () หนังสืออนุญาตเลขที่.....ลงวันที่.....

อาณาเขต ทิศเหนือ จดถนนประมาณ 2 เส้น 17 วา 3 คอก จดแม่น้ำปิงและที่ดินเอกชน

ทิศใต้ จดถนน 3 เส้น 6วา 1 คอก จดที่ดินเอกชน

ทิศตะวันออก จดถนนประมาณ 3 เส้น 7 วา 1 คอกจดแม่น้ำปิง

ทิศตะวันตก จดถนนประมาณ 2 เส้น 15 วา 1 คอกครึ่งจดที่ดินเอกชน

ที่ธรณีสงฆ์ จำนวน.....แปลง มีเนื้อที่.....ไร่.....งาน.....ตารางวา

() โฉนดที่ดิน เลขที่..... () น.ส.๓ เลขที่.....

() น.ส.๓ ก เลขที่..... () อื่นๆ.....

อาคารเสนาสนะ ประกอบด้วย

อุโบสถ กว้าง ๕ เมตร ยาว ๑๐.๘๐ เมตร สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๐

- (✓) อาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก () อาคารครึ่งตึกครึ่งไม้
() อาคารไม้ () อื่นๆ.....

อาคารการเปรียญ กว้าง ๑๑ เมตร ยาว ๒๐.๒๖ สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๔

- (✓) อาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก () อาคารครึ่งตึกครึ่งไม้
() อาคารไม้ () อื่นๆ.....

กุฏิสงฆ์ จำนวน.....๖.....หลัง

- (✓) อาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก () อาคารครึ่งตึกครึ่งไม้
(✓) อาคารไม้ จำนวน.....๓.....หลัง () อื่นๆ.....

วิหาร กว้าง ๑๐ เมตร ยาว ๒๑.๙๐ เมตร สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๐

- (✓) อาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก () อาคารครึ่งตึกครึ่งไม้
() อาคารไม้ () อื่นๆ.....ทรงล้านนา.....

หอไตร กว้าง.....๔.....เมตร ยาว.....๕.....เมตร สร้างเมื่อ พ.ศ.๒๔๘๔.....

- (✓) อาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก () อาคารครึ่งตึกครึ่งไม้
() อาคารไม้ () อื่นๆ.....

พระธาตุเจดีย์ กว้าง ๑๐ เมตร ยาว ๑๐ เมตร สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๘

- (✓) อาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก () อาคารครึ่งตึกครึ่งไม้
() อาคารไม้ () อื่นๆ.....

ซุ้มประตูโขง กว้าง.....๖.๔๐..... เมตร ยาว๑๐..... เมตร สร้างเมื่อ พ.ศ. ...๒๕๕๓.....

- (✓) อาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก () อาคารครึ่งตึกครึ่งไม้
() อาคารไม้ () อื่นๆ.....

หอรบซัง กว้าง ...๔.๕๐.... เมตร ยาว๔.๕๐.... เมตร สร้างเมื่อ พ.ศ.

(✓) อาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก () อาคารครึ่งตึกครึ่งไม้

() อาคารไม้ () อื่นๆ.....

มณฑป (ท้าวทั้งสี่) กว้าง ...๒... เมตร ยาว ...๒... เมตร สร้างเมื่อ พ.ศ.

(✓) อาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก () อาคารครึ่งตึกครึ่งไม้

() อาคารไม้ () อื่นๆ.....

นอกจากนี้มีอาคารเสนาะต่างๆ ดังนี้

ฌาปนสถาน จำนวน ...-...หลัง หอระฆัง...๑...หลัง หอกลอง จำนวน ...-...หลัง

โรงครัว จำนวน ...1...หลัง โรงเก็บพัสดุ จำนวน ...๑...หลัง เรือนรับรอง จำนวนหลัง

ปูชนียวัตถุ มี

- พระประธานประจำอุโบสถ ปางสมาธิ ขนาดหน้าตัก กว้าง ๒๙ นิ้ว/เมตรสร้างเมื่อ พ.ศ. ...๒๔๙๐...
- พระประธานประจำศาลาการเปรียญ ปางสมาธิ ขนาดหน้าตัก กว้าง...๓๗...นิ้ว สร้างเมื่อ พ.ศ.
- พระประธานประจำวิหาร ปางมารวิชัย ขนาดหน้าตัก กว้าง ๕๙ นิ้ว สร้างเมื่อ พ.ศ.
- พระประธานประจำศาลาเนกประสงค์ ปางประทานพร ขนาดหน้าตักกว้าง ๒๙ นิ้ว สร้างเมื่อ พ.ศ.

ประวัติวัด (โดยสังเขป)

วัดธองธารแห่งนี้สร้างเมื่อประมาณปี พ.ศ.๒๓๒๔ นานมากจะเป็นวันเดือนปีไม่มีใครรู้ชัดเจน แต่ก็มีผู้สูงอายุที่พอจะรู้เรื่องบ้างเพราะเคยบวชเป็นพระเถรจึงได้อินทำนครุบาเจ้าอาวาสเล่าให้ฟังว่า ที่ตั้งวัดนี้เคยเป็นวัดร้างมาก่อน ปกคลุมด้วยต้นไม้เถาวัลย์ แล้วมีท่านครูบาศงค์แรก ซึ่งไม่มีใครจำชื่อได้ เพียงแต่ได้อินชื่อเขาเรียกกันว่า ครูบาศูย์ มาแผ้วถาง เพราะสมัยนั้นยังเป็นป่าปกคลุมอยู่ ส่วนความเป็นมาของชื่อวัดนั้นตามสันนิฐานดูก็คงเป็นชื่อตามคลอง เพราะทางด้านหลังวัดมีคลองอยู่คลองหนึ่ง จะเกิดจากอะไรนั้นไม่มีใครทราบ เพราะเป็นคลองตันไม่บรรจบกับแม่น้ำอะไร ยาวประมาณ ๒๐๐ เมตรเศษ กว้างประมาณ ๑๐ กว่าเมตรใต้คลองนั้นมีหินธาร ลึกพอสมควร และมีน้ำซึ่งอยู่ตลอดปี ชาวบ้านเรียกชื่อคลองแห่งนี้ว่า (ล่องธาร) จึงสันนิฐานว่า วัดคงได้ชื่อมาจากคลองนี้เป็นแน่ ส่วนการเปลี่ยนชื่อนั้นสังเกตดูตามคัมภีร์พื้นเมือง (ธรรมเมือง) ซึ่งท่านเจ้าอาวาสองค์ที่ ๓ ท่านเป็นผู้ชอบเขียนและชำนาญมาก เคยอ่านพบตอนท้ายคัมภีร์ท่านเคยเรียกว่า (วัดศรีใจเลา) หรือสะสีวังธาร แต่ก็ไม่แน่ใจว่าท่านเรียกของท่านเองหรือจะเป็นชื่อเดิมก็ยังไม่มียืนยันแน่ชัด

วัดนี้ไม่เคยย้ายจากที่เดิมเลย ตามที่สอบถามผู้เฒ่าผู้แก่ แล้วคำนวณดูจะว่าวัดนี้มาจะสร้างประมาณปี พ.ศ. ๒๓๒๘ ส่วนวันและวันที่ไม่อาจคาดเดาได้ ตั้งแต่พระองค์แรกก่อตั้งอารามมาเป็นวัดที่สมบูรณ์ มาจนถึงท่าน พระคัมภีร์ปัญญา ประมาณปี พ.ศ.๒๔๔๐กว่า ท่านเป็นผู้มุ่งมั่นในการบูรณะเรื่อยมา จนเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางและเป็นผู้มีอิทธิพลทางธรรมมากในสมัยนั้น เคยเป็นพระอุปัชฌาย์ต่อมาด้วยและท่านเป็นช่างผู้ออกแบบแปลนเก่งเสียด้วย นับว่าท่านองค์นี้เป็นผู้ทำให้วัดร่องธารแห่งนี้เจริญรุ่งเรืองมาโดยตลอด และตัวหนังสืออักษรไทยก็เริ่มเปิดสอนที่วัดนี้เป็นแห่งแรกในถิ่นนี้ โดยโยมที่มาคอยค้ำจุนอุปัถม์ก ผู้มีฐานะดีในสมัยนั้นน้อยเหลือเกิน แต่ก็มีคนเหล่าให้ฟังผู้ที่เกี่ยวข้องกับท่านและวัดก็มี พ่อน้อยจันทร์ แม่เถิด พรหมจันทร์ ครอบครวหนึ่ง และพ่อทองแดง แม่บัวคำ ชูติมา อีกครอบครวหนึ่ง เป็นผู้อุปัถม์ก และเลื่อมใสมาก

วัดร่องธาร เดิมเป็นวัดร้างได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ 8 กันยายน 2487

เขตวิสุงคามสีมา กว้าง 9 เมตร ยาว 18 เมตร

การศึกษา

- มีโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม เปิดสอนเมื่อ พ.ศ.....-.....
- มีโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เปิดสอนเมื่อ พ.ศ.....-.....
- มีโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เปิดสอนเมื่อ พ.ศ.....-.....
- มีศูนย์อบรมก่อนเกณฑ์ในวัด เปิดสอนเมื่อ พ.ศ.....-.....

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

- มีสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด (สธจ.) แห่งที่.....-.....แต่ตั้งเมื่อ พ.ศ.-.....
- มีหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) แต่งตั้งเมื่อ พ.ศ.-.....

ได้รับรางวัล (ประกาศนียบัตร/ประกาศเกียรติคุณ) ไล้ ฯลฯ อาทิ สอนสมณโพรในวัด อุทยาน

การศึกษาในวัด วัดพัฒนาตัวอย่าง วัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่น เป็นต้น

1. รางวัลเยี่ยมของ โครงการสิ่งแวดล้อมของจังหวัดลำพูน

การบริหารและการปกครอง

- ลำดับเจ้าอาวาสตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีดังนี้

รูปที่ ๑ ไม่มีใครจำได้

รูปที่ ๒ ครูบาวิชาวิชัย (ดู่ย) พ.ศ. ๒๔๒๘..ถึงพ.ศ๒๔๓๔...

รูปที่ ๓ ครูบาคำภีระ (นันทา) พ.ศ.๒๔๓๕.ถึงพ.ศ ..๒๔๓๗.....

๑๔ เล่าขานตำนานเวียงหนองล่อง เทศบาลตำบลวังผาง

รูปที่ ๔ ครูปานาย (คำตัน) พ.ศ....๒๔๗๓...

รูปที่ ๕ พระคำ คัมภีโร พ.ศ.๒๔๘๓.....

รูปที่ ๖ พระสิงห์คำ สีหัชโย

รูปที่ ๗ พระครูรัตนสารโสภณ (สิงห์แก้ว) พ.ศ...๒๔๘๕.....ถึงพ.ศ.๒๕๑๖.....

รูปที่ ๘ พระครูรัตนวรญาณ (แก้ว ญาณวโร) พ.ศ...๒๕๑๗..ถึงพ.ศ...๒๕๔๙...

รูปที่ ๙ พระครูประทีปธรรมธาดา (สมศักดิ์ ที่ปงกรโ) พ.ศ.....๒๕๕๐...ถึง พ.ศ. . ปัจจุบัน

ผู้รับรองข้อมูล พระครูประทีปธรรมธาดา

(พระครูประทีปธรรมธาดา)

ตำแหน่ง เจ้าอาวาส วัดร่องธาร

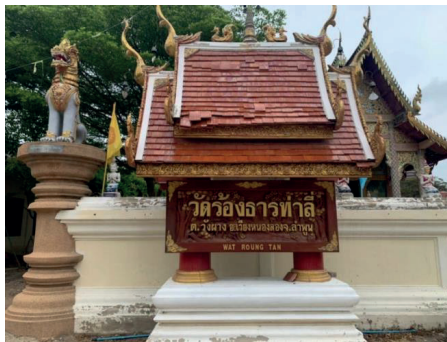
ข้อมูล ณ วันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2565

รูปภาพประกอบ

อำเภอ..เวียงหนองล่อง

วัด...ร่องธาร....ตำบล...วังผาง....อำเภอ...เวียงหนองล่อง...จังหวัดลำพูน

๑. ป้ายชื่อวัด

๒. อุโบสถ

๓. พระธาตุ

๔. ศาลาการเปรียญ

๑๖ เล่าขานตำนานเวียงหนองล่อง เทศบาลตำบลวังผาง

๕.วิหาร

๖.ศาลาบำเพ็ญบุญ

๓๗. กุฏิ

๓๘. หอครัว

๓๙. ห้องน้ำ

บ้านวังผาง

บ้านวังผาง หมู่ที่ 4 ตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

หมู่บ้านวังผาง ในอดีตชาวบ้านเรียกว่า “บ้านม่วงน้อย” ผู้เฒ่าผู้แก่เล่าขานกันมาว่า หมู่บ้านนี้ก่อตั้งมาประมาณ 160 ปี แต่ก่อนเป็นป่าทึบและมีต้นไม้หลายชนิด พระนางจามเทวีได้นำขบวนเรือมาจอดพัก ณ หมู่บ้านแห่งนี้ ซึ่งบริเวณที่จอดพักจะมีต้นมะผาง (ต้นมะปราง) ที่มีขนาดลำต้นใหญ่มาก และมีแอ่งวังน้ำวนลึกมากที่ ต้นมะผางยักษ์ ชาวบ้านจึงขนานนามกันว่า “บ้านวังผาง”

รายนามผู้ใหญ่บ้าน

1. พ่อหลวงหมื่น ไชยยอง
2. พ่อหลวงเมือง ไชยยอง
3. พ่อหลวงสม ไชยยอง
4. พ่อหลวงทองดี สมบูรณ์
5. พ่อหลวงทองยศ ปัญญาตง
6. พ่อหลวงชัยวัฒน์ ไชยยอง
7. พ่อหลวงสว่าง อินตะปัน
8. พ่อหลวงมานิจ นันติ
9. พ่อหลวงสิงห์ทอง ตะวัน
10. พ่อหลวงบุญเป็ง อินทวัน

รายนามเจ้าอาวาส

1. ครูบาแก้ว 247... - 2476	10. พระสิงคำ 2502 - 2503
2. พระใจ 2465 - 2470	11. พระสมศักดิ์
3. พระมา 2470 - 2476	12. พระสิทธิ์
4. พระบุญทา 2477 - 2482	13. พระบุญทา
5. พระยั้ง 2482 - 2488	14. พระครูโสภณ บุญสาร
6. พระคำ 2489 - 2490	15. พระอชิกรผล ปิยธรรมโม

- 7. พระทอง 2490 – 2496
- 8. พระจัน 2496 – 2499
- 9. พระพินิจ 2499 – 2502

บ้านดงหลวง

บ้านดงหลวง หมู่ที่ 5 ตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

หมู่บ้านดงหลวง อดีตเต็มไปด้วยป่าไม้ดงดิบ มีต้นไม้ขนาดใหญ่อยู่เต็มไปหมด ประชากรรุ่นแรกอพยพมาจากอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากหมู่บ้านมีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะสำหรับการทำเกษตรกรรม มีแม่น้ำสองสาย คือ แม่น้ำลี้และแม่น้ำปิงไหลผ่านหมู่บ้าน จึงทำให้มีผู้คนเข้ามาอาศัยเป็นจำนวนมาก และมีประชากรหนาแน่นตามลำดับ ต่อมาจึงได้แบ่งแยกออกเป็น 4 หมู่บ้าน คือ บ้านวังหมุ่น บ้านดงเหนือ บ้านดงเจริญ และบ้านดงใต้พัฒนา

คำว่า “ดง” หมายถึง ป่า ที่มีต้นไม้ใหญ่ขึ้นหนาแน่น

คำว่า “หลวง” เป็นภาษาพื้นเมือง หมายถึง ใหญ่

เมื่อคำสองคำมารวมกัน จึงหมายถึงพื้นที่ที่มีอาณาเขตกว้างใหญ่ที่ปกคลุมไปด้วยต้นไม้ขนาดพันธุ์ ส่วนชื่อ “บ้านดงสบลี้” เป็นอีกชื่อหนึ่ง ที่ใช้เรียกชื่อหมู่บ้าน

คำว่า ดง (ตามความหมาย ที่ได้อธิบายแล้วข้างต้น) คำว่า “สบ” เป็นภาษาพื้นเมือง ความหมาย การบรรจบ ส่วนคำว่า “ลี้” หมายถึง ชื่อของสบแม่น้ำ ชื่อว่า แม่น้ำลี้

ดังนั้นลักษณะของพื้นที่บ้านดงหลวง มีแม่น้ำสองสาย คือ สายน้ำปิง และสายน้ำลี้ โดยสายน้ำลี้ไหลมาบรรจบสายแม่น้ำปิงบริเวณท้ายหมู่บ้าน จึงเรียกอีกชื่อว่า “บ้านดงสบลี้”

การตั้งหมู่บ้าน สันนิษฐานว่าประมาณ ปี พ.ศ. ๒๓๗๔ ได้มีราษฎรจากจังหวัดเชียงใหม่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานเพื่อทำมาหากิน ต่อมา มีราษฎรจากอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ เข้ามาจับจองที่ดินเพิ่มขึ้น อีกด้วยความอุดมสมบูรณ์ที่มีแม่น้ำไหลผ่านหมู่บ้านถึงสองสาย เหมาะแก่การเกษตรกรรม จึงมีผู้คนเข้ามาอยู่อาศัยมากขึ้น จนกลายเป็นหมู่บ้านที่มีประชากรหนาแน่นตามลำดับ ปัจจุบันบ้านดงหลวงอยู่ในเขตรับผิดชอบของสำนักงานเทศบาลตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

พื่อหานานเฉลิม ปัญญาตง ให้ข้อมูลว่า “ในสมัยท่านครูบาคำ ดันธิโย อดีตเจ้าอาวาสวัดบ้านดงหลวง ท่านได้เล่าให้ฟังว่า มีประชาชนจากบ้านสันทรายมหาวงศ์ จังหวัดเชียงใหม่ เข้ามาตั้งถิ่นฐานบริเวณบ้านดงหลวง”

พระอธิการศรี สิริธัมโม ให้ข้อมูลว่า “ท่านเคยทราบว่ามีเจ้ามหาวงศ์เป็นผู้มาก่อตั้งบ้านดงหลวง”

พ่อหลวงเฮือน สิงห์หล้า ให้ข้อมูลว่า “บ้านดงหลวงตามที่มีผู้เฒ่าผู้แก่เล่าให้ตนฟังว่า แรกเริ่มเดิมที
นั้นมีบ้านเรือนในบริเวณหมู่บ้านหมู่บ้านดงหลวงอยู่กระจัดกระจายกันเพียง จำนวน 7 หลังคาเรือนเท่านั้น”

เสนาสนะ ปุชนิยวัตตุดสำคัญ

อาคารเสนาสนะ ประกอบไปด้วย วิหาร ศาลาการเปรียญ กุฏิสงฆ์ ศาลาทรงไทย หอระฆัง หอ
มณฑป ธาตุเจดีย์

ปุชนิยวัตตุดสำคัญ

พระประธานในวิหารเป็นพระพุทธรูปปูนปั้น และมีพระประธานในศาลาทรงไทยเป็นพระพุทธรูปเนื้อ
โลหะ

การบริหารและการปกครอง

วัดดงหลวง มีเจ้าอาวาสปกครอง เท่าที่ทราบนาม คือ

รูปที่ ๑ พระอธิการวงศ์ษา หรือ ครูบาวงศ์ (ไม่ทราบฉายา และปี พ.ศ.ที่แน่นอน)

รูปที่ ๒ พระอธิการปัญญา หรือ ครูบาปัญญา (ไม่ทราบฉายา และปี พ.ศ.ที่แน่นอน)

รูปที่ ๓ ครูบาคำ คนุธิโย หรือ ครูบาคำ (มรณภาพปี พ.ศ. ๒๕๒๒ รวมอายุ ๘๔ ปี พรรษา ๖๔)

รูปที่ ๔ พระครูจันทร์ ฆนทโสภี ปี ๒๕๒๒ – ๒๕๓๖ มรณภาพ ๒๕๓๖ อายุ ๕๓ ปี พรรษา ๓๓)

รูปที่ ๕ พระอธิการศรี สิริธมฺโม ปี ๒๕๓๖ – ๒๕๕๐ มรณภาพ ๒๕๕๐ อายุ ๕๖ ปี พรรษา ๓๖)

รูปที่ ๖ พระครูถวิล สุจิณฺโณ ปี ๒๕๕๐ – ๒๕๕๓

รูปที่ ๗ พระมหาจำลอง กลยานสิริ ปี ๒๕๔๔ – ปัจจุบันเป็น พระครูสุตถกัลยาณกิจ เลขานุการเจ้าคณะ
อำเภอเวียงหนองล่อง

ปฏิทินประเพณีสำคัญของหมู่บ้าน

เดือนเม็อง

ประเพณี/วันสำคัญ

เดือนเก็ยง

– ประเพณีการถวายผ้ากฐิน/จุลกฐิน

เดือนยี่

– ประเพณียี่เบ็ง

– ตั้งธรรมหลวงหรือเทศน์มหาชาติเวสสันดรชาดก (เป็นบางปี)

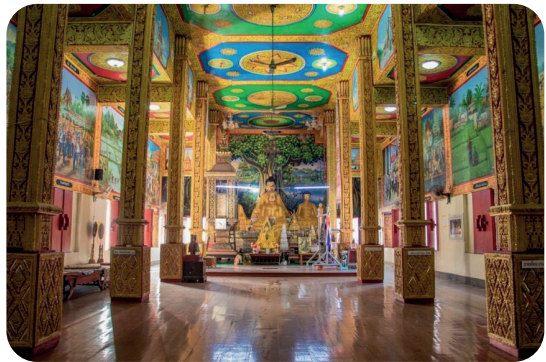
เดือนสาม

– ประเพณีเข้ารุกขมูล/เข้าไสยานกรรม(เข้ากรรม)

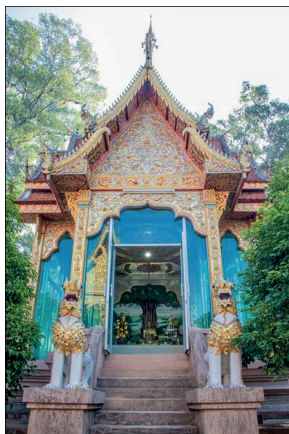
เดือนสี่	- ประเพณีตานเข้าใหม่ ตามหลักหิ้งไฟพระเจ้าและสรลงน้ำธาตุ
เจดีย์	
เดือนห้า	- ประเพณีมาฆบูชา
เดือนหก	- ประเพณีสรลงน้ำกู่ฮื้อลี ท่านครูบาคำ คันธิโย
เดือนเจ็ด	- ประเพณีปีใหม่/ประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์
เดือนแปด	- ประเพณีปอยแห่ลูกแก้ว (ปัจจุบันปรับเป็นบวชภาคฤดูร้อน ๑ - ๑๓ เมษายน ของทุกปี)
เดือนเก้า	- ประเพณีเลี้ยงผีปู่ย่า
เดือนสิบ	- ประเพณีการฟังเทศน์ ฟังธรรม (ในพรรษา)
เดือนสิบเอ็ด	- ประเพณีการฟังเทศน์ ฟังธรรม (ในพรรษา)
เดือนสิบสอง	- ประเพณีเดือนสิบสองเบ็ง/สลากกัตต์/เทศน์บุพเพตพลี

รายนามผู้ใหญ่บ้าน

1. นายบุญเบ็ง ตาจุมปา
2. นายประจุม ประสาทสุวรรณ
3. นายดวงจันทร์ มโนเบ็ง
4. นายฤชาชัย กันทาตง
5. นายกัมปนาท สุภาวงศ์

ประวัติวัดบ้านดงหลวง

วัดบ้านดงหลวง ตั้งอยู่เลขที่ ๔๒๖ หมู่ที่ ๕ ตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ที่ดินตั้งวัดมีเนื้อที่ ๑๒ ไร่ ๒ งาน ๓๐ ตารางวา โฉนดเลขที่ ๑๑๑๙๕

อาณาเขต

ทิศเหนือ	จรดแม่น้ำปิง
ทิศใต้	จรดถนนสาธารณะ
ทิศตะวันออก	จรดถนนสาธารณะ
ทิศตะวันตก	จรดถนนสาธารณะ

มีที่ธรณีสงฆ์จำนวน 2 แปลง เนื้อที่ 9 ไร่ 95 ตารางวา โฉนดเลขที่ 11166 และ น.ส. 3 ก เลขที่ 5230 และ น.ส.๓ ก เลขที่ ๕๒๓๐ อาคารเสนาสนะประกอบไปด้วย วิหาร ธาตุเจดีย์ “ศรีดงหลวง” ศาลาการเปรียญ กุฏิสงฆ์ ศาลาทรงไทย หอระฆัง หอมณฑป และปูชนียวัตถุมีพระประธานในวิหารเป็นพระพุทธรูปปูนปั้นและมีพระประธานในศาลาทรงไทยเป็นพระพุทธรูปเนื้อโลหะ

วัดบ้านดงหลวง สร้างจริงๆเมื่อปี พ.ศ. เดิมนั้นไม่มีหลักฐานปรากฏแน่ชัด แต่ขึ้นทะเบียนเมื่อคราวสำรวจวัดที่พระราชอาณาจักร กรมการศาสนาเมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๑๘ ในอดีตเป็นป่ารก ในประมาณปี พ.ศ. ๒๓๗๔ ได้มีราษฎรจากอำเภอต่างๆมาจับจองที่เพิ่มขึ้นอีก เลยกลายเป็นหมู่บ้านที่หนาแน่นขึ้นตามลำดับ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ จึงตั้งชื่อบ้านว่า “บ้านดงหลวง” โดยอาศัยเหตุแต่เดิม ที่เป็นป่าใหญ่ดงที่บึง และได้ช่วยกันสร้างวัดขึ้นโดยตั้งนามวัดตามชื่อหมู่บ้าน ปัจจุบันมีพระภิกษุ จำนวน ๖ รูป สามเณร ๑ รูป

การบริหารและการปกครองวัด มีเจ้าอาวาสเท่าที่ทราบนามและปรากฏหลักฐานดังนี้

รูปที่ ๑ พระอธิการวงศ์ษา หรือ ครูบาวงศ์

รูปที่ ๒ พระอธิการปัญญา (ไม่ทราบฉายา และปี พ.ศ. ที่แน่นอน)

รูปที่ ๓ ครูบาคำ คนุธิโย (มรณภาพ ปี ๒๕๒๒ อายุ ๘๔ ปี)

รูปที่ ๔ พระครูจันทร์ ฉนุทโสภี ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๒ - ๒๕๓๖ (มรณภาพ อายุ ๕๓ ปี)

รูปที่ ๕ พระอธิการศรี สิริธมโม ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๖ - ๒๕๕๐ (มรณภาพ อายุ ๕๖ ปี)

รูปที่ ๖ พระครูถวิล สุจิณฺโณ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๓

รูปที่ ๗ พระครูสุตถ์ถญาณกิจ ตั้งแต่ปี ๒๕๕๔ จนถึงปัจจุบัน (เจ้าคณะตำบลวังม่วง)

โครงสร้างการปกครองของวัดบ้านดงหลวง

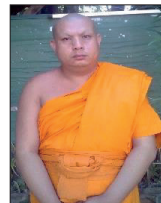
พระครูสุตถ์ถญาณกิจ
เจ้าอาวาส

พระครูโสภิตจรรย์านุกุล
รองเจ้าอาวาส

พระสมุหปิยะพงษ์ นนุทเมธี (พระลูกวัด)

พระใบฎีกาदनัย ธรรมปญฺโญ (พระลูกวัด)

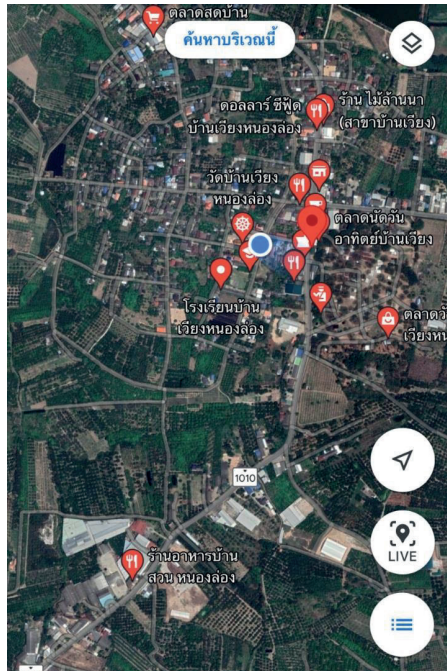
บ้านเวียงหนองล่อง

บ้านเวียงหนองล่อง หมู่ที่ 6 ตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

หมู่บ้านเวียงหนองล่อง อดีตเคยเป็นเมืองเก่าหน้าด่านสมัยต่อสู้กับพม่ายุค 315 ปีก่อน จากนั้นเป็นเมืองร้างรวมกว่า 200 ปี มีเจ้าจันทราขานำราษฎรมาบุกเบิกสร้างหมู่บ้านขึ้น ให้ชื่อว่า “บ้านเวียงจันทบุรี” ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น “บ้านเวียงหนองล่อง” รวม 115 ปี ผู้ใหญ่บ้านคนแรกชื่อ พ่อหนานดวงคำ ครองรัตน ผู้เฒ่าผู้แก่เล่าว่า ในอดีตเวียงหนองล่อง เป็นเมืองหน้าด่านในสมัยที่รบกับม่าน (พม่า) ลักษณะเวียงจะมีกำแพงและคูน้ำล้อมรอบ เพื่อใช้เป็นด่านป้องกันข้าศึกโจมตี ในหมู่บ้านมีโบราณสถานที่หลงเหลืออยู่คือ กู่ขาว เล่ากันว่าใช้เก็บกระดูกของแม่ทัพในอดีต

บ้านเวียงหนองล่อง

รายนามผู้ใหญ่บ้าน

1. พ่อหนานดวงคำ ครอบรัตน์
2. พ่อหนานใส คำปึก
3. พ่อหลวงหน่อ ปาละก้อน (ปกครอง 2 หมู่บ้าน คือ หมู่ 6 และ 2)
ผู้ช่วย พ่อสม ยะท่าตุ้ม
4. พ่อหลวงปั้น หม่องกี
ผู้ช่วย นายสวย ปาละก้อน
นายโชติ กั้นทะมูล
5. พ่อหลวงอนันต์ วังเวียง
ผู้ช่วย นายประเสริฐ ลังการ
นายประพันธ์ พรหมคำตัน
นายยวงคำ ณ วรธรรมา
6. พ่อหลวงประเสริฐ ลังการ (ดำรงตำแหน่ง 2547 – 2542)
ผู้ช่วย นายบุญศรี ใจจิวคำ
นายบุญภาค โทนซ์ด
นายศรีวรรณ พรหมตัน
นายเรืองฤทธิ์ ยศอิ
7. พ่อหลวงศรีวรรณ พรหมคำตัน (ปี 2552 – 2555)
ผู้ช่วย นายเล็บครุฑ ปินตะ
นายนายรุ่ง ครอบรัตน์
นายเรืองฤทธิ์ ยศอิ
8. พ่อหลวงสาทิพย์ ศรีกฤษณะ (ปี 2555 – 2559)
ผู้ช่วย นายนครินทร์ ปินตะ
นายเล็บครุฑ ปินตะ
นายสมบุญ ดาสูรินทร์
นายสมชาย ศรีเมืองมูล

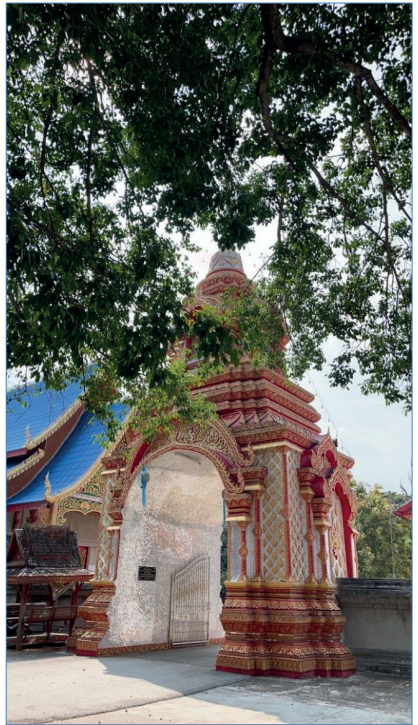
9. กำนันสาทิพย์ ศรีกฤษณะ

สารวัตรกำนัน นายทวีศักดิ์ ไชยเสน

ผู้ช่วย นายสมบุญ ดาสุนิทร์

นายสมชาย ศรีเมืองมูล

ประวัติวัดบ้านเวียงหนองล่อง

ที่ตั้ง เลขที่ 200 ม.6 ตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

วัดราษฎร์ (พัทธสีมา) (มหานิกาย) สร้างเมื่อ พ.ศ. 2436 ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ 24 มกราคม 2501 เขตวิสุงคามสีมา กว้าง 6 เมตร ยาม 12 เมตร

รายนามเจ้าอาวาส ดังนี้

1. พระสุข ศรีวิชัย
2. พระยา ญาณวิชิโย
3. พระสมบุรณ์ ปญญาโร (หนานบุญ)
4. พระโต สีหนาโต
5. พระอินคำ อิทสาโร
6. พระคำ จิริบุญโย
7. พระสังข์ทอง รัตตนสิโล (หนานทอง ญาณุพรม)
8. พระสังข์ทอง จันทวณโณ (หนานทอง โปธาป่า)
9. พระทองจันทร์ กันตสิโล
10. ครูบาคำมูล (สุบัญญัติ ภูญาพิราม)
11. ท่านพล จิริบุญโย (ปัจจุบัน)

เนื้อที่วัดและโรงเรียนบ้านเวียงหนองล่อง ปัจจุบัน (พ.ศ. 2565) รวม 3 ไร่ 67 ตารางวา

บ้านวังหมุ่น

บ้านวังหมุ่น หมู่ที่ 7 ตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

หมู่บ้านวังหมุ่น แต่เดิมอยู่ภายใต้การปกครองของหมู่ที่ 5 บ้านดงหลวง ภายหลังจากจึงแยกมาตั้งเป็นหมู่บ้านวังหมุ่นในปี พ.ศ. 2526 เล่ากันว่า เป็นบ้านที่มีแม่น้ำไหลผ่านและมีต้นหมากหมุ่นอยู่ริมตลิ่งและมีวังน้ำอยู่ใต้ต้นหมากหมุ่น จนชาวบ้านเรียกกันว่า “วังหมุ่น”

รายนามผู้ใหญ่บ้าน

1. นายทอน ไววง
2. นายบุญส่ง คำแปง
3. นายประเวศ มูลใหม่
4. นางสาวสลัลดา แดงซอน

ศรีธาตุวัดบ้านดงหลวง

บ้านดงเหนือ

บ้านดงเหนือ หมู่ที่ 8 ตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

หมู่บ้านดงเหนือ แต่เดิมอยู่ในเขตการปกครองของบ้านดงหลวง หมู่ที่ 5 แต่เนื่องจากมีประชากรเพิ่มมากขึ้น จึงแยกมาตั้งหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2528 ต่อมามีการพัฒนาและสืบค้นจากหลักฐานทางกรมศาสนา ทำให้ทราบว่าเดิมวัดร้าง เพราะร่องรอย คือ อุโบสถที่เก่าแก่ ประมาณ 200 กว่าปี

รายนามผู้ใหญ่บ้าน

1. นายดวงคำ กันทาด (สมัยวัดบ้านดงหลวง)
2. นายภูมินทร์ สิทธิคง (สมัยวัดบ้านดงหลวง)
3. นายวีรัช ดวงสะแก็ด (ก่อตั้งวัดบ้านดงเหนือ)
4. นายณัฐพล ตาจุมปา
5. นายพิพทยา ตุยตง

รายนามเจ้าอาวาส

1. พระครูกันตสุตานุกิจ

บ้านกลางทุ่ง

บ้านกลางทุ่ง หมู่ที่ 9 ตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

บ้านกลางทุ่ง แต่เดิมเป็นทุ่งนา ตั้งอยู่ระหว่างบ้านเหล่าแมว บ้านเวียงหนองล่อง บ้านท่าลี่ เมื่อประชากรจากหมู่บ้านข้างเคียงอพยพมาตั้งบ้านเรือน ทำสวนทำนาก็เกิดชุมชนขึ้น ได้ตั้งชื่อว่า “บ้านกลางทุ่ง” อยู่ในเขตการปกครองเดียวกับบ้านท่าลี่ หมู่ที่ 3 ต่อมาประชากรเพิ่มมากขึ้น จึงได้แยกมาเป็นบ้านกลางทุ่ง หมู่ที่ 9 อยู่ในเขตสุขาภิบาล และยกฐานะเป็นเทศบาล มีการยกเลิกตำแหน่งกำนันผู้ใหญ่บ้านอยู่ระยะหนึ่ง ต่อมาก็กลับมาใช้ระบบเดิม

รายนามผู้ใหญ่บ้าน

1. กำนันบุญศรี ปรีดำ
2. นายนิมิตร ภูสว่าง
3. นายจำรัส จันทร์สุข
4. นายสุริยนต์ คำหล่อ
5. นายสุชาติ กันทาจิตร

ศรีท้าวัดบ้านร้องธาร-ท่าลี่

บ้านดงเจริญ

บ้านดงเจริญ หมู่ที่ 10 ตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

บ้านดงเจริญ เป็นหมู่บ้านขนาดกลาง แยกมาจากบ้านดงหลวง หมู่ที่ 5 ในปี พ.ศ. 2542

รายนามผู้ใหญ่บ้าน

1. นายสมบัติศรี อุดตง
2. นายสมศักดิ์ ทิพวรรณ
3. นายสมศักดิ์ จินดา

บ้านดงใต้พัฒนา

บ้านดงใต้พัฒนา หมู่ที่ 11 ตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

บ้านดงใต้พัฒนา เป็นหมู่บ้านขนาดกลาง แยกมาจากบ้านดงหลวง หมู่ที่ 5 ในปี พ.ศ. 2559

รายนามผู้ใหญ่บ้าน

1. นายสมบัติ ไชววง
2. นายปิ่น กันทาตง
3. นายสุริยา กันวิรส

ประวัติตำบลหนองล่อง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลในปัจจุบัน จัดตั้งขึ้นตาม พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ซึ่งประกาศใน ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม 111 ตอนที่ 53 ก ลงวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2537 อันเป็นการตอบสนองนโยบายของรัฐบาลที่ได้กำหนดไว้ว่าจะให้มี การกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่น ให้อำนาจในการกำหนดนโยบายการพัฒนา การจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และการวางผังเมือง เพื่อให้สอดคล้องกับ หลักการปกครองตนเองในระบบอบประชาชิปไตย

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองล่อง ได้รับการจัดตั้งตามประกาศ กระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2542 และประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 116 ตอนพิเศษ 82ง ลงวันที่ 15 ตุลาคม 2542 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 14 ธันวาคม 2542 เป็นต้นมา

จนกระทั่ง เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2550 องค์การบริหารส่วน ตำบลหนองล่อง ได้รับการประกาศจัดตั้งเป็นเทศบาลตำบล ตามประกาศกระทรวง มหาดไทย เรื่อง จัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองล่อง อ.เวียงหนองล่อง จ.ลำพูน เป็นเทศบาลตำบลหนองล่อง ลงวันที่ 18 ธันวาคม 2550 โดยมีผลตั้งแต่วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2551 เป็นต้นไป

วัดเก่าท่าช้าง (กุฎขรตติถาราม)

ก่อนที่จะเป็นหมู่บ้านท่าช้าง ตามประวัติศาสตร์จามเทววงศ์มีช้างเผือกเชือกหนึ่ง (ช้างผู้ก่างาเขียว) ช้างคู่พระบารมีพระนางเจ้าจามเทววงศ์ ผู้ก่อตั้งนครทริภุญชัยและกษัตริย์พระองค์แรกแห่งแคว้นทริภุญชัย เดิมช้างเชือกนี้เกิดที่เมืองเชียงดาว ในถ้ำหลวงเชียงดาวก่อนที่จะมีการนำช้างเผือกเชือกนี้เข้ามาถวายนั้น ได้นำช้างเชือกนี้มาปล่อยที่ห้วยเขียวจังหวัดเชียงใหม่ มีนายสารถีแอบตามดูช้างตลอดทาง หลังลัดเลาะจนถึงหนองแห่งหนึ่งเพื่อจะอาบน้ำ จึงเรียกที่แห่งนั้นว่า หนองช้างอาบ จนถึงห้วยอิลิ่งลัดข้ามน้ำบึง จนถึงคอยพระบาทแห่งหนึ่งเพื่อข้ามห้วยปันดอง แล้วเอาเท้าหยั่งลงท่า จึงเรียกว่า ท่าช้างผ่านเวียงหนองล่อง เข้าหาบ้านห้วยปันจ้อย จึงเรียกว่า หนองปู่เขียว ลัดเลาะเข้าหนองยวงเหล่าคู่ เลี้ยวเข้าหนองคู วังกู เข้าหาท่ากองัว เข้าบ้านก้อง ปากบ่อง ตัดเข้า สบกวง สบหาเข้าหาแม่กุง ได้พบหนองแห่งหนึ่ง เรียกว่า ท่าหนองช้าง แล้วก็ขึ้นเหนือ จึงเรียกว่าหนองช้างคิน เข้าป่าเหวแล้วเดินทางไปทางทิศตะวันตกเข้าสู่ป่าเส้า ย้อนกลับมาทางสลีย้อย(ศรีย้อย) ไกลสันตันทรง แล้วก็เข้าสู่ตัวเมืองก่อนที่จะเล่าประวัติวัดและหมู่บ้านนั้น สมัยนั้นหมู่บ้านที่มีการก่อตั้งเป็นหมู่บ้านในแถบเดียวกัน มีเพียงบ้านศรีเตี้ย บ้านหนองล่อง บ้านสันปูเลย บ้านดงปินหวาน ต่อมาราว พ.ศ.2373 ได้มีพระเถระรูปหนึ่งนามว่า สวรรุเจ้าถาวรระ ได้พาญาติพี่น้องกลุ่มหนึ่งอพยพมาจากเมืองเชียงใหม่ ซึ่งเป็นผู้ก่อตั้งบูรณะวัดศรีเตี้ยขึ้นมาใหม่ เดิมเป็นวัดร้าง จึงเรียกว่า วัดหลวงสระหรีเตี้ย เป็นวัดที่สร้างเป็นวัดแรก ในระแวกนั้นสมัยเจ้าหลวงพุทธวงศ์ (เจ้าหลวงแผ่นดินเย็น) เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ องค์ที่ 4 (พ.ศ.2369-2389) สมัยเจ้าหลวงน้อยอินทร์ เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ 3 (พ.ศ.2370-2381) สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ส่วนบ้านท่าช้างยังเป็น ที่นา ไร่สวน ได้มีพ่ออุ้ยดี อุประหนอง พ่ออุ้ยคำบัน สารโร พ่ออุ้ยเต่งสุภาวงศ์ และญาติพี่น้องมาอยู่เป็น คณะแรก ต่อมาก็เริ่มเป็น

หมู่บ้านขึ้นมาจำนวนหนึ่งแล้วนั้นได้มีพระเถระรูปหนึ่งได้บวชในสำนักวัดหลวงสระหรีเดีย ของท่านครูบาถาวร มีชื่อว่าครูบามหายศ มีอายุราว 25 ปี ท่านเป็นคนบ้านหนองล่อง ได้เล็งเห็นว่า บ้านท่าซ่างและบ้านหนองล่องเป็นหมู่บ้านมาขึ้น เนื่องจากการเดินเท้าไปทำบุญที่วัดศรีเดี่ยคอนข้างยากลำบาก จึงกราบลาท่านครูบาถาวร มาสร้างวัดขึ้นมาใหม่ ราวปี พ.ศ.2405 ชื่อว่าวัดท่าซ่าง และเป็นเจ้าอาวาสรูปแรก ในสมัยเจ้าไชยลังกาพิศาลโสภาคคุณทริภุญชัย (เจ้าหนานไชยลังกา) เจ้าเมืองลำพูน ลำดับที่ 6 (พ.ศ.2386-2414) ในช่วงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ท่านได้สร้างเสนาสนะขึ้นนมาที่ วิหาร ศาลาบาตร กุฏิ กำแพง ศาลาโค้ง ซุ้มประตูซ่าง กลองหลวง หอธรรม และได้มีเจ้าอาวาสสืบมา ดังนี้

- 1.ท่านครูบามหายศ พ.ศ.2405-2453
- 2.พระไชยยา อภิชโย (ลาลิกขา) พ.ศ.2453-2462
- 3.พระดวงดี ธัมมะปัญญา (ลาลิกขา) พ.ศ. 2462-2464)
- 4.พระสุวรรณ สุวณฺโณ (ลาลิกขา) พ.ศ.2464-2466
- 5.ท่านครูบาอุปแก้ว พ.ศ.2466-2471
- 6.พระสุใจ สิริปัญญา (ลาลิกขา) พ.ศ.2471-2473
- 7.พระสองเมือง คันธะสีโล (ลาลิกขา) พ.ศ.2473-2475
- 8.พระสิงห์คำ พรหมเสโน (ลาลิกขา) พ.ศ.2475-2485
- 9.พระวีระชาติ ชินวงฺโส (ลาลิกขา) พ.ศ.2485-2487
- 10.พระพรหมา อินทะจักโก (ลาลิกขา) พ.ศ.2487-2492
- 11.พระบุญเป้ง รุฑตะสีโล (ลาลิกขา) พ.ศ.2492-2496

วัดสุพรรณวนาราม (วัดหนองล่อง ท่าซ่าง)

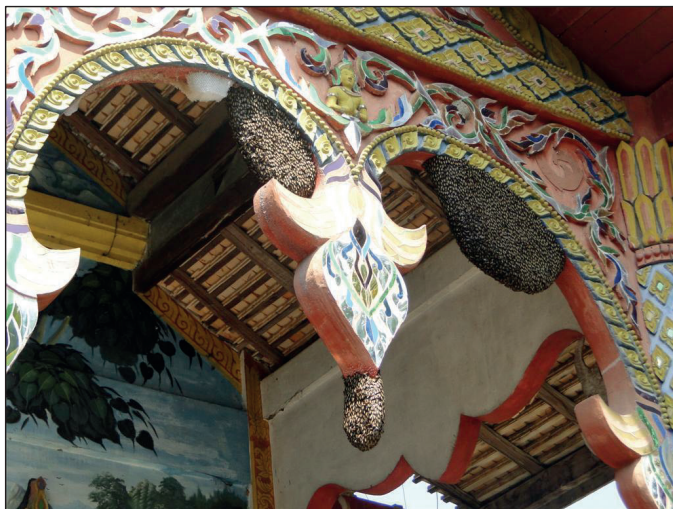

วัดหนองล่องท่าซ่าง ตั้งอยู่เลขที่ 12 บ้านหนองล่อง ม.1 ตำบลหนองล่อง อ.เวียงหนองล่อง จ.ลำพูน สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ที่ดินที่เป็นที่ตั้งวัดมีเนื้อที่ 6 ไร่ งาน 58 ตารางวา อาคารเสนาสนะประกอบด้วย อุโบสถ ศาลา กุฏิสงฆ์และหอนั่งน พุชนิยวัตถุ มีพระพุทธรูปแบบสิงห์สาม พระพุทธรูปศิลปะเชียงใหม่ และพระพุทธรูปเนื้อทองเหลือง วัดท่าซ่าง สร้างเมื่อ พ.ศ.2420 ตามประวัติแจ้งว่า สร้างประมาณ พ.ศ.2430 โดยมีพระอธิการยศเป็นผู้ริเริ่มสร้างวัด ที่เรียกว่า วัดท่าซ่าง เพราะทางตอนเหนือของแม่น้ำลี้มีท่าสำหรับให้ ช้างขึ้นลง และช้างของเจ้าผู้ครองนครลำพูนได้ใช้เส้นทางนี้เดินทางไปมาอยู่ไม่ขาด ได้รับพระราชทาน วิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ.2518 เขตวิสุงคามสีมา กว้าง 40 เมตร ยาว 80 เมตรการบริหารและการปกครอง มีเจ้าอาวาสเท่าที่ทราบนาม ได้แก่

- รูปที่ 1 พระอธิการยศ อินทโยส
- รูปที่ 2 พระอธิการปัญญา
- รูปที่ 3 พระดี
- รูปที่ 4 พระวัน
- รูปที่ 5 พระอธิการใจ ธรรมชโย
- รูปที่ 6 พระสองเมือง
- รูปที่ 7 พระอุบแก้ว
- รูปที่ 8 พระอธิการสิงห์คำ
- รูปที่ 9 พระอธิการพรหมมา
- รูปที่ 10 พระบุญเป็ง ฐิตสิโล
- รูปที่ 11 พระครูสุนทร พุทธิสาร (รูปปัจจุบัน)

วัดต้นผึ้ง

วัดต้นผึ้ง ตั้งอยู่เลขที่ 255 บ้านต้นผึ้ง หมู่ที่ 2 ตำบลหนองล่อง อ.เวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ที่ดินที่เป็นที่ตั้งวัดมีเนื้อที่ 3 ไร่ 2 งาน 70 ตารางวา อาคารเสนาสนะประกอบด้วย อุโบสถ วิหาร ศาลาการเปรียญ กุฏิสงฆ์ ศาลาอเนกประสงค์ และหอพระไตรปิฎก ปุชนิยมวัดนี้มีพระพุทธรูป พระประธาน และเจดีย์ สร้างเมื่อ พ.ศ.2421 โดยชาวบ้านตอนตองได้อพยพมาสร้างบ้านเรือนขึ้น ในครั้งแรก มีประมาณ 7 หลังคาเรือน ต่อมาได้เพิ่มขึ้นเป็น 30 หลังคาเรือน แต่ก่อนการทำบุญชาวบ้านจะเดินทางไปที่ วัดหลวงศรีเตี้ย (ตั้งอยู่ในตำบลบ้านโฮ้ง อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน) ซึ่งมีระยะทางไกลและการเดินทางก็ลำบากชาวบ้านจึงร่วมใจสร้างวัดขึ้น โดยได้นิมนต์หลวงพ่อบัณฑิต จากบ้านมะกอก(อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน)มาเป็นประธานสร้างวัด ที่เรียกว่า บ้านต้นผึ้ง เพราะว่าแต่ก่อนในหมู่บ้านมีต้นนุ่นอยู่ต้นหนึ่ง มีผึ้งมาทำรังอยู่ประมาณ 400 รัง เรียกกันว่าต้นผึ้ง จึงได้นำมาตั้ง เป็นชื่อหมู่บ้านนับแต่นั้น วัดต้นผึ้งได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2489 เขตวิสุงคามสีมา กว้าง 40 เมตร ยาว 80 เมตร การบริหารและการปกครอง มีเจ้าอาวาสเท่าที่ทราบนาม คือ

รูปที่ 1 พระอนันต์ นนโท

รูปที่ 2 พระอธิการคำอ้าย อินตสิโร

รูปที่ 3 พระนันทิ นนติโย

รูปที่ 4 พระมา จันทิมา

รูปที่ 5 พระอธิการคำ ลำภิโล

รูปที่ 6 พระอธิการอินตา อินทโย

รูปที่ 7 พระอธิการใจ์ เจยโย

รูปที่ 8 พระกัณฑ์ กณฺฑิโย

รูปที่ 9 พระครูชินานุวัตร ชินวโล

รูปที่ 10 พระครูทองแดง โชติวโร

ตั้งแต่ พ.ศ.2476 เป็นต้นมา การศึกษามีโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม เปิดสอน พ.ศ.2474 นอกจากนี้ได้จัดตั้งที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านขึ้นในวัด

วัดสันเหมือง

วัดสันเหมือง ตั้งอยู่เลขที่ 74 บ้านสันเหมือง ม.5 ต.หนองล่อง อ.เวียงหนองล่อง จ.ลำพูนสังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย อาคารเสนาสนะประกอบด้วย วิหาร ศาลาการเปรียญกุฏิสงฆ์หอรบระซัง ศาลาอเนกประสงค์ ปุชนิยวัตถุ มีพระพุทธรูปพระพุทธรชินราชวัดสันเหมืองสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.2490 (ย้ายมาจากที่ตั้งเดิมซึ่งตั้งอยู่ที่ อ.บ้านโฮ่งจังหวัดลำพูน และสาเหตุที่มีชื่อว่าวัดสันเหมืองเพราะ ที่ตั้งเดิมมีเหมืองล้อมรอบ) ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ.2518 เขตวิสุงคามสีมากว้าง 40 เมตร ยาว 80 เมตร การบริหารการปกครอง มีเจ้าอาวาสเท่าที่ทราบนาม ได้แก่

รูปที่ 1 ครูบาขันติ

รูปที่ 2 พระคำ

รูปที่ 3 พระดา วงศ์ฮ้อ รูปที่ 4 พระอินตา เตจ๊ะศรี

รูปที่ 5 พระอินตา ไชยะพอ รูปที่ 6 พระบัน ต้นสุยะ

รูปที่ 7 พระตัน ป่งต้อย รูปที่ 8 พระทาอนุมะ

รูปที่ 9 พระใจ จันหล้า รูปที่ 10 พระครูทองแดง โชติวโร

รูปที่ 11 พระอินสม ศิริวัฒน์ รูปที่ 12 พระประยงค์ ธมฺมธโร

รูปที่ 13 พระล้วน เขมะวิโร รูปที่ 14 พระศรีธน สุานะวโร

รูปที่ 15 พระนิรันดร เกสโร รูปที่ 16 พระบุญส่ง สิรินุโท

วัดวังสะแกง

วัดวังสะแกง ตั้งอยู่เลขที่ 188 บ้านวังแกง หมู่ที่ 3 ต.หนองล่อง อ.เวียงหนองล่องจ.ลำพูนสังกัด คณะสงฆ์มหานิกาย ที่ดินที่ตั้งวัด มีเนื้อที่ 3 ไร่ อาคารเสนาสนะ ประกอบด้วยอุโบสถ ศาลาการเปรียญกุฏิสงฆ์ ประตูดัง วิหาร และโรงครัว ปูชนียวัตถุมี เจดีย์ (เจดีย์ ที่เป็นสัญลักษณ์ และเป็นที่มาของคำว่าวังสะแกงเพราะลักษณะของเจดีย์จะเอียงหรือเอน ไปด้านข้าง ซึ่ง ชาวเหนือ เรียก อากการของการเอนนี้ว่า สะแกง ชาวบ้านจึงได้นำมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน)วัดวังสะแกง สร้างเมื่อ พ.ศ.2436 เดิมเป็นวัดร้างชื่อว่าวัดหลังวังสะแกงต่อมาครูบาวิชาวิชัย ได้รู้ดงค์มาพักอาศัยอยู่ และได้ชักชวน ชาวบ้านบูรณะสร้างขึ้น จนได้รับ พระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ 12 มกราคม พ.ศ.2522 เขตวิสุงคามสีมา กว้าง 20 เมตร ยาว 40 เมตร การบริหารและการปกครอง มีเจ้าอาวาสเท่าที่ทราบนามมา

รูปที่ 1 พระปิ่น รูปที่ 2 พระอภิศารคำอ้ายรูปที่ 3 พระอภิศารใจ ยาวิชัย รูปที่ 4 พระอภิศารจันโต
รูปที่ 5 พระอภิศารคำมูล รูปที่ 6 พระบุญทับรูปที่ 7 พระเจริญ รูปที่ 8 พระดวงจันทร์
รูปที่ 9 พระอภิศารอินถารูปที่ 10 พระครูทองแดง โชติวิโร

วัดสันติวนาราม หรือ วัดท่าหลุก

วัดสันติวนาราม ตั้งอยู่เลขที่ 4 บ้านท่าหลุก ม.4 ต.หนองล่อง อ.เวียงหนองล่อง จ.ลำพูน สังกัดคณะสงฆ์มหานิกายที่ดินที่ตั้งของวัดมีเนื้อที่ 6 ไร่ อาคารเสนาสนะ ประกอบด้วย วิหาร กุฏิสงฆ์ และศาลาบาตร อุโบสถ โรงครัวหอรพั้ง ปุชนิยวัตถุ พระพุทธรูปศิลา ศิลปะเชียงแสน และพระพุทธรูปทองเหลือง วัดสันติวนาราม สร้างเมื่อพ.ศ.2481ตามประวัติแจ้งว่าเดิมศรัทธาประชาชนบ้านท่าหลุกได้อาศัย วัดวังจำปาอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่เป็นที่ประกอบพิธีทางศาสนา แต่เนื่องจากระยะทางจากหมู่บ้านถึงวัดวังจำปาห่างไกล และมีแม่น้ำขวางกั้นก่อให้เกิดความยากลำบากในการเดินทาง ดังนั้นในปี พ.ศ. 2502 ศรัทธาหมู่บ้านท่าหลุกจึงได้ร่วมกันบริจาคที่ดินให้สร้างวัด โดยมีพ่อหลวงอินคำ ไชยวงศ์ เป็นผู้นำในการสร้างวัด ชาวบ้านเรียกว่า วัดใหม่ท่าหลุก การบริหารการปกครองมีเจ้าอาวาสเท่าที่ทราบนาม ได้แก่

รูปที่ 1 หลวงพ่อนุญมา ปญญาวิโร	พ.ศ. 2502-2504
รูปที่ 2 พระอินทร์ตา	พ.ศ. 2504-2512
รูปที่ 3 พระมา	พ.ศ. 2512-2513
รูปที่ 4 พระคำ	พ.ศ. 2513-2514
รูปที่ 5 พระสิงห์แก้ว	พ.ศ. 2514-2516
รูปที่ 6 พระเฉลิม วิริยธโร	พ.ศ. 2516-2519
รูปที่ 7 พระครูอดุลย์ ขนุดยาทร	พ.ศ.2519 จนถึงปัจจุบัน

ประวัติความเป็นมาตำบลหนองยวง

ประวัติหมู่บ้าน บ้านเหล่าคู่

หมู่ที่ 1 ตำบลหนองยวง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

บ้านเหล่าคู่เดิม ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลวังผาง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ปัจจุบันแยกจากตำบลวังผาง เป็นหมู่ที่ 1 ตำบลหนองยวง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน ตามคำบอกเล่าสืบต่อกันมาจากผู้ค้นคว้าศึกษาประวัติหมู่บ้านเหล่าคู่ เล่าว่าเดิมบริเวณที่ตั้งของหมู่บ้านนี้มีสองครอบครัวตายาย คือ พ่อเฒ่าชาว แม่เฒ่าเตียม ได้อพยพมาจากหมู่บ้านร่องซุ่น อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ และครอบครัวพ่อเฒ่าอุตมะ ได้อพยพมาจาก บ้านสบทา ตำบลปากบ่อง อำเภอป่าซาง (เดิมชื่ออำเภอปากบ่อง) จังหวัดลำพูน มาบุกเบิกตั้งรกราก เพื่อเป็นที่ทำมาหากิน ทำนา ทำสวน ทำไร่ และเลี้ยงสัตว์ ฯลฯ เพราะที่บริเวณนี้เป็นที่อุดมสมบูรณ์มีป่าไม้มรณีน มีลำธารไหลผ่านหลายสายตลอดปี จึงเหมาะกับการเพาะปลูก ตามมา มีผู้คนอพยพเข้ามาอาศัยมากขึ้น จึงจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน เนื่องจากรอบๆ บริเวณหมู่บ้าน มีต้นไม้ประดู่ขึ้นอยู่ทั่วไป และที่ตั้งเป็นกลุ่มๆ ภาษาทางภาคเหนือเรียกว่า “เหล่า” จึงใช้คำว่า “เหล่า” และต้นไม้ประดู่ เป็นสัญลักษณ์ของหมู่บ้านได้ชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านเหล่าคู่” มาจนถึงปัจจุบันนี้

ผู้นำหมู่บ้าน ในอดีตจนถึงปัจจุบัน มีผู้นำหมู่บ้าน ดังนี้

1. นายศรีวิชัย	จันทร์แดง	เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก
2. เจ้าหนานนวล	วงค์ลังกา	ผู้ใหญ่บ้าน
3. หมื่นผาดใจรสายอง	อินกองงาม	ผู้ใหญ่บ้าน
4. นายแสน	อินกองงาม	ผู้ใหญ่บ้าน
5. นายมอญ	ดวงคำ	ผู้ใหญ่บ้าน
6. นายแสน	อินกองงาม	ผู้ใหญ่บ้าน
7. นายจันทร์	ศรีวรรณ	ผู้ใหญ่บ้าน
8. นายเจย	คำเวียง	ผู้ใหญ่บ้าน
9. นายเสนอ	อินกองงาม	ผู้ใหญ่บ้าน
10. นายอึ้งรงค์	ศรีนันท	อดีตกำนันตำบลหนองยวง
11. นายวิเชียร	ทูนรองซ่าง	ผู้ใหญ่บ้าน
12. นายบุญเดือน	คำปาละ	ผู้ใหญ่บ้าน
13. นายรังสรรค์	พร้อมสุภา	ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน

ประวัติหมู่บ้าน บ้านห้วยบันจ้อย หมู่ที่ 2 ตำบลหนองยวง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

1. สถานที่ตั้ง

หมู่ที่ 2 ตำบลหนองยวง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

2. ประวัติความเป็นมา

บ้านห้วยบันจ้อย

บ้านห้วยบันจ้อย สถานที่ดั้งเดิม เป็นพื้นที่ป่าไม้เบญจพรรณ เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่านานาชนิด มีลำห้วยสายหนึ่งไหลผ่านมาจากทางทิศตะวันออกสู่ทิศตะวันตก ทำให้บริเวณที่แห่งนี้เป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพรรณธัญญาหารและสัตว์นานาชนิด จนกระทั่งกาลเวลาล่วงมาได้กลายเป็นป่าละเมาะเป็นที่รกร้างว่างเปล่า ในราวปี พ.ศ. 2434 ชาวบ้านซึ่งส่วนมากเป็นเชื้อสายชาวไทยลื้อ (ยอง) จากบ้านแม่แรง บ้านฉางข้าวน้อย บ้านป่าแดด บ้านท่ากอจิว บ้านกอดู บ้านหนองสะลึก ฯลฯ เห็นว่าสถานที่แห่งนี้เป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ สามารถจะประกอบสัมมาอาชีพให้เป็นหลักฐานได้ จึงได้ชวนญาติพี่น้องตลอดจนเพื่อนบ้านใกล้เคียงพากันมาตั้งหลักแหล่งทำมาหากินโดยยึดอาชีพทำนา ทำสวน ปรากฏว่าได้ผลเป็นที่น่าพอใจจึงทำให้ชาวบ้านที่ได้ทราบข่าวพากันอพยพมาอยู่เพิ่มมากขึ้น พวกที่อยู่อาศัยอยู่ก่อนนั้นจะอาศัยอยู่บริเวณริมฝั่งลำห้วยกันอยู่หนาแน่น จึงกลายเป็นหมู่บ้านใหญ่และตั้งชื่อหมู่บ้านนั้นว่า “บ้านหลวง” (หลวง แปลว่า ใหญ่) สำหรับผู้ที่อพยพมาอยู่ใหม่ เมื่อหาที่อยู่อาศัยริมฝั่งลำห้วยไม่ได้ ก็หาที่อยู่พอเหมาะสำหรับตน พวกนี้จึงอยู่ห่างจากพวกแรกออกไป และได้ชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านใหม่” (หมายถึง บ้านที่มีคนมาอยู่ที่หลัง) ปัจจุบันบางคนยังเรียกชื่อนี้อยู่

สาเหตุที่ได้ชื่อของหมู่บ้านว่า “ห้วยบันจ้อย” นั้นตามคำบอกเล่าของคนชราที่ได้ทราบเรื่องสืบต่อกันมา เล่าว่า ในสมัยเมื่อครั้ง ม่าน (พม่า) กับล้านนาได้สู้รบกัน เพื่อแย่งชิงดินแดนและตอนเอาผู้คน มีอยู่ครั้งหนึ่งพวกพม่าได้ยกทัพมาเพื่อจะยึดเอานครหริภุญชัย จึงได้พักตั้งมั่นอยู่ ณ เวียงหนองล่อง (ปัจจุบันสถานที่นี้ยังปรากฏซากเจดีย์โบราณและค่ายประตู่หอรบอยู่) ทางฝ่ายนครหริภุญชัย ก็ได้ยกทัพไปตั้งมั่นอยู่ที่บ้านหนองยวง ระหว่างที่คอยดูท่าทีกันอยู่นั้น ฝ่ายหริภุญชัยซึ่งมีความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ จึงได้ประกอบพิธีบวงทรวงเพื่อให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ โดยประกอบพิธีการหุงต้มน้ำมัน ซึ่งเป็นน้ำมันวิเศษใช้ดื่มและใช้ทา เพื่อให้เกิดความอยู่ยงคงกระพัน หนึ่งเหนียว พันแทงไม่เข้า ปืนยิงไม่ออก ในการประกอบพิธีนี้ได้ใช้ทองคำบริสุทธิ์ ซึ่งมีน้ำหนักพันจ้อย (หนึ่งจ้อยหนักเท่ากับ 1,200 กิโลกรัม) เป็นค่าขึ้นครูสำหรับอาจารย์ที่เป็นผู้ประกอบพิธี และได้ก่อสร้างสถานที่เพื่อประกอบพิธีที่ฝั่งลำน้ำห้วย ซึ่งไหลผ่านหมู่บ้านนี้ ดังนั้นลำห้วยนี้จึงมีชื่อว่า “ห้วยคำบันจ้อย” (บัน คือ พัน) เมื่อหมู่บ้านนี้ตั้งอยู่สองฝั่งลำห้วยนี้ จึงมีชื่อว่า “บ้านห้วยคำ

บ้านจ้อย” ต่อมาคำว่า “คำ” นั้นได้เปลี่ยนหายไป จึงกลายมาเป็น “ห้วยบ้านจ้อย” อีกนัยหนึ่งอาจตั้งชื่อหมู่บ้านตามชื่อสุสานแม่คำบ้านจ้อย แต่คงไม่ถูกต้องนักที่จะเอาชื่อสุสานมาเป็นชื่อหมู่บ้าน ผู้เฒ่าผู้แก่ยังได้บอกเล่าอีกว่า เมื่อประกอบพิธีหุงต้มน้ำมันสำเร็จแล้ว ทั้งแม่ทัพนายกองตลอดจนทหารทุกคน ได้ดื่มได้ทาแล้วก็ทำให้ร่างกายอยู่ยงคงกระพัน จึงได้ไปสู้รบกับพวกม่าน (พม่า) ในบริเวณแห่งหนึ่งการรบเป็นไปอย่างดุเดือดและไม่ยุติธรรม คือฝ่ายหนึ่งล้มตาย แต่อีกฝ่ายหนึ่งไม่เป็นอะไรเลย แม้จะถูกคมหอกคมดาบ แต่ไม่ระคายผิวหนัง ถูกแทงจนสุดแรง แต่ก็แทงไม่เข้าจนกระทั่งคันหอกและดาบคดงอ ดังนั้น บริเวณนี้จึงได้ชื่อเรียกต่อกันมาว่า “ทุ่งหอกคดงอ” แต่ต่อมาคำว่า “หอก” ได้เปลี่ยนหายไปและคำว่า “คัน” ก็เพี้ยนไปตามภาษาพูดของคนพื้นเมือง กลายเป็นคำว่า “กัน” เลยทำให้เรียกชื่อเป็น “ทุ่งกันงอ” トラบจนทุกวันนี้ (ปัจจุบันเป็นทุ่งนาและสวนลำไย ตั้งอยู่ระหว่างหมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 2 ตำบลหนองยวง) กองทัพม่าน (พม่า) ถูกซาพันกลายเป็นศพกลาดเกลื่อนเต็มไปหมด และศพเหล่านั้นถูกสัตว์นานาชนิด กัดกินเนื้อจนเหลือแต่กระดูกกองรวมกันเป็นจำนวนมาก เมื่อมีคนไปพบจึงเรียกบริเวณนั้นว่า “เหล่าตุก” (หรือป่ากระดูก) ต่อมา บริเวณนั้นก็ไม่มีใครไปอาศัยอยู่รวมกันกลายเป็นหมู่บ้าน และเรียกชื่อหมู่บ้านว่า บ้านเหล่าตุ่ (อาจเพี้ยนไปจากชื่อเดิม) トラบจนทุกวันนี้ สำหรับหลักฐานที่สนับสนุนก็คือ บริเวณที่เรียกว่า ทุ่งกันงอ นั้นได้มีราษฎรในหมู่บ้านนี้เคยขุดหอกโบราณได้เล่มหนึ่ง เมื่อหลายสิบปีที่ผ่านมา ส่วนบริเวณที่หุงต้มน้ำมันนั้นก็มีคนขุดค้นพบซากอิฐโบราณ ที่ก่อเป็นเตาสำหรับหุงต้มน้ำมันพร้อมทั้งกระโถมดินเผาสำหรับบรรจุน้ำมัน ฯ

รายนามผู้ใหญ่บ้าน บ้านห้วยบ้านจ้อย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

1. เจ้าน้อยวัง ลังการรัตน์ พ.ศ. 2443 – 2472
2. หมื่นลิมจิตตราษฎร์บำรุง มะโนสร้อย พ.ศ. 2473 – 2482
3. นายเบ็ง ชาวออน พ.ศ. 2483 – 2512
4. นายดวงดี มะโนสร้อย พ.ศ. 2513 – 2516
5. นายดวงคำ อุปการะ พ.ศ. 2517 – 2520
6. นายทองคำ หนูไวย พ.ศ. 2521 – 2527
7. นายสนั่น ไชยวงศ์ พ.ศ. 2528 – 2550
8. นายสาคร ยองจา พ.ศ. 2551 – 2555
9. นายนาคล ไชยวงศ์ พ.ศ. 2556 – ปัจจุบัน

จำนวนครัวเรือนและจำนวนประชากร

จำนวนครัวเรือน	525	ครัวเรือน
จำนวนประชากรชาย	567	คน
จำนวนประชากรหญิง	617	คน
รวมจำนวนประชากร	1,184	คน

วัดอรุณวิทยาวาส

วัดอรุณวิทยาวาส ตั้งอยู่เลขที่ 113 หมู่ที่ 2 ตำบลหนองยวง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน สังกัดสังฆมณฑลสังฆมณฑลมหานิกาย ที่ดินตั้งวัดมีเนื้อไร่ 5 ไร่ 1 งาน 1 ตารางวา น.ส. 3 เลขที่ 168 มีที่ธรณีสงฆ์ จำนวน 1 แปลง เนื้อที่ 1 ไร่ 2 งาน 10 ตารางวา น.ส. 3 ก เลขที่ 138 มีอาคารเสนาสนะประกอบด้วย กุฏิสงฆ์ วิหาร ศาลาบำเพ็ญบุญ หอสงฆ์ หอพระไตรปิฎก วิหารพระสังกัจจายน์ อุโบสถ และอื่นๆ ปุชนิยวัดอุ มีพระพุทธรูปปางต่างๆ ทั้งไม้และหิน และทองเหลือง ปราสาทประดิษฐานพระบรมธาตุลึงก์ปิดทองและธรรมาสน์ ทำด้วยไม้สักปิดทอง และอื่นๆ เดิมเป็นวัดร้าง โดยมีลูกนิมิตฝังอยู่โดยรอบของอิฐชาวบ้านจึงเห็นพ้องต้องกันว่าควรอาราธนาพระมาลักรูป เพื่อมาทำการบูรณปฏิสังขรณ์ จึงได้ตกลงกันไปอาราธนาท่านครูบาคำ คัมภีโร แห่งวัดป่าแดด ตำบลแม่แรง อำเภอป่าป๋อง (ปัจจุบัน คือ อำเภอป่าวาง) จังหวัดลำพูน มาเป็นประธานในการบูรณปฏิสังขรณ์และก่อสร้างถาวรวัตถุเพิ่มเติม เมื่อปีพุทธศักราช 2438 ต่อแต่นั้นมาก็ได้มีพระอีกหลายรูปช่วยกันบูรณะก่อสร้างเสนาสนะถาวรวัตถุต่างๆ เรื่อยมาจนกระทั่งมีเสนาพระสงฆ์เพิ่มขึ้นตราบเท่าทุกวันนี้

ส่วนชื่อวัดนั้น สมัยก่อนชื่อ “วัดหนองกุเชียว” เพราะตั้งตามชื่อหนองน้ำโบราณที่ชาวบ้านเรียกว่า “หนองเชียว” ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของหมู่บ้านและเปลี่ยนเป็นชื่อ “วัดอรุณวิทยาวาส” ในสมัยของพระอธิการเงิน ธรรมโรจโน อดีตเจ้าอาวาสรูปที่ 4 จนถึงทุกวันนี้

โบราณวัตถุที่สำคัญชิ้นหนึ่ง คือ พระพุทธรูป หรือพระพุทธรูป เดิมที่ประดิษฐานอยู่ ณ อุโมงค์ร้างในค่ายพม่า เวียงเก่าหนองล่อง หลวงปู่ครูบาคำ คัมภีโร อดีตเจ้าอาวาสรูปแรกได้อัญเชิญมาไว้ ณ วัดอรุณวิทยาวาส แห่งนี้ ขณะที่เดินทางไปนมัสการพระทักษิณโมลีธาตุเจ้าจอมทอง เดือนเก้าเบ็ง ขณะที่ท่านหลวงปู่ครูบาเดินผ่านไป ท่านก็เหลือบมองเห็นพระพุทธรูปตั้งอยู่บนก้อนหิน โดยที่หันพระพักตร์ไปทางทิศตะวันตก ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าแปลก เพราะส่วนมากพระพุทธรูปจะหันพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออก ท่านจึงได้เข้าไปกราบและยกพระพุทธรูปองค์นั้นให้หันพระพักตร์กลับมาทางทิศตะวันออกเสียใหม่ แล้วหลังจากนั้นก็เดินทางไปนมัสการพระพุทธรูปเจ้าจอมทอง จนกระทั่งถึงวันเดินทางกลับท่านก็กลับทางเดิม แต่ก็เกิดสิ่งอัศจรรย์ใจ เนื่องจากพระพุทธรูปองค์ที่ท่านแวะกราบและหันพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออกนั้น ได้หันพระพักตร์กลับมาทางทิศตะวันตกดังเดิม หลวงปู่ครูบาก็เลยเข้าไปกราบและยกพระพุทธรูปองค์นั้นขึ้น ก็ปรากฏว่าพบขอบบรรจุพระบรมสารีริกธาตุอยู่ใต้ฐานพระนั้น จึงเกิดความปีติยินดียิ่งนัก เมื่อกลับไปถึงวัดจึงเรียกประชุมคณะศรัทธาชาวบ้านบ้านห้วยบันจ้อย และตกลงกันไปอาราธนาและอัญเชิญพระพุทธรูปองค์นั้นมาประดิษฐาน ณ วัดอรุณวิทยาวาส トラบจนทุกวันนี้ ภายในหนึ่งปีจะมีการอัญเชิญออกมาสร้างน้ำสามครั้ง คือ เดือนเก้าเบ็ง เดือนเจ็ดเบ็ง และเดือนห้าเบ็ง ตามคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ว่า น้ำที่สร้างพระธาตุแล้วนั้น (คนยองเรียกน้ำก้นธาตุ) สามารถจัดปัดเป่ายังโรคภัยไข้เจ็บ และขจัดโทษภัยอันตรายได้รอบด้านเป็นของศักดิ์สิทธิ์ทุกบ้านต้องมีไว้ประจำทุกหลังคาเรือน

รายนามเจ้าอาวาสวัดอรุณวิทยาวาสตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

1. หลวงปู่ครูบาคำ	คัมภีโร	พ.ศ. 2441 – 2474
2. พระอธิการอานนท์	นันทธัมโม	พ.ศ. 2475 – 2478
3. พระอธิการศรีชัย	ปัญญาสาโร	พ.ศ. 2479 – 2481
4. พระอธิการเงิน	ธัมมโรจโน	พ.ศ. 2482 – 2490
5. พระอธิการหลวง	คุตตธัมโม	พ.ศ. 2491 – 2494
6. พระอธิการบุญช่วย	ฐิตาจาโร	พ.ศ. 2495 – 2498
7. พระอธิการวีรชาติ	ธัมมวีโร	พ.ศ. 2499 – 2503
8. พระอธิการบันลือ	นาคธัมโม	พ.ศ. 2504 – 2508
9. พระอธิการดวงคำ	อินทวังโส	พ.ศ. 2509 – 2512
10. พระอธิการบุญธรรม	ปัญญาพลโ	พ.ศ. 2513 – 2518
11. พระอธิการไสว	สันตจิตโต	พ.ศ. 2519 – 2533
12. พระครูสังวรสีลาจาร (อุรชาติ อับปมัตโต)		พ.ศ. 2534 – 2556
13. พระอธิการสุธรรม	สุธรรมโม	พ.ศ. 2556 – ปัจจุบัน

ประวัติหมู่บ้าน บ้านหนองยวง

หมู่ที่ 3 ตำบลหนองยวง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

1. ชื่อหมู่บ้าน

บ้านหนองยวง หมู่ที่ 3 ตำบลหนองยวง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

ความสำคัญของชื่อหมู่บ้าน

หนอง หมายถึง แอ่งน้ำขนาดเล็ก หรือที่ลุ่มที่มีน้ำขังอยู่ตามทุ่งนาและป่า

ยวง หมายถึง ยวงฝ้าย เป็นผลของต้นฝ้าย จัดเป็นไม้พุ่มหรือไม้ยืนต้นขนาดเล็ก มีความสูงของต้นประมาณ 1-3 เมตร ลำต้นมีลักษณะตั้งตรง มีขนละเอียดขึ้นหนาแน่นเป็นดอกเดี่ยวตามซอกใบและที่ปลายกิ่ง ดอกเป็นสีเหลืองอ่อน แล้วจะเปลี่ยนเป็นสีเหลืองแกมชมพูหลังจากดอกบานเต็มที่

2. ประวัติศาสตร์ชุมชน

จากการบอกกล่าวเล่าสืบปากต่อปากกันมาหลายช่วงอายุคนในตำนานบ้านหนองยวงปัจจุบัน เดิมเป็นหมู่บ้านเล็กๆ อยู่กันเป็นกลุ่มๆ เป็นเผ่าชายของทั้งหมด มาจากอำเภอปากช่อง (อำเภอป่าซางปัจจุบัน) บางกลุ่มก็มาจากอำเภอเมืองลำพูน เช่นบ้านปง บ้านฉางข้าวน้อย บ้านบ่วง บ้านแป้น บ้านเหมืองจี้ มาปักหลักทำมาหากินทางการเกษตร ทำไร่ ทำนา ส่วนใหญ่จะเป็นไรพริก ไร่ฝ้าย โดยอยู่กันคนละป๊อก คนละกลุ่ม ซึ่งแต่ละกลุ่มก็เรียกชื่อบ้านหรือกลุ่ม เช่น บ้านสันกอมกอก บ้านดงกอดำ บ้านหัวหนอง บ้านหนองกู่

เขตการปกครอง เรียกชื่อทางราชการเป็นบ้านหมู่ที่ 1 (รวมกับบ้านเหล่าดู่) ตำบลวังยาง นับถือศาสนาพุทธ สถานที่ทำบุญหรือพิธีทางศาสนาก็มาทำบุญที่วัดหนองยวงฝ้าย บางคนก็เรียกว่าบ้านหนองยวงฝ้าย คือวันหนองยวงปัจจุบัน การศึกษาที่ศึกษาที่วัด เพราะมีโรงเรียนอยู่ที่วัดมาก่อน สัญลักษณ์ประจำกลุ่มหมู่บ้านนี้ ก็มีหลักไ้บ้าน ความหมายก็คือหลักพ่อบ้านซึ่งจะมีการทำบุญหลักไ้บ้านทุกปี จนถึงปัจจุบันนี้ยังไม่ขาดหายไป การทำบุญจะทำทุกวันที่ 16 เดือนเมษายนของทุกปี ไม่เคยขาด

การเปลี่ยนแปลงอาณาเขตการปกครอง ปี 2522 บ้านหนองยวงนี้ได้แยกจากหมู่บ้านเหล่าดู่ แยกเป็นหมู่ที่ 11 ตำบลวังยาง ต่อมาปี 2523 ได้ขยายเขตปกครองโดยตั้งเป็นตำบล คือหมู่บ้านหนองยวง หมู่ที่ 3 ตำบลหนองยวง อำเภอป่าซาง ตามประกาศของกระทรวงมหาดไทย

ภาษาที่ใช้สื่อสารในชุมชน

“ภาษายอง” (Yong) มีผู้พูดในประเทศไทย 12,561 คน ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในจังหวัดลำพูนและบางพื้นที่ของจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดเชียงราย ผู้พูดพูดภาษาไทยถิ่นเหนือได้ด้วย นับถือศาสนาพุทธ อาจมีผู้พูดภาษานี้ในเมืองของ รัฐฉาน ประเทศพม่า ใกล้เคียงกับภาษาไทลื้อ จัดอยู่ในตระกูลภาษาไท-กะได ภาษา

กลุ่มคำ-ไท สาขาเป-ไท สาขาเยอไต-แสกซึ่งภาษายองเป็นภาษาที่ใช้ในการสื่อสารของชุมชนบ้านหนองยวง

3. ข้อมูลพื้นฐาน

บ้านหนองยวงอยู่ร่วมกับเขตการปกครองของหมู่บ้าน หมู่ที่ 1 บ้านเหล่าคู ตำบลวังผาง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน เมื่อปี พ.ศ.2522 เดือนพฤศจิกายน ทางราชการได้ตั้งหมู่บ้านหนองยวง เป็นหมู่ที่ 11 ตำบลวังผาง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2523 เดือนตุลาคม ได้แยกจากตำบลวังผาง เป็นตำบลหนองยวง ในวันที่ 7 กุมภาพันธ์ ปี พ.ศ.2538 กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศจัดตั้ง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน โดยแยกออกจากอำเภอป่าซาง และในวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ.2550 โดยมีผลบังคับใช้ในวันที่ 8 กันยายน พ.ศ.2550 กิ่งอำเภอเวียงหนองล่องได้เปลี่ยนเป็นอำเภอเวียงหนองล่อง ปัจจุบันบ้านหนองยวง หมู่ 3 ตำบลหนองยวง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน โดยมีนายนิกร ฉางข้าวคำ ดำรงตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติหมู่บ้าน บ้านหัวห้วย

หมู่ที่ 4 ตำบลหนองยวง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

ส่วนที่ 1 ลักษณะทั่วไป

1.1 สภาพหมู่บ้าน (ประวัติหมู่บ้าน โครงสร้างพื้นฐาน สภาพเศรษฐกิจ สภาพทางสังคม สภาพสิ่งแวดล้อม ฯลฯ)

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน (ชุมชน)

หมู่บ้านหัวห้วย หมู่ที่ 4 ตำบลหนองยวง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน เป็นหมู่บ้านติดต่อกับหมู่บ้านห้วยบันจ้อย หมู่ที่ 2 ตำบลหนองยวง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ต้นน้ำของลำห้วยที่ไหลลงมา ใช้ในการเกษตรกรรมในตำบลหนองยวง จึงได้นำมาตั้งชื่อเป็นหมู่บ้านว่า หมู่บ้านหัวห้วย เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในที่ราบ มีป่าไม้ล้อมรอบ และในหมู่บ้านยังมีป่าไม้เบญจพรรณที่ได้รับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้อื่นๆหลายไร่ เป็นป่าชุมชนที่ตั้งอยู่ใจกลางของหมู่บ้านทำให้ที่ดินอุดมสมบูรณ์ดีและเป็นแหล่งรักษาต้นน้ำลำธารตำบลหนองยวงและตำบลใกล้เคียงด้วย เมื่อได้มีประกาศจัดตั้ง เป็นกิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน ในปี พ.ศ. 2538 จึงได้เป็นบ้านหัวห้วย หมู่ที่ 4 ตำบลหนองยวง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน ผู้นำหมู่บ้านคนปัจจุบัน คือ นายณรงค์ชัย พรหมจาริต กำนันตำบลหนองยวง

ที่ตั้งและอาณาเขตของหมู่บ้าน

- ทิศเหนือ ติดต่อกับ บ้านล่องเครือกวาว หมู่ที่ 5 ตำบลหนองยวง อำเภอเวียงหนองล่อง
- ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับ บ้านห้วยปันจ้อย หมู่ที่ 2 ตำบลหนองยวง อำเภอเวียงหนองล่อง

ประวัติหมู่บ้าน บ้านล่องเครือกวาว

หมู่ที่ 5 ตำบลหนองยวง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน (ชุมชน)

หมู่บ้านล่องเครือกวาว หมู่ที่ 5 ตำบลหนองยวง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน แต่เดิมอพยพมาจาก ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน และอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน โดยได้รวมกันขุดร่องน้ำลำเหมืองคั่นอ แยกกับหมู่บ้านใกล้เคียงของตำบลหนองยวง ในขณะนั้นไปทางด้านทิศตะวันตก ประมาณ 1 กิโลเมตร ชื่อบ้านที่ตั้งเดิม คือ บ้านบวกรเห็ด แต่มีปัญหาในเรื่องน้ำดื่ม น้ำใช้ ต้องไปตักน้ำไกลจากที่อยู่อาศัย ถึงประมาณ 2 กิโลเมตร จากบ่อน้ำซึมสีขาว เรียกว่า บ่อน้ำขาว และห้วยอี้อ้อย ที่ไหลมาบรรจบกัน เป็นร่องน้ำบวกรเครือกวาว ซึ่งมีลักษณะเป็นแอ่งน้ำ คำว่า บวกร ภาษาเหนือ แปลว่า หนองน้ำเล็กๆ ที่มีน้ำขังตลอดทั้งปี จึงเหมาะที่จะเป็นที่ตั้งของหมู่บ้าน ต่อมาชาวบ้านได้รวมขุดบ่อน้ำขึ้น ในหมู่บ้านขึ้น ในที่ดินของ นายหลุย ธรรมปวน (ปัจจุบันเป็น ที่ดิน ของ นายไฟ ตาลป่า) ในปี พ.ศ. 2499 – 2500 ได้มาอาศัยเพิ่มขึ้น จึงได้ตั้งเป็นหมู่บ้านบวกรเครือกวาว และในปี 2502 ได้แยกจากบ้านหนองยวง เป็นบ้านล่องเครือกวาว หมู่ที่ 7 ตำบลวังผาง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน จนถึงปี พ.ศ. 2538 ได้มีประกาศจัดตั้งให้ กิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน เป็นหมู่บ้านล่องเครือกวาว หมู่ที่ 5 ตำบล หนองยวง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน มีผู้ใหญ่บ้านคนแรก คือ นายพันธ์ เตะชะบุญ ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน คือ นายศรียุทธ ตะชะพงค์

ข้อมูลผู้นำหมู่บ้านล่องเครือกวาว (ผู้ใหญ่บ้าน)

1. พ้อหลวงพันธ์	ตะชะบุญ	พ.ศ. 2510 – 2520
2. พ้อหลวงสวัสดิ์	วงศ์วิริยะ	พ.ศ. 2520 – 2527
3. พ้อหลวงลอย	ตะชะพงค์	พ.ศ. 2527 – 2537
4. พ้อหลวงทองคำ	ปาคำวัง	พ.ศ. 2537 – 2539
5. พ้อหลวงอินศวร	สุรินทร์	พ.ศ. 2539 – 2549
6. กำนันศรียุทธ	ตะชะพงค์	พ.ศ. 2549 –
7. พ้อหลวงประทีป	โปธิ์	พ.ศ.

ที่ตั้ง (แผนที่สังเขป)

- ทิศเหนือ ติดต่อกับ บ้านหัวห้วย หมู่ที่ 4 ตำบลหนองยวง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน
- ทิศใต้ ติดต่อกับ บ้านหนองยวง หมู่ที่ 3 ตำบลหนองยวง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่ที่ 3 ตำบลนครเจดีย์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับ บ้านหนองยวง หมู่ที่ 3 ตำบลหนองยวง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

ประวัติความเป็นมาตำบลหนองยวง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

บ้านหนองยวง หมู่ที่ 3 ตำบลหนองยวง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

หนอง หมายถึง แอ่งน้ำขนาดเล็ก หรือที่ลุ่มที่มีน้ำขัง อยู่ตามทุ่งและป่า

ยวง หมายถึง เนื้อในของขนุนที่หุ้มเมล็ด เรียกว่า ยวงขนุน ลักษณะนามเรียกเนื้อในของขนุนว่า ขนุนยวงหนึ่ง ขนุนสองยวง เรียกลักษณะของเงินบริสุทธิ์ที่ละลายคว้างอยู่ในบ้ำ มีสีขาวผ่องเป็นมันปลาบ ว่าเงินยวง โดยปริยายเรียกสิ่งที่มีลักษณะย่อยยัดลงมาเป็นแนวราวๆ เช่น ผิดอนยวง ซี่มูกเป็นยวง เรียกสีขาวผ่องเป็นมันปลาบเหมือนสีเงินที่ละลายคว้างอยู่ในบ้ำว่า สีเงินยวง

ยวง หมายถึง สิ่งที่เป็นพหูหรือกสิบอยู่ในผลไม้ เช่น ขนุน เรียกเงินที่ขาวบริสุทธิ์ว่า เงินยวง

หนอง + ยวง = หนองยวง เป็นชื่อเรียกเฉพาะของหนองน้ำนั้น อาจเรียกตามตำนาน หรือความเชื่อของชุมชนนั้นๆ เช่น หนองยวง

หมู่บ้านหนองยวง เริ่มก่อตั้งหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีราษฎรหลายหมู่บ้านหลายเผ่าพันธุ์ ทั้งไทใหญ่ ไทน้อย ภาษาพูดดั้งเดิมเป็นภาษาของ จึงเรียกตัวเองกันว่า “ชาวยอง” (ชาวดั้งเดิมอพยพมาจากสิบสองปันนา สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ยุค “เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” หรือยุค “เทศรว” พ.ศ. 2348 ชาวยองกลุ่มนี้อพยพมาจาก อำเภอปากบ่องและบริเวณชายเมืองเก่าเวียงป่าซาง (บริเวณบ้านฉางข้าวหน้าบ้านสะปุ่น บ้านหนองเจ๊ก บ้านดอนตอง บ้านกอม่วง) มาตั้งรกรากเพื่อมาหาที่ทำกินใหม่ บริเวณนี้มีหนองน้ำขนาดใหญ่ตั้งอยู่ อุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าไม้ธรรมชาติหลากหลายชนิด ชนกลุ่มนี้จึงรวมตัวกันเป็นชุมชนเล็กๆ อาศัยบริเวณรอบหนองน้ำ เนื่องจากหนองน้ำสามารถกักเก็บน้ำไว้ใช้ได้ในช่วงฤดูแล้ง จึงอาศัยน้ำฝนและน้ำหนองน้ำทำการเกษตร ทำไร่ ทำนา ทำสวน เริ่มแรกปลูกต้นฝ้ายกันเป็นจำนวนมาก เพราะนิยมนำดอกฝ้ายมาแปรรูปเป็นเส้นฝ้ายแล้วนำมาถักทอเป็นเครื่องใช้ เครื่องนุ่งห่ม ชาวบ้านบางส่วนจึงเรียกหนอง

น้ำนี้ว่า “หนองยวงฝ้าย” (คือเรียกตามลักษณะของดอกฝ้ายที่เป็นยวงๆ) ต่อมามีคนกระยางจำนวนมากมาอาศัยหนองน้ำเป็นแหล่งหากินเนื่องจากมีดอกบัวขึ้นเต็มหนองน้ำ ชาวบ้านบางกลุ่มจึงเรียกติดปากว่า “หนองยวงฝ้าย” ต่อมาประชากรในชุมชนเริ่มเพิ่มมากขึ้น และแยกตัวออกเป็นกลุ่มๆ เรียกชื่อตามบริเวณที่อาศัย เช่น กลุ่มบวกรี้ด กลุ่มดงกอดำ กลุ่มสันกอมก้อ เมื่อมีประชากรเพิ่มมากขึ้น ชาวบ้านรวมกลุ่มและเกิดความคิดร่วมกันในการตั้งชื่อหมู่บ้าน จากชื่อหนองน้ำมาเป็นชื่อหมู่บ้านว่า “หนองยวง” ตั้งเป็นหมู่ที่ 1 ตำบลวังผาง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ปี พ.ศ. 2522 ได้แบ่งแยกเขตพื้นที่ออกจากตำบลวังผาง มาเป็น “ตำบลหนองยวง” อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

วัดหนองยวง

วัดหนองยวง ตั้งอยู่เลขที่ ๒๖๕ บ้านหนองยวง หมู่ที่ ๓ ตำบลหนองยวง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ปัจจุบันมี พระครูเมธานันทกิจ เป็นเจ้าอาวาส

วัดหนองยวง สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๕ ตามประวัติวัดแจ้งว่า เดิมเป็นที่วัดร้าง ประมาณปี พ.ศ. ๒๔๕๒ ศรัทธาชาวบ้านหนองยวงได้ปรึกษากันที่จะสร้างวัดขึ้น และได้พิจารณาเห็นว่าที่บริเวณวัดร้างนี้ เหมาะสมที่จะพัฒนาสร้างขึ้นเป็นวัด และอยู่ติดกับหนองน้ำ ซึ่งตามตำนานแล้วว่า เมื่อก่อนชาวบ้านได้มา อาศัยอยู่บริเวณนี้ใกล้หนองน้ำ มีอาชีพในการปลูกต้นฝางกันทุกครัวเรือน ด้วยเหตุนี้หนองแห่งนี้จึงได้ชื่อว่า หนองยวง ซึ่งมาจากยวงฝายอันเป็นสัญลักษณ์ จึงพร้อมใจกันแผ้วถางป่าพง และสร้างเสนาสนะขึ้น ได้รับ วิสุงคามสีมา กว้าง ๔๐ เมตร ยาว ๔๐ เมตร ที่ดินที่ตั้งวัด มีเนื้อที่ ๖ ไร่ ๑ งาน น.ส. ๓ เลขที่ ๒๒๐๙

อาคารเสนาสนะ ประกอบด้วย อุโบสถ วิหาร ศาลาการเปรียญ ฼ฎีกาสงฆ์ ศาลาอเนกประสงค์ **ปูชนียวัตถุ** พระประธานเป็นพระพุทธรูปหล่อทองเหลือง และพระพุทธรูปก่ออิฐถือปูน

วัดหนองยวงมีเจ้าอาวาสเท่าที่ทราบนาม คือ

รูปที่ ๑ พระบุญมี ธรรมขมโท	พ.ศ. ๒๔๖๑ - ๒๔๘๓
รูปที่ ๒ พระใจ	พ.ศ. ๒๔๘๔ - ๒๔๘๕
รูปที่ ๓ พระเชื่อน	พ.ศ. ๒๔๘๖ - ๒๔๘๗
รูปที่ ๔ พระบุญรส คมภีโร	พ.ศ. ๒๔๘๘ - ๒๔๙๓
รูปที่ ๕ พระปวง	พ.ศ. ๒๔๙๔ - ๒๔๙๖
รูปที่ ๖ พระคำ	พ.ศ. ๒๔๙๗ - ๒๕๐๓
รูปที่ ๗ พระปวง	พ.ศ. ๒๕๐๔ - ๒๕๐๘
รูปที่ ๘ พระอินสม สิริขมโท	พ.ศ. ๒๕๐๙ - ๒๕๑๕
รูปที่ ๙ พระบุญเลิศ โชติธมโม	พ.ศ. ๒๕๑๖ - ๒๕๑๗
รูปที่ ๑๐ พระอธิการประเสริฐ ธรรมกาโม	พ.ศ. ๒๕๑๙ - ๒๕๓๑
รูปที่ ๑๑ พระอธิการประกาย สุภาจาโร	พ.ศ. ๒๕๓๓ - ๒๕๔๐
รูปที่ ๑๒ พระอธิการศุภชัย สุจิตโต	พ.ศ. ๒๕๔๑ - ๒๕๔๖
รูปที่ ๑๓ พระครูเมธานันทกิจ	เมื่อวันที่ ๓๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๖ ถึงปัจจุบัน

ประวัติโรงเรียนบ้านห้วยบันจ้อย

โรงเรียนบ้านห้วยบันจ้อย เริ่มก่อตั้งครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ โดยอาศัยศาลาวัดอรุณวิทยาวาสเป็นสถานที่เรียน

พ.ศ. ๒๔๘๐ ได้ย้ายสถานที่เรียนไปอยู่ในพื้นที่ของ หมื่นสมจิตร มโนสร้อย ผู้ซึ่งได้บริจาคที่ดินให้จำนวน ๓ ไร่ โดยพระยาอัศรมโนสมุท คหบดีในหมู่บ้านบ้านห้วยบันจ้อย หมื่นสมจิตร มโนสร้อย ผู้ใหญ่บ้าน บ้านห้วยบันจ้อย หมื่นผาด อินกองงาม ผู้ใหญ่บ้านบ้านเหล่าคู่และราษฎรได้ร่วมกันก่อสร้างอาคารเรียนไม้ได้ทุนสูงขึ้น ๑ หลัง ได้รับขนานนามโรงเรียนว่า โรงเรียนประชาบาลประจำตำบลวังม่วง ๒

พ.ศ. ๒๔๘๗ อาคารเรียนไม้ได้ทุนสูง ถูกพายุพัดพังลงจนใช้การไม่ได้ จึงได้ย้ายมาสร้างอาคารเรียนชั่วคราวที่บริเวณหน้าวัดอรุณวิทยาวาส โดยได้ซื้อที่ดินของนายศรีวงศ์ หวันยง จำนวน ๓ งาน สร้างอาคารเรียนชั่วคราวขึ้น ๑ หลัง ได้รับขนานนามว่า โรงเรียนบ้านห้วยบันจ้อย (ผาดสมจิตรราษฎรบำรุง)

ต่อมาอาคารเรียนชั่วคราวชำรุดทรุดโทรมลง บริเวณโรงเรียนมีพื้นที่ไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้น เจ้าอาวาสวัดอรุณวิทยาวาส ผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการการศึกษา จึงขอแลกที่ดินที่เป็นที่ตั้งโรงเรียนเดิมกับที่ดินของนายใจ จามสิงห์คำ ซึ่งอยู่ติดกับที่ของโรงเรียนในขณะนั้น และได้ก่อสร้างอาคารเรียนถาวร แบบ ป.๑ ก. ขนาด ๕ ห้องเรียนขึ้น ๑ หลัง โดยใช้งบประมาณจากทางราชการ จำนวน ๖๐,๐๐๐ บาท และราษฎรบริจาคสมทบอีกจำนวน ๖๐,๐๐๐ บาท และได้ทำพิธีเปิดโรงเรียนใหม่ในนามโรงเรียนบ้านห้วยบันจ้อย (ผาดสมจิตรนาถธรรมราษฎรบำรุง) เมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๗ เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

พ.ศ. ๒๕๑๖ โรงเรียนได้รับอนุมัติให้เปิดขยายการศึกษา ถึงระดับประถมศึกษาตอนปลาย (ป.๗) ทำให้สถานที่โรงเรียนเดิมไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้น ดังนั้น เจ้าอาวาสวัด ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการศึกษา คณะครู และผู้ปกครองนักเรียน จึงได้ร่วมกันบริจาคเงินซื้อที่ดินของนายดี ธรรมจี และ นายศรีวรารณ ศรีเรือน จำนวน ๔ ไร่ ๘๑ ตารางวา ซึ่งอยู่อีกฟากหนึ่งของถนนตรงข้ามกับโรงเรียนเดิม เพื่อเป็นที่สร้างโรงเรียน(ที่ตั้งเป็นปัจจุบัน)

พ.ศ. ๒๕๔๐ โรงเรียนได้รับเลือกเข้าร่วมเป็นโรงเรียนในโครงการปฏิรูปการศึกษา

พ.ศ. ๒๕๔๑ ได้เข้าร่วมโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

พ.ศ. ๒๕๔๔ ได้เข้าร่วมในเป็นโรงเรียนขยายผลโครงการยุวทูตความดีเฉลิมพระเกียรติ ๗ รุ่งที่ ๑ (ปี ๒๕๔๔ -๒๕๔๕)

พ.ศ. ๒๕๔๗ เป็นโรงเรียนเครือข่ายโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ของโรงเรียนวัดบ้านดง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต ๒

พ.ศ. ๒๕๔๘ ได้รับเลือกเป็นศูนย์ปฏิบัติการคอมพิวเตอร์โรงเรียนขนาดเล็ก (OFFICE STATION) เครือข่ายเวียงหนองล่อง

พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นโรงเรียนเครือข่ายขยายผลของโรงเรียนต้นแบบที่จัดกิจกรรมห้องสมุดมีชีวิต (โรงเรียนวัดบ้านดง) ตามโครงการรักการอ่านจากครูสู่นักเรียนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ลำพูน เขต ๒ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พ.ศ. ๒๕๕๐ เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต ๒

พ.ศ. ๒๕๕๑ ได้สมัครและได้รับการคัดเลือกจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต 2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เป็นเครือข่ายพัฒนาการเรียนการสอน ภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา (ERIC Networks) อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

พ.ศ. ๒๕๖๑ ได้รับคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนประชารัฐ จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ลำพูน เขต 2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้รับคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนดีประจำ ตำบล ของตำบลหนองยวง จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต 2

พ.ศ. ๒๕๖๓ โรงเรียนผ่านการประเมิน สมศ รอบที่ ๔ จาก สำนักงานรับรองมาตรฐานและ ประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน) ระดับดี

ในปีการศึกษา ๒๕๖3 โรงเรียนบ้านห้วยบันจ้อย เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ ๑ (อนุบาล ๓ ขวบ) ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ มีนักเรียน 115 คน ข้าราชการครูและบุคลากรจำนวน ๑๓ คน โดยมี นายสมพล หล้าเต็น เป็นผู้บริหารสถานศึกษา

ตำนานเวียงหวาย

ในสมัยที่พระนางจามเทวีทรงปกครอง“เมืองหริภุญชัย”นั้น ได้มีเมืองอีก ๒ เมือง ที่มีความเจริญรุ่งเรืองมากคือ “เวียงหวาย” และ “เวียงหนองล่อง”

ตามตำนานที่เล่าขานสืบต่อกันมา “เวียงหวาย” ก็คือ “อำเภอบ้านโฮ่ง” ในอดีตนั่นเอง โดยเชื่อว่าที่ตั้งของ “เวียงหวาย”คือ“วัดป่าลาน”หรือ“วัดสะเลียมหวาน” ในปัจจุบัน โดยมีเรื่องเล่าว่า เมื่อพระนางจามเทวีทรงสร้างเมืองหริภุญชัยเสร็จแล้ว จึงมีความประสงค์ที่จะทำบุญฉลองเมืองหริภุญชัยให้ยิ่งใหญ่ พระนางได้นิมนต์พระสงฆ์และพระภิกษุ มาทำพิธีทำบุญฉลองในครั้งจำนวน ๕๐๐ รูป และหนึ่งในจำนวนพระภิกษุทั้งหมดนั้น มีพระภิกษุตนหนึ่งชื่อว่า “สุมาวินฤาษี” ซึ่งบำเพ็ญฌานอยู่ที่คอยอิหฺนุ (คอยลูกหนึ่งซึ่งอยู่บริเวณรอยต่อของอำเภอมัทธา อำเภอบ้านโฮ่ง และอำเภอทุ่งหัวช้างในปัจจุบัน) “สุมาวินฤาษี” มีลูกสาวคนหนึ่ง “นางแก้ว” ซึ่งกำเนิดของนางนั้นไม่ปรากฏแน่ชัด แต่เชื่อว่านางแก้วเกิดจากการปลุกเสกด้วยคาถาอาคมของพระภิกษุ หรือ บางคนเชื่อว่า นางเกิดจากดอกบัว โดยในวันหนึ่ง สุมาวินฤาษี ได้ไปอาบน้ำในสระก็พบเด็กเพศหญิงอยู่ในดอกบัว จึงนำมาเลี้ยงเป็นลูก เนื่องจากนางมีลักษณะพิเศษคือ มีผิวกาย ๓ สี โดยเวลาเช้าจะมีผิวสีหนึ่งกลางวันจะผิวสีหนึ่ง และตอนเย็นจะเป็นอีกสีหนึ่ง พระภิกษุจึงตั้งชื่อว่า “นางสามสี” หรือ“นางแก้ว” และนางได้อาศัยอยู่กับบิดา ณ อาศรมใกล้ลำธาร แห่งหนึ่ง ซึ่งอยู่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำลี้

วันหนึ่งได้มีนายพรานป่าคนหนึ่งได้เข้าไปล่าเนื้อในป่า บังเอิญวันนั้นเป็นโชครางยามดีของนายพราน ได้เดินไปพบเห็นนางเข้า นายพรานสะดุ้งสุดตัวนึกแต่ในใจว่าคงเป็นนางเทพธิดาในราวป่านี้จำแลงแปลงกาย นายพรานจึงพยายามตั้งสติให้มันแล้วคอยสังเกตดู ผลสุดท้ายก็รู้ว่าที่แท่นางก็คือมนุษย์เรานี่เอง นายพรานป่าจึงมาร่ำพิงแต่ในใจว่า นี่จะเป็นบุญกรรมอะไรของนางหนอจึงมีรูปโฉมงามวิไลเช่นนี้ พรานก็คิดเล่นหาในนางแต่ก็ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร ครั้นจะปรากฏตัวออกไปเกี่ยวพาราสิ ก็หวงคิดว่ามันนั้นเสมือนเป็นดอกฟ้า แต่ตัวเรานี้เป็นชาวดินไม้สมควรกัน พรานแอบอยู่พุ่มไม้คอยดูจนลับตา นับว่านางมีความผิดแปลกแตกต่างกับหญิงชนบททั้งหลาย ครั้นแล้วนายพรานจึงตัดสินใจ แม้ตัวเราจะเอางามไม่ได้ เราก็ควรนำเอาข้าวนี้ไปทูลแก่เจ้าพระยา ก็คงจะมีประโยชน์และได้รับรางวัลเป็นอันมาก พรานคิดแล้วจึงนำเอาข้าวนี้กลับไปทูลแต่เจ้าพระยาเวียงหวาย (อยู่ที่วัดสะเลียมหวานปัจจุบัน) พระยাজันทรซึ่งครองเวียงหวายอยู่ขณะนั้นได้ทราบข่าวจากนายพรานป่าก็เกิดปิติปราโมทย์เป็นอย่างมากจึงพยายามที่จะไปเที่ยวป่าเพื่อใคร่จะพบนางและในขณะนั้นเองข่าวคราวที่นายพรานได้พบเห็นนางก็แพร่กระจายไปทั่วทุกมุมเมือง พวกขุนเมือง

ท้าวพระยาทั้งหลายเมื่อได้รับทราบข่าวนั้น ต่างก็อยากได้นางมาเป็นคู่ครอง ต่างคนก็ต่างปลิกเวลาไปเที่ยวป่าเพื่อจะพบนาง ฝ่ายพระฤาษีผู้บิดาเมื่อเห็นเหตุการณ์ผิดสังเกต มีพวกเจ้าขุนเมืองต่างๆ มาติดพันลูกสาวของตนอยู่เสมอเช่นนั้น ก็มาพิจารณาเห็นว่าลูกสาวของตนก็เจริญวัยใหญ่ขึ้นมา สมควรที่จะมีเหย้าเรือนตามประเพณีที่โลกได้กระทำสืบมาได้แล้ว และสมควรที่จะต้องยกให้แก่ผู้ที่มีสติปัญญาเฉลียวฉลาดมีศีลธรรมอันดีงาม เมื่อบุคคลใดที่ประสงค์จะได้ลูกสาวของเรานี้เป็นชายา ก็เชิญมาแข่งฤทธิ์กันก่อน โดยจะกำหนดการให้วิ่งขึ้นดอยลูกที่นางอยู่ ใครวิ่งขึ้นถึงยอดแล้วไม่หุ่ยไม่หิว (คือไม่เปลืองจนหายใจชู้ชา) บุคคลนั้นจะได้นางแก้วไปเป็นชายา

เมื่อขุนพระยาทั้งหลายได้ทราบข่าวประกาศของพระฤาษีแล้วก็เกิดปิติปราโมทย์ต่างก็ได้พืดกำลังกันเต็มความสามารถเพื่อจะได้เข้าแข่งขันวิ่งชิงนาง นับตั้งแต่ พระยาวิวอ พระยาดิดเดี่ยวจวงวอง พระยาล่องกองปากหวาก พระยาจันทร์ และขุนหลวงมะลังกะ (ขุนหลวงวิริงคะ) ที่ปกครองชาวลัวะ ณ คอยคำ (ด้านหลังดอยสุเทพ) การที่ขุนหลวงมะลังกะมาอาสาแข่งขันวิ่งชิงนางก็เพราะผิดหวังจากพระนางจามเทวี โดยครั้งนั้น ขุนหลวงมะลังกะได้หลงรักพระนางจามเทวีมากจึงแต่งทูตมาสู่ขอ แต่พระนางจามเทวีขอผลัดเวลาไปอีก ๓ ปี โดยอ้างว่าต้องเลี้ยงลูกแฝดที่ยังเล็กอยู่เมื่อครบ ๓ ปีพระนางก็ขอผลัดออกไปอีก ๔ ปี และพอครบกำหนดพระนางก็ขอเลื่อนไปอีกโดยไม่มีกำหนดทำให้ขุนหลวงมะลังกะโกรธมากจึงยกไพร่พลมาประชิดเมือง พระนางจามเทวีจึงออกอุบายว่าถ้าขุนหลวงมะลังกะพุ่งเสนาจากดอยสุเทพมาดกที่กลางเมืองหรือถูกขี้ดจะยอมแต่งงานด้วย แต่ขุนหลวงมะลังกะก็เสียรู้พระนางจามเทวีเข้าจนได้เพราะพระนางฯ ได้ออกอุบายทำลายมนต์คาถาของขุนหลวงมะลังกะโดยเอาผ้าชิ้นชิ้นในของพระนางเย็บเป็นกุบ (หมวกปีกกว้าง) จัดส่งไปให้ขุนหลวงมะลังกะสวมใส่ ทำให้ไม่สามารถพุ่งเสนาอีกต่อไป และเมื่อผิดหวังในรักครั้งนั้น ขุนหลวงมะลังกะได้ทราบข่าวของนางแก้ว จึงมาสมัครเพื่อชิงนางด้วย ครั้นถึงวันกำหนดนัดหมาย พระยาทั้งห้านั้นก็เตรียมตัวไปคอยอยู่ที่เชิงดอยเมื่อถึงเวลาก็เริ่มทำการแข่งขันพระยาทั้งห้าต่างก็ได้วิ่งแข่งกันขึ้นไปบนดอย แต่ดอยลูกนั้นตั้งสูงชัน ใครจะไม่หุ่ยไม่หิวหรือไม่เหน็ดเหนื่อยได้ เมื่อพระยาทั้งห้าวิ่งขึ้นไปถึงบนดอยแล้วก็หุ่ยก็หิว หอบหายใจชู้ชากันเต็มแรง ในจำนวนทั้งห้านั้นเว้นไว้ แต่พระยาจันทร์เท่านั้นที่นับเข้าข่ายที่มีปัญญามากโดยที่พระยาจันทร์ได้วิ่งขึ้นไปถึงบนยอดดอยแล้วก็ได้ใช้อุบายอุทานออกมาพร้อมกับความหุ่ยหิวนั้นว่า “นางบ่หือที่หุ่ย ที่กบ่หุ่ย ๆ ๆ ” ด้วยอาศัยปฏิภาณชาญฉลาดของพระยาจันทร์ พระฤาษีผู้บิดาจึงยกธิดาให้เป็นคู่ครองกัน ต่อมาด้วยอาศัยนิมิตที่พระยาทั้งห้าไปแข่งขันกันที่นั่น คอยลูกนั้นจึงได้ชื่อว่า “ดอยฮู่หุ่ย” มาจนตราบทุกวันนี้ เมื่อพระยาจันทร์ได้นางแก้วมาเป็นภรรยาแล้วก็อ้าลาฤาษีลงมาครองเวียงหวายต่อมา แต่ก่อนจะมานั้นพระฤาษีก็ได้สั่งสอนอบรมลูกสาวของตนให้อยู่ในศีลธรรมขนบธรรมเนียมอันดี

งามตามทำนองครองสะโกที่ตีทั้งหลายต่อจากนั้นพระยาจันทร์และนางแก้วก็มาครอบครองบ้านเมืองด้วยความผาสุกสืบมา

ในยุคเดียวกันนั้นเองก็มีเมืองหนึ่งซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของแคว้นเวียงห้วยมีนามที่เรียกกันว่า“ แคว้นเวียงหนองล่อง” แคว้นนี้มีเจ้าพระยาผู้ครองรวมกัน ๒ พระองค์ ซึ่งเป็นพี่น้องร่วมอุทรมารดาเดียวกัน คือผู้น้องชื่อพระยาฮี ผู้พี่ชื่อ พระยาเอก เจ้าพระยาทั้งสองพระองค์นี้มีรูปร่างกำยำค้ำค้ำมิด หน้าตามีวีรรอยเต็มไปดด้วยจุดต่างตาจะหาเอาความงามจากเจ้าพระยาทั้งสองพระองค์นี้เป็นอย่างอื่นไม่ได้เลย แม้แต่ผู้หญิงคนใดได้พบเห็นต้องแผ่นหนี แต่ถึงอย่างไรก็ดี เจ้าพระยาผู้ครองแคว้นนี้ ก็ได้มีสัมพันธ์ไมตรีเป็นเพื่อนสนิทสนมกันอย่างดีกับพระยาจันทร์มีความเห็นอกเห็นใจกันตลอดมา ด้วยสัมพันธ์ไมตรีนี้เป็นเพื่อสนิทสนมกันอย่างดี เหตุนี้เอง พระยาทั้งสองผู้หาความงามไม่ได้ ก็ได้เกิดเสนหารักใคร่ในตัวพระนางแก้วชายาของเพื่อน พระยาเอกและพระยาฮีได้ล้มหลารักในตัวนางหลงอย่างพูดไม่ออกบอกไม่ถูก เมื่อคิดแล้วก็เหมือนหนึ่งปลาหลงเข้าไปอยู่ในไซ้ไม่รู้ว่าจะถอนตัวออกได้ฉันทใด หลงจนลืมนเพื่อนสนิท คิดอยู่แต่ทำแต่เพียงว่าจะเป็นอย่างกับนางให้ได้

อยู่ต่อมา ณ กาลครั้งหนึ่งบ้านเมืองเกิดโกลาหลไม่สงบ มีข้าศึกเข้ามาประชิดติดบ้านเมืองเงิน พระยาจันทร์ก็รำพึงอยู่ แต่ในใจว่าถ้าไม่หาวิธีป้องกันไว้เสีย แต่เนิ่นๆแล้วก็อาจจะลุกลามเข้ามาประชิดติดถึงบ้านเมืองได้คิดเช่นนั้นแล้วจึงได้เชิญพระสหายในแคว้นเวียงหนองล่องทั้งสองพระองค์มาปรึกษาตกลงกันว่าควรยกพลทั้ง ๒ แคว้นนี้ ไปป้องกันข้าศึกทางด้านเมืองลี เจ้าพระยาทั้งสามต่างตกลงกันเป็นอันดี พอวันนัดไปป้องกันข้าศึกทางด้านเมืองลี ต่างก็ได้ยกเอาพวกพลของตนออกไปพระยาจันทร์ได้ยกเอาพวกพลของตนออกไปก่อนส่วนพระยาเอกกับพระยาฮีได้ยกพวกพลเวียงหนองล่องออกไปตามหลัง แต่ด้วยความเสนหาอาลัยในตัวนางแก้วเห็นว่าเป็นโอกาสดีแล้วคราวนี้พอยกทัพออกไปถึงแม่น้ำแห่งหนึ่งภายในเขตเมืองลี พระยาเอกพระยาฮีจึงลักลอบกลับมามุ่งนี้เพื่อจะมหาหลอกลวงเอานางแก้วไปเป็นคู่ คงปล้อยแต่เสนาผู้แทนคุมทัพไปเท่านั้นส่วนแม่น้ำสายที่พระยาเอกพระยาฮีลักลอบกลับมานั้นจึงได้ชื่อว่า“ แม่น้ำบ่อก” (หมายถึง กลับมาจนถึงทุกวันนี้)

เมื่อพระยาเอกพระยาฮีได้ลักลอบหนีทัพมาถึงแคว้นเวียงห้วย ก็ไปทำกลอุบายหลอกลวงนางแก้วให้หลงเชื่อว่า บัดนี้ทัพของเราได้ถูกข้าศึกล้อมจับไว้ได้ ทหารและเจ้านายชั้นผู้ใหญ่ตลอดจนพระยาจันทร์พระสวามีของพระนางก็ได้ถูกข้าศึกฆ่าตายเสียแล้ว เหลือแต่เราทั้งสองหนีเอาตัวรอดมาได้และบัดนี้ข้าศึกก็ได้ไล่ตามมาแล้วส่วนนางแก้วจะทำอย่างไรดี ถ้าขึ้นอยู่ที่นี้เห็นทีจะไม่รอดพ้นไปจากน้ำมือของข้าศึกได้ ทางที่ดี

ที่สุดควรจะไปหลบภัยอยู่ที่แคว้นเวียงหนองล่องก่อนดีกว่า เมื่อนางแก้วได้ยินเช่นนั้นก็เข้าใจว่าเป็นความจริง พระนางรำให้อาลัยรักในพระสวามี มีความทุกข์ระทมเป็นอันมาก พระนางเห็นว่าปิ่นซักซ้ออยู่จะไม่ได้การ จึงตัดสินใจว่าเราจะต้องหนีไปเพื่อหลบภัย แต่ก่อนที่พระนางจะไปนั้นพระนางได้ตั้งสัตยาธิษฐานว่า “ ด้วยอำนาจศีลธรรมกัมมฐานที่เคยได้บำเพ็ญมา พร้อมทั้งคุณพระบิดาจงมาเป็นสักขีพยานและอภิบาลรักษาด้วยการไปครั้งนี้เพื่อหลบหนีภัยขอยาให้ชายใดนอกจากพระสวามีเข้ามาล้ากสายได้และขอให้พระสวามีจงพ้นภัยกลับมาด้วยความสวัสดิ์เถิด ” ครั้นแล้วพระนางก็ตัดสินใจไปกับพระยาออกพระยายีปี่สู่แคว้นเวียงหนองล่องด้วยความโคกเศร้ายิ่งนัก ส่วนพระยาออกพระยายีเห็นดังนั้นก็ตั้งใจมาก คิดอ่านหาหนทางที่จะลวงเกินพระนางให้จงได้ แต่ว่าครั้งใดที่เข้าไปใกล้ตัวนางก็ร้อนปานประหนึ่งว่าเปลวไฟรอกถูกต้องจึงต้องหนีออกห่างทุกที

หวนย้อนกลับไปกล่าวถึงพระยาจันทร์ เมื่อนำพวกโยธาไปนั้น ก็ไม่คิดเฉลียวใจว่าเพื่อนสนิทยจะมาคิดทรยศเช่นนั้น จึงได้นำพวกพลไปเรื่อย ๆ และในระหว่างที่ไปนั้นได้ไปถึง ณ สถานที่แห่งหนึ่งจึงเกิดเหตุประหลาดเป็นลางร้ายแก่พระยาจันทร์ โดยพวกพลได้แตกตื่นหก (วิ่ง) เป็นไกลหลบลานสถานที่แห่งนั้นจึงได้ชื่อว่าบ้านป่าหกจนทุกวันนี้และช่างได้หกไปถึงที่แห่งหนึ่ง ชะปวงช้าง (คชาธาร) พระที่นั่งได้หลุดตกลงยังพื้นดิน สถานที่แห่งนี้ จึงได้ชื่อว่า “บ้านปวงคำ” ซึ่งได้อยู่ในเขตอำเภอเหตุการณ์ครั้งนั้นนับว่าเป็นลางสังหรณ์ให้พระยาจันทร์ได้รู้ว่าจะมีเหตุร้ายอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นแน่ แต่พระยาจันทร์ก็หาได้เฉลียวใจไม่ คงมุ่งหน้าที่จะยกทัพเข้าโจมตีข้าศึกให้จงได้ จนสามารถตีข้าศึกแตกกระจายไป เมื่อได้รับชัยชนะแล้วพระยาจันทร์จึงยกทัพกลับ ครั้นยกกองทัพกลับมาถึงเมืองก็ทราบข่าวพระนางแก้วเมียรักได้ติดตามพระยาออกพระยายีไปอยู่ที่เวียงหนองล่อง พระยาจันทร์มีความเสียใจมากและด้วยความเข้าใจผิดคิดว่าเมียรักนอกใจ จึงได้ยกพลติดตามไปตามสายแม่น้ำลี้ ก็พบรอยเท้าแห่งหนึ่งซึ่งตรงกับบ้านล่อง ปัจจุบันที่แห่งนี้จึงเรียกว่า “ ล่องแม่แกะ ” จากนั้นพระยาจันทร์ก็เดินข้ามท่าม่าน้ำมาอีกฝั่งหนึ่งมุ่งหน้าไปยังแคว้นเวียงหนองล่อง แต่พอไปถึงคูหาแห่งหนึ่งได้พบสร้อยแขนของพระนางที่ท่าตกไว้สถานที่แห่งนั้นจึงได้นำมาว่า “ ห้วยสร้อย ” หรือบ้านห้วยสร้อยในปัจจุบันนี้ พระยาจันทร์ได้สะกดรอยตามไปเรื่อย ๆ จนมาถึงที่บ้านหลายแก้วปัจจุบันนี้ เห็นท่าน้ำแห่งหนึ่งซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกของวัดหลายแก้วชื่อว่า “ ท่าต้นเดือ ” เป็นท่าที่ขึ้นลงได้สะดวกสบายพระองค์จึงข้ามไปอีกฝากหนึ่งแล้วเดินต่อไปเรื่อย ๆ ในที่สุดก็มาถึงวังน้ำแห่งหนึ่งซึ่งอยู่ตรงกันข้ามกับบ้านดงขี้เหล็กปัจจุบันชื่อว่า “ วังธาร ” วังน้ำนี้ใสเย็นและบรรยากาศรอบ ๆ ฝั่งก็ร่มรื่นมีฝูงปลาใหญ่น้อยลอยแหวกว่ายกันไปมาที่น่าชมสลับกับปทุมชาติอันเขียวชอุ่มจึงเข้าไปพักผ่อน ณ ที่แห่งนั้น และทันใดนั้นพระยาจันทร์จึงตรัสให้เสนาผู้มีฤทธิ์คนหนึ่งนำน้ำลงไปเพื่อให้ไปไหลใกล้ก็ไปตามคำสั่งและนำน้ำไปไหลใกล้แคว้นเวียงหนองล่องแล้วปลอมตัวเข้า

ไปสืบทูให้แน่แก่ว่าพระนางแก้วอยู่ที่นั่นจริงหรือไม่ เสนาก็ไปตามคำสั่งและดำเน่งไปโผล่ขึ้นที่ล่องหนึ่ง ปัจจุบันเรียกว่า ร่องธาร ต่อมาเสนาาก็ปลอมเข้าไปสืบทูก็รู้ว่าพระนางอยู่ที่นั่นจริงจึงกลับมาทูลให้พระยาจันทรืทราบ พระยาจันทรืทรองกริ้วและแค้นพระทัยมากจึงอุทานออกมาว่า “นี่เสนาเห็นแล้วหรือใจของเพื่อนและให้ทุกคนรู้ว่าน้ำใจหญิงเปรียบเหมือนน้ำกลิ้งบนใบบอนมันช่างเป็นเช่นนี้เสียหนอ”

เมื่อพระยาจันทรืได้เปล่งออกไปเช่นนั้นแล้วจึงเดินไปยืนบนผาที่ยื่นออกไปในน้ำแล้วแลลงไปเห็นเงาของตนเองในน้ำจึงถือโอกาสแหยงเงา (มองดูเงา) ของตนแล้วก็อุทานว่า “โอ้ตัวเรานี้งามถึงแปดเหลี่ยมจะทำไฉนกับผู้หญิงคนเดียว” ด้วยคำอุทานนี้พระองค์ได้ฉายาใหม่ว่า “พระยาเป็นเช่นนี้เสียหนอ” แปดเหลี่ยม”

หลังจากที่พระยาแปดเหลี่ยมได้แหยงเงาของตนแล้วก็เห็นว่าทุกส่วนในร่างกายของตนงามพร้อมเมียรักปานดวงใจก็ยังมีเราไปรักกับคนชั่วรีวี่ไรได้ จะเอาอะไรกับผู้หญิง ตั้งแต่นั้นมา พระยาจันทรืจึงตัดสิ้นใจจะไม่ยุ่งเกี่ยวกับผู้หญิงอีกแม้แต่นางแก้วเอง เมื่อตัดสิ้นใจเช่นนั้นจึงมุ่งไปดอยศรีเมืองเพื่อแบ่งเขตแดนไม่ไห้ไปมาหาสู่กันได้เมื่อขึ้นไปถึงยอดดอยก็ถือหินหอรองคี่ใช้เท้าถีบดอยลูกนั้นให้เคลื่อนมาเป็นเขตแดนปัจจุบันเรียกว่า “ดอยแดน”

เสร็จจากนั้นแล้วก็ได้ข้ามฟากมาอีกฟากหนึ่ง ได้ใช้เท้าถีบฝั่งแม่น้ำซึ่งอยู่ตรงกันข้ามให้เป็นร่องหล່ายหนึ่งเรียกว่า “บ้านหัวหล່าย” หรือทางทิศใต้ของบ้านหล່ายแก้วปัจจุบันนี้หลังจากแบ่งเขตแดนพระยาจันทรืก็ยกพลกลับนิवासถานของตนด้วยความเศร้าใจ

ย้อนกลับมากล่าวถึงนางแก้วเมื่อนางได้หลบลิ้นภัยมาอยู่เวียงหนองล่องต่อมาได้ทราบข่าวว่าพระยาจันทรืได้รับชัยชนะก็เกิดมนัสอาดูรยิ่งนักว่าตนถูกหลอกลวงและอีกใจหนึ่งก็เกิดปิติปราโมทย์ที่ทราบว่าสามียังไม่ตาย นางจึงได้ออกเดินทางไปตามลำน้ำเมื่อมาถึงร่องหล່ายก็เห็นผู้รักษาเขตแดนเมื่อผู้รักษาเขตแดนเห็นพระนางจึงทูลว่า ร่องหล່ายนี้พระยาจันทรืได้ปักเขตแดนเอาไว้ไม่ให้คนสองแคว้นไปมาหาสู่กันเมื่อพระนางได้ทราบว่าพระสวามีได้ตัดขาดไม่อาลัยไยดีในตัวนางแล้วก็เสียใจเป็นอย่างมากและตรัสถามว่าพระยาจันทรืไปไหนเสนาทูลถว่าพระยาจันทรืได้ปลีกตัวออกไปบำเพ็ญอุโบสถศีลอยู่ดอยอุบบ (ดอยก้อม) และห้ามหญิงใดเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยเป็นอันตรายเมื่อพระนางได้ฟังดังนั้นก็โศกเศร้าเสียใจมากและเดินทางต่อไปด้วยความหิวโหยแรงพระนางจึงแวะเข้าไปตี่มน้ำ ณ ที่แห่งหนึ่งซึ่งสระน้ำแห่งนั้นได้เรียกว่า “บวงนางแก้ว” ในปัจจุบัน

ด้วยญาณพิเศษของพระฤๅษีสุมารินได้ทราบว่ นางแก้วมีความทุกข์ใจมาก จึงได้เหาะมาพบนาง พระฤๅษีได้เทศนาสั่งสอนและปลอบใจลูกสาวให้คลายทุกข์และได้สร้างวัดขึ้นใกล้ ๆ กับที่แห่งนั้น เชื่อกันว่คือวัดพระเจ้านครหลวงในปัจจุบัน เพื่อให้นางได้จำศีลภาวนาทำจิตใจให้สงบ แต่นางแก้วไม่อาจหักห้ามใจได้พระนางก็ได้ออกแตกตาย ณ ที่นั้นคือ “บ้านหล่ายแก้ว” นั้นเอง

ต่อมาชาวบ้านได้สร้างอนุสาวรีย์นางแก้วไว้ที่วัดหล่ายแก้วและสร้างศาลเจ้าพ่อแปดเหลี่ยมไว้ที่บ้านไธสงหลังจากที่นางแก้วตายไปแล้ว และพระยาจันทร์ก็ได้บวชอยู่ที่ตอชอุบจนละสังขารทางแคว้นเวียงหนองล่องก็ถูกข้าศึกเข้าโจมตีจนบ้านเมืองแตก เจ้าเมืองเวียงหนองล่องได้ขนสมบัติข้าวของเงินทองต่าง ๆ หลบหนีและนำไปฝังไว้ที่ถ้ำเทพนิมิตรจำนวน 100 เล่มเกวียน (บริเวณตอชอุบเชียงใหม่ในปัจจุบัน) เมื่อฝังสมบัติทั้งหมดแล้วจึงให้ทหาร ๒ คนเฝ้าปากถ้ำไว้ ตกกลางคืนเจ้าเมืองได้แอบฆ่าป่าดอทหารทั้ง 2 คน ให้ตายกลายเป็นผีเฝ้าสมบัติต่อไป

นับตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมาการปกครองของแคว้นเวียงหนองล่องและแคว้นเวียงหาวยก็ได้สิ้นสุดลง

เวลาล่วงเลยไป พระยาใจ เชื้อนเพชร ซึ่งมีฉายาว่าพระยาใจดั่งแดง (ดั่งหมายถึงซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ใต้อำนาจการปกครองของเจ้าหลวงลำพูน ได้มาสร้างเมืองคือ “บ้านไธสง” และได้มาปกครองบ้านไธสงจนสิ้นชีวิตลงพระยาน้อย ชัยสมภาร ผู้เป็นลูกจึงได้ปกครองบ้านไธสงต่อมาและเมื่อพระยาน้อย ชัยสมภารสิ้นชีวิตลงพระยาสุพรรณ (ไม่ทราบนามสกุล) ก็ได้ปกครองต่อมา

พ.ศ. ๒๔๕๐ ขุนไธสง หาญผจญ ซึ่งเป็นลูกของพระยาสุพรรณได้ปกครองบ้านไธสงจนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงประกาศเลิกทาส ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช บ้านไธสงได้ถูกตั้งให้เป็นกิ่งอำเภอซึ่งจังหวัดลำพูนขณะนั้นมี ๓ อำเภอ ๒ กิ่งคืออำเภอเมืองอำเภอลี้ อำเภอปากบ่อง (อำเภอป่าซางในปัจจุบัน) กิ่งอำเภอบ้านไธสงและกิ่งอำเภอแม่ทา โดย ขุนไธสง หาญผจญ ได้เป็นกำนันคนแรกและได้ปกครองบ้านไธสง (ตอนนั้นยังไม่มียายอำเภอ) เมื่อขุนไธสงสิ้นชีวิตลง ขุนแพทย์ ซึ่งเป็นแพทย์ประจำตำบลและเป็นลูกของพระยาใจ เชื้อนเพชร ได้เป็นกำนันคนต่อมาและเมื่อพระยาใจ เชื้อนเพชร สิ้นชีวิตลง พ่ออยู่ทา สุวรรณนวล ได้เป็นกำนันคนต่อมา

ในสมัยนั้นบ้านไธสงมีความเจริญมาก จึงเป็นศูนย์รวมของการปกครองและมีการสร้างที่ว่าการอำเภอและสถานีตำรวจไว้ในหมู่บ้านบ้านไธสง (โรงเรียนบ้านไธสงศรีภรณ์ในปัจจุบัน) และมีนายจูงทองเพ็ญเป็นปลัดอำเภอคนที่จะมีนายอำเภอมาปกครอง

นายสิทธิ์ ปล่องทอง เป็นนายอำเภอคนแรกของกิ่งอำเภอบ้านโฮ่ง ได้ของบประมาณมาสร้างที่ว่าอาคารอำเภอขึ้นใหม่ที่บ้านสันตติบาทเพราะเห็นว่าเป็นที่ป่ากว้างขวาง แต่ชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ได้คัดค้านไม่ยอมไปอยู่ที่นั่นเพราะไม่มีน้ำไม่มีไฟฟ้า จนกระทั่งเวลาผ่านไป ๓ ปี นายสิทธิ์ ปล่องทองได้ย้ายไปได้มีนายอำเภอคนใหม่ย้ายมาอีกคือ นายสวัสดิ์ คหิณพงษ์ นายบุญช่วย บุญเพ็ง นายไพบูลย์ เพชรรุ่ง ร. ต. กัญญา สรณะมาลัย และมาถึงสมัยที่ เจ้าพงษ์สุวรรณ ณ ลำพูน ได้มาเป็นนายอำเภอบ้านโฮ่ง ท่านได้พูดคุยชี้แจงกับชาวบ้านและเจ้าหน้าที่จนเกิดความเข้าใจตลอดจนได้ซ่อมแซมที่ว่าอาคารอำเภอบ้านโฮ่งจนเรียบร้อยแล้วจึงย้ายไปอยู่ที่นั่น จนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้สาเหตุที่ตั้งชื่ออำเภอบ้านโฮ่ง ก็เพราะอำเภอบ้านโฮ่งเคยตั้งอยู่ในหมู่บ้านบ้านโฮ่งนั่นเอง

ที่มา : ผู้รวบรวมและเรียบเรียง

นายกันทา วงศ์จันทร์ทิพย์	อาจารย์โรงเรียนเรียนนารีภามท์บ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน
นางกรวิไล วงศ์จันทร์ทิพย์	อาจารย์โรงเรียนเรียนนารีภามท์บ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน

ตำนานเจ้าพ่อแปดเหลี่ยม

ในอดีตท่าน เป็นเจ้าผู้ครองนครเวียงห้วยหรือเขตอำเภอบ้านโฮ่ง **และอำเภอเวียงหนองล่อง บางส่วน** เจ้าพ่อแปดเหลี่ยมเป็นผู้มีสิริโฉมงดงาม มีโครงรูปหน้าเป็นเหลี่ยม จึงได้นามว่าเจ้าพ่อแปดเหลี่ยม ประชาชนจึงได้สร้างศาลเจ้าพ่อแปดเหลี่ยมไว้สำหรับเป็นที่เคารพนับถือจนถึงปัจจุบัน

ศาลเจ้าพ่อแปดเหลี่ยม เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์เป็นที่เคารพของประชาชนในอำเภอบ้านโฮ่งและอำเภอใกล้เคียง ประชาชนมักจะมาบนบานขอความเป็นสิริมงคลและให้ประสบความสำเร็จในสิ่งที่ตนปรารถนา

อีกตำนานหนึ่งมีว่า...สมัยก่อนมีฤาษิตนหนึ่ง มีความสามารถในการล่องรูในเหตุการณ์ต่าง ๆ และมีอิทธิฤทธิ์เป็นที่เลื่องลือ อาศัยอยู่ในป่าเป็นเวลาหลายปี ต่อมาได้ออกจากป่ามาอยู่ใกล้หมู่บ้านแห่งหนึ่ง (ปัจจุบันอยู่ปากทางเข้าห่ม บ้านปวย ตำบลบางโฮ่ง อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน) ในแต่ละปีก็จะเกิดปรากฏการณ์อย่างหนึ่งคือ ฤาษีจะแปลงกายเป็นเสือ มีอยู่วันหนึ่งชาวบ้านในละแวกนั้นไปเห็นเข้า จึงเลื่อมใสพากันมากرابไหว้ ไม่ว่าชาวบ้าน จะขออะไรท่านก็จะให้ตามที่ขอทุกอย่าง ต่อมาท่านก็ถึงแก่ชีวิตด้วยโรคชรา ชาวบ้านจึงนำมงกุฎทรงแปด เหลี่ยมที่อยู่ยามของท่านมาครอบไว้บนศีรษะของท่าน จากนั้นจึงช่วยกันสร้างศาลเจ้าพ่อและหล่อหุนของท่านด้วยสีทองไว้ในศาลามาจนถึงทุกวันนี้

เจ้าพ่อแปดเหลี่ยมว่า ท่านเป็นคนรูปร่างไม่ว่าจะดูจากด้านไหนท่านก็งามจึงได้สมญาว่า งามแปดเหลี่ยม มีชายาชื่อ นางแก้ว ซึ่งกึ่งดงามสมเป็นกุลสตรีเป็นที่หมายปองของคนทั่วไป รวมทั้งเพื่อนของเจ้าพ่อด้วย มาหนึ่งเจ้าพ่อและสหายออกไปสงครามหลายเดือน ต้องการแจ้งข่าวให้นางแก้วทราบว่ายังมีชีวิต

อยู่ จึงให้เจ้าเพื่อนคนนั้นมาแจ้ง เพราะตัวมาได้ต้องนำทัพ เจ้าเพื่อนคนนั้นก็กลับคิดไม่เชื่อมาแจ้งแก่นาง แก้วว่า เจ้าพ่อสิ้นแล้วในสนามรบ นางแก้วเสียใจมาก เจ้าเพื่อนคนนั้นพยายามเกลี้ยกล่อมให้นางแก้วมาเป็นของตนเพื่อจะได้ดูแลนางแทน แต่นางแก้วไม่ยอมออกบวชถือศีลเสีย เพื่อนเจ้าพ่อคิดแค้นใจมากจึงกลับไปแจ้งแก่เจ้าพ่อว่านางแก้วมีชู้ ทำให้เจ้าพ่อก็เสียใจมากเช่นกัน ในที่สุดจึงออกบวชเป็นฤาษี นางแก้วนั้นต่อมาทราบข่าวว่าเจ้าพ่อยังอยู่แต่ออกบวชเป็นฤาษีก็มาขอเฝ้า แต่เจ้าพ่อยังเข้าใจผิดอยู่ไม่ให้พบ นางแก้วเสียใจมากเดินร้องไห้ไปตามป่าเขาจนที่สุดก็ตรอมใจตายที่คอยแห่งหนึ่ง ต่อมาเรียกคอยนางแก้ว ส่วนเจ้าพ่อเมื่อทราบความจริงว่านางแก้วไม่ได้มีชู้แต่ถูกใส่ความยุให้แตกกันก็ออกตามหา ที่สุดมาพบร่างนางแก้วที่สิ้นใจไปแล้วก็เสียใจ ปลงศพนางแล้วก็กลับมาบำเพ็ญเพียรอยู่ ณ ม่อนแห่งหนึ่ง ต่อมาเรียก ม่อนฤาษี ท่านได้เป็นที่พึ่งของประชาชนในเวลาต่อมา จวบจนเมื่อสิ้นไปแล้วโลกนาฏกรรมของท่านและนางแก้วและความศักดิ์สิทธิ์ของท่านจึงทำให้ผู้คนได้ทำศาลที่สถิตยดวงวิญญาณพร้อมทำเสาไม้ถากเป็นแปดเหลี่ยมแทนองค์ท่านเพื่อสักการะ

ที่มา : Facebook โลกจิตนาถกาล กับ ประวัติล้านนา.

ประวัติเจ้าแม่นางแก้ว (รัตนาวเทวี)

ตามตำนานเล่าขานสืบกันมาว่ามีฤาษิตนหนึ่ง มีธิดาชื่อ “นางแก้ว” เมื่อเติบโตใหญ่เป็นสาวงามสมควรออกเหย้าเรือน ฤาษีผู้เป็นพ่อได้ประกาศให้มีการแข่งขันวิ่งขึ้นคอยที่ต้นพ่านักอยู่ (คอยแม่สีสุย) บรรดาเจ้าเมืองน้อยใหญ่ 5 คน คือ 1.ขุนหลวงมะลังกะ 2.พระยาวิวอ 3.พระยาติดเดี่ยวจวงวอง 4.พระยาล่องกองปากหวาก และ 5.พระยาจันทร์ ได้ยื่นคำร่ำลือถึงความงามของแม่นางแก้วต่างเข้าร่วมแข่งขันวิ่งขึ้นคอยโดยเมื่อถึงยอดคอยแล้ว ถ้าใครไม่ส่งเสียงหุ่ยๆ จะได้นางแก้วไปครอง ด้วยปฏิภาณชาญฉลาดของพระยาจันทร์จึงทำให้ชนะการแข่งขันและได้แม่นางแก้วไปครองรักกันที่เมืองเวียงหวาย (อนุสาวรีย์เจ้าพ่อแปดเหลี่ยม) จากคำร่ำลือความงามของนางแก้วนำพาให้พระยาออก พระยายีเจ้าผู้ครองเมืองหนองล่องซึ่งเป็นเพื่อนสนิทของพระยาจันทร์คิดไม่ซื่ออยากได้ นางแก้วมาครอบครอง ขณะนั้นมีข้าศึกยกกองทัพมาทางเมืองเถิน เจ้าเมืองสหายทั้งสามต้องออกรบต่อสู้ข้าศึก พระยาจันทร์นำทัพลงหน้า สหายสนิททั้งสองมีพระยา

อกพระยาย้ายกทัพตามมาภายหลัง ด้วยความคิดไม่ซื่ออยากได้แม่นางแก้วมาเป็นคู่ครองทำให้เพื่อนสนิททั้งสองทิ้งทัพกลับมาเมืองเวียงห้วยและหลอกแม่นางแก้วว่าพระยาจันทร์ผู้เป็นสามีได้ถูกข้าศึกฆ่าตายและชวนแม่นางแก้วหลบหนีเข้าศึกไปอยู่ที่เมืองหนองล่อง เมื่อพระยาจันทร์ชนะข้าศึกกลับมาารู้ข่าวว่าเมียรักหนีตามซู้ ยิ่งความเสียใจ สุดซึ่งจึงออกบวชบำเพ็ญศีลที่วัดค้อยอุป (วัดค้อยก้อม) และห้ามผู้หญิงไปเกี่ยวข้องกับฝ่ายแม่นางแก้วทราบความว่าสามียังไม่ตายจึงย้อนกลับมาและเล่าเรื่องราวที่ถูกหลอกให้ฟังแต่พระยาจันทร์ไม่ฟัง ซ้ำขับไล่ให้หนีไปไกลๆ นางแก้วจึงเดินทางกลับเมืองหนองล่องเพื่อพาเสนาข้าราชการมาเป็นพยาน ด้วยความเศร้าเสียใจครั้นมานางแก้วเดินทางมาถึงบวกลวงซึ่งเป็นสระแห่งหนึ่งทางทิศตะวันตกวัดหลายแล้วได้หยุดพักพร้อมรำพึงว่า “ความหลงเมื่อตกแก่ผู้ใด ความทุกข์ย่อมเกิดแก่ผู้นั้น” กล่าวจบนางแก้วได้สิ้นใจตาย ณ สระแห่งนั้น พระยาหัวหลายพร้อมประชาชนได้ร่วมทำการฌาปนกิจศพ ณ สถานที่นางแก้วสิ้นใจและนำอัฐิมาบรรจุในสถูปภายในวัดหลายแก้ว ชาวบ้านได้สักการบูชาจนถึงปัจจุบัน เชื่อกันว่าการสักการบูชาแม่นางแก้วจะส่งผลให้ความรักของผู้นั้นมีความมั่นคงราบรื่นชั่วสิ้นลมหายใจ

สืบค้นข้อมูลจากอนุสาวรีย์เจ้าแม่นางแก้ว (รัตนาทวี) วัดหลายแก้ว ต.ศรีเตี้ย อ.บ้านโฮ้ง จ.ลำพูน
เรียบเรียงโดย อ.สายทอง เชื้อนคำ และ คุณหมอลูไร ผานดอยแดน

19 ตุลาคม 2561

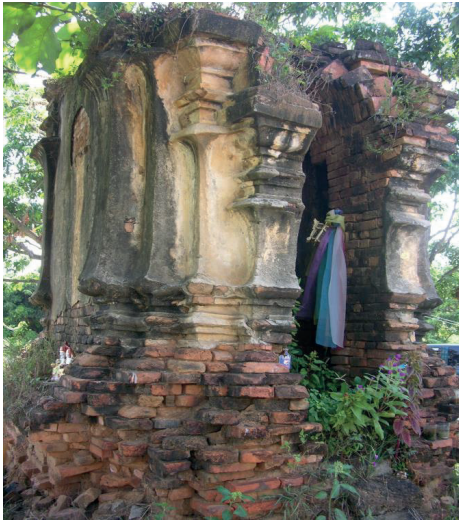
“กู๋ขาว”

กู๋ขาว สันนิษฐานว่า สร้างขึ้นในสมัยล้านนาตอนปลาย เสากู๋มีลักษณะงอน (เสาบ่วงงอน) คล้ายศิลปะลาวล้านช้าง ขอมปากแล มีช่างลาวมาสร้างแบบผสมผสานในสมัยพระไชยเชษฐา กู๋ขาวเป็นส่วนหนึ่งของวิหาร ซึ่งกู๋ขาวเป็นมณฑปของพระเจ้าต้องมีหลังคาคลุม ในอดีตมีพระเจ้าทองทิพย์ประดิษฐานอยู่ ไม่มีการจารึกที่ฐานพระพุทธรูป สมัยนั้นเวียงหนองล่องเป็นเมืองร้าง ขุนบ่อง (ตำแหน่งสูงสุดของแขวงปากบ่อง) จึงทำพิธีอัญเชิญพระเจ้าทองทิพย์ซึ่งมีเนื้อผิวสองสีมาประดิษฐานที่วัดพาศิมลิตธิการาม ซึ่งเป็นวัดของพ่อค้า วัดอยู่ระหว่างบ้านฉางข้าว่น้อยกับป่าซาง สะท้อนให้เห็นว่ายุคนั้นเวียงหนองล่องมีความเจริญมากถึงมีทองมาหล่อพระเจ้าทองทิพย์ และสีของปูนน่าจะเป็นสีขาวชาวบ้านจึงเรียกว่า “กู๋ขาว” พระเจ้าทองทิพย์ สันนิษฐานว่ามีอายุเก่าแก่กว่ายุคพระไชยเชษฐา เพราะการปั้นไม่มีลักษณะการปิดบัวงอน น่าจะสร้างในยุคของพระเจ้าติโลกราช พระเจ้าเมืองแก้ว พระเจ้าเมืองเกตุดแก้ว พระนางจิระประภา มีลักษณะคล้ายพระเจ้าทองทิพย์ในวัดพระธาตุนครชัย ซึ่งจารึกที่ฐานพระเจ้าทองทิพย์ในปี พ.ศ. 2042

บทสัมภาษณ์ ดร.เพ็ญสุภา สุขคตะ
นักวิชาการด้านทฤษฎีไชยศึกษา

“**กู่ขาว**” มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมโดยการเรียงอิฐที่ส่วนโค้งของซุ้มประตูแบบพุกาม มีลักษณะไม่เหมือนเจดีย์แบบทวารวดี ต่อมาสำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 6 เชียงใหม่ ได้มาสำรวจและรายงานการสำรวจไว้ว่าสิ่งที่สามารถกำหนดอายุสมัยได้อย่างหนึ่ง คือ “**กู่ขาว**” เมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม และเทคนิคการก่อสร้าง พบว่า ในส่วนวงโค้งซุ้มประตูมีการเรียงอิฐแบบพุกาม อายุสมัยของเจดีย์องค์นี้ น่าจะมีอายุสมัยหลังจากพม่ายึดครองล้านนา คือ หลัง พ.ศ.ที่ 22 ลงมา (พ.ศ.2200) และชุมชนโบราณแห่งนี้ น่าจะมีอายุสมัยไล่เลี่ยกับเจดีย์องค์นี้

ที่มา : แผนพัฒนาอำเภอ 5 ปี (พ.ศ. 2561 – 2565) ฉบับทบทวน ปี พ.ศ. 2564

อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

วัดพานิชสิทธิ์การาม อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

ประวัติเจ้าพ่อจันทราชา วงศ์ลังการ

(ขุนวังผาง ผลิตคุณ)

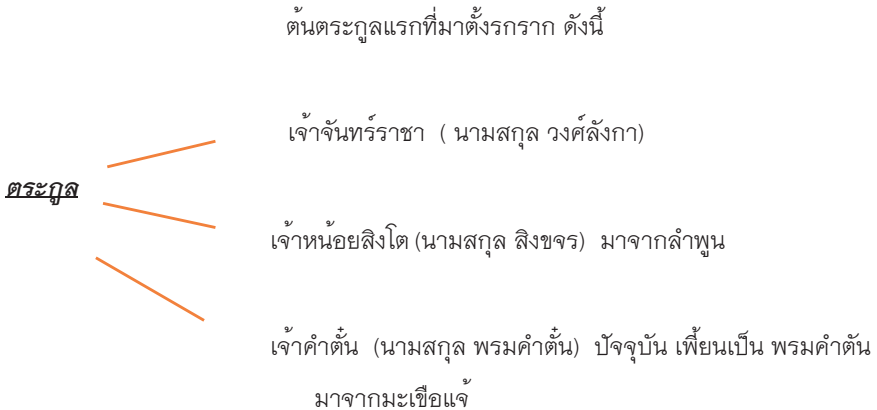
- บุตรเจ้าราชวงศ์ ณ ลำพูน
- คุณย่าตายตั้งแต่ยังเล็ก
- เจ้าพ่อราชวงศ์จึงให้นายพอ อยู่บ้านช่างคำหลวง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ รับเอาเจ้าพ่อจันทราชา ไปเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรม
- เมื่ออายุได้ 7-8 ปี มีราษฎร บ้านดงฤาษีไปขอนิมนต์พระไชย ซึ่งเป็นบุตรของนายพอ ไปเป็นเจ้าอธิการอยู่ วัดดงพระฤาษี เจ้าพ่อจันทราชาจึงติดตามพระไชยไปเป็นเด็กวัด และได้บวช เป็นสามเณรอยู่ที่วัดดงพระฤาษี อยู่หลายปี
- เจ้าพ่อจันทราชา เป็นกำนันตำบลวังผาง
- เจ้าจักรคำคณาทร เจ้าผู้ครองเมืองลำพูน มอบหมายให้เจ้าพ่อจันทราชาเป็น หัวหน้าราษฎรชุดเหมืองทำฝาย กั้นอ รับน้ำจากแม่น้ำลี้ มาทำนาในพื้นที่ 3 ตำบล คือ ตำบลศรีเตี้ย ตำบลวังผาง ตำบลหนองล่อง อำเภอปากบ่อง จังหวัดลำพูน
- เจ้าพ่อจันทราชาได้เสียชีวิต เมื่ออายุ ได้ 72 ปี

บทสัมภาษณ์ แม่พรณี น้อยมณีวรรณ

เดิมเจ้าจันทราชายู่บ้านดงฤาษี อยู่ในยุคเจ้าจักรคำขจรศักดิ์ เจ้าจันทราชาเสียชีวิตอายุประมาณ 57 ปี รูปและอัฐิอยู่ที่วัดบ้านเวียงหนองล่อง จนมาอยู่บ้านเวียงหนองล่องมาแต่งงานครั้งสุดท้ายกับแม่คำป็น กองสิงห์ คนบ้านดง แม่หลวงปีนตอนบั้นปลายชีวิตได้ไปอยู่กับลูกคนสุดท้าย (น้ำป่า) ที่ในเมืองลำพูน และได้แต่งงานใหม่เพราะต้องการคนช่วยดูแลลูก 6 คน ยายพรณีก็ตามไปทำงานที่ลำพูนด้วย ยายพรณีไม่ทันได้เห็น เจ้าจันทราชา เพราะแม่เศรษฐี (ลูกของจันทราชา) (แม่ของยายพรณี) อายุได้ 3 ปี เจ้าจันทราชา ก็เสียชีวิต ลูกหลานบ้านดงฤาษีตอนสงครามนั้นก็จะมีมารดน้ำคำห้วยยายพรณี เพราะเจ้าจันทราชาเคย แต่งงานที่บ้านดงฤาษี จึงเป็นญาติกัน คนเลี้ยงเจ้าจันทราชาเป็นฤาษี อยู่บ้านดงฤาษี กูและรูปของเจ้าจันทราชาอยู่ในวัดบ้านเวียงหนองล่อง สงครามสิ้นสุดลูกหลานก็จะไปทำบุญให้ ตอนนียายพรณีอายุ 84 ปี เกิดปี พ.ศ. 2482 เกิดในสมัยรัชกาลที่ 9 ในอดีตก่อนเจ้าจันทราชามาอยู่มีชาวบ้านมาอยู่อาศัยประมาณ 30 หลังคาเรือน เจ้าจันทราชามาสร้างฝาย กันงอ และสร้างวัดบ้านเวียงหนองล่อง โดยใช้แรงงานคนบ้านเวียง คนเลี้ยงม้าก็เป็นคนบ้านเวียง ชื่อนายคำปันแจ้ คนสมัยก่อนใช้มาเป็นพาหนะ ใช้เข้าไร่เข้าสวน ชาวบ้านเป็นคนเมืองไม่ใช่คนยอง เจ้าจันทราชาเป็นคนไม่ดุ ใจดี รูปเก่าๆ มีคนยืมไปแล้วไม่ส่งคืนยายพรณี ฝึเก้าจะอยู่บ้านยายสังวาลย์ แม่หม่อนปีนเป็นคนสวยมาก เจ้าจันทราชาจึงมาเฝ้า แต่แม่หม่อนปีนปฏิเสธเจ้าจันทราชา เจ้าจันทราชา ก็เก็บตัวอยู่ในบ้าน 7 วัน ไม่ออกจากบ้านเลย ผลสุดท้ายแม่หม่อนปีนก็ยอมแต่งงานกับเจ้าจันทราชา แม่ของหม่อนปีนชื่อหม่อนดีบ (เสียชีวิตตอนอายุ 78 ปี) สมัยก่อนชาวบ้านไปกราบไหว้สักการะ กูชาวเป็นประจำ ชื่อจริงๆ ของเจ้าจันทราชา ชื่อ เจ้าพ่อจัน เจ้าจันทราชาเป็นคนหัวดีสามารถตอบปัญหา พระที่คอยหลังถ้าได้ทุกข้อ ภรรยาคนแรกของเจ้าจันทราชาชื่อแม่แก้ว เป็นคนสวยมาก อยู่บ้านดงฤาษี

ต้นตระกูลที่มาตั้งรกรากที่บ้านเวียงหนองล่อง คาดว่าน่าจะประมาณปี พ.ศ. 2436 เนื่องจากวัดสร้างในปีนั้น และเจ้าจันทร์ราชาเป็นผู้มาสร้าง

โรงเรียน

แรกเริ่ม มีโรงเรียนราษฎร์

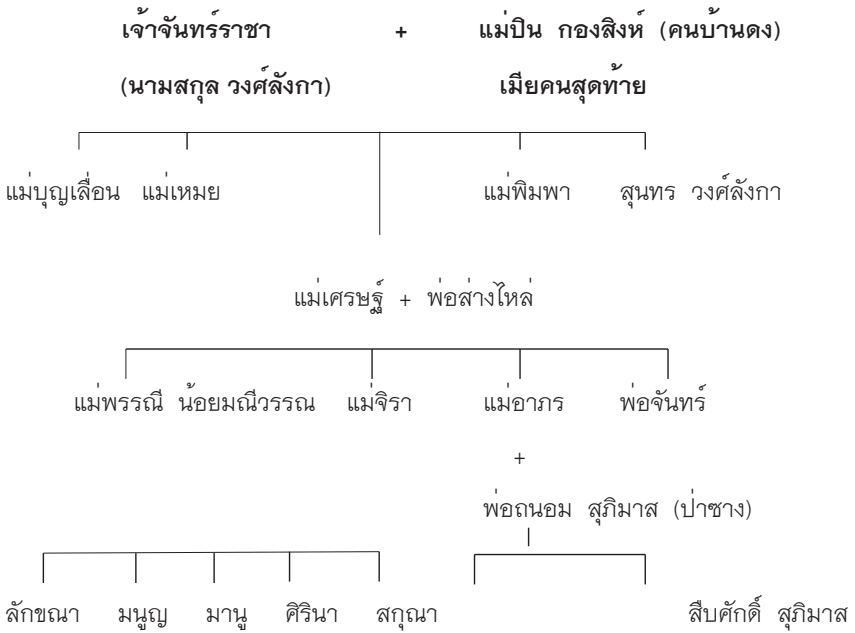
สมัยก่อนชาวบ้านเวียงไปเรียนที่บ้านกลางทุ่ง พระปัญญา นันทะ มาตั้งพุทธสมาคม จึงระดมทุนมาตั้งเป็นโรงเรียนชาวพุทธ (ที่ของแม่นาย) ขายให้พุทธสมาคม

โรงเรียนชาวพุทธ (ระดับ ป.1 – มศ. 3)

โรงเรียนวัดบ้านเวียงหนองล่อง

ตระกูล เจ้าจันทร์ราชา

เจ้าจันทร์ราชามีภรรยา 15 คน ภรรยาคนที่ 15 คือคนที่อยู่บ้านเวียง สืบลูกสืบหลานมาจนถึงปัจจุบัน คือ แม่พรรณี น้อยมณีวรรณ

แม่เศรษฐี น้อย มณีวรรณ	แม่หน้อย หาญมงคล (เพื่อนบ้าน)	แม่เหมย เมือง มูล	แม่พิมพ์า สุริวงศ์
แม่ปิ่น วงค์ลังการ	แม่เลื่อน มั่งลั่ง	แม่นวล (เพื่อนบ้าน)	นายเกษม เมืองมูล (ลูกของแม่เหมย เมืองมูล)

ประวัติ

เจ้าพ่อครุฑ วงศ์ลังการ

เกิดเมื่อ วันจันทร์ ที่ 27 เมษายน 2439

ณ บ้านดงพระฤๅษี ตำบลบ้านโสัง อำเภอบางบัวทอง จังหวัดลพบุรี

เสียชีวิต เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2511 รวมสิริอายุได้ 72 ปี

ประวัติ “เจ้าพ่อครุฑ วงศ์ลังการ์

เมื่อประมาณเวลา 10 ก.ท. เศษ (ก่อนเที่ยง) ของวันจันทร์ที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2439 ปีสันต์วอกนพศก ตรงกับวันเดือน 8 เหนือ ขึ้น 9 ค่ำ มีพลเมืองชายไทยเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคนคือข้าพเจ้า ครุฑ วงศ์ลังกา เกิดมาในท่ามกลางวงศาคณาญาติ ณ ที่บ้านดงพระฤๅษี หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านไธสงหลวง อำเภอปากช่อง จังหวัดลำพูน ตรงกับกลางทุ่งนาทิศตะวันออกของวัดดงพระฤๅษีปัจจุบันนี้ ที่บ้านรายนี้มีเนื้อที่ 4 ไร่ภาคเศษ ถูกจำหน่ายขายไปหลายทอดหลายตอนจนเวลานี้ถูกบุกเบิกทำเป็นนาปีไปเสียแล้ว ขณะที่ข้าพเจ้าเกิดมาสู่โลกเวลานั้นบรรยากาศเป็นปกติดีตามธรรมดา เจ้าพ่อจันทระราชา เจ้าแม่หล้าสุกัณษา เป็นผู้บังเกิดเกล้าของข้าพเจ้า ท่านทั้งสองสืบสกุลมาดังนี้ **เจ้าพ่อจันทระราชาเป็นบุตรเจ้าราชวงศ์ ณ ลำพูน** ท่านอยู่กินกับคุณย่าในเมืองลำพูนชื่ออะไรสืบไม่พบ ท่านเกิดมีบุตรชายคนหนึ่งคือบิดาของข้าพเจ้าแล้วคุณย่าก็ตายจากไป เจ้าพ่อราชวงศ์จึงให้นายพอลอยู่บ้านข้างคำหลวงอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ รับเอาเจ้าพ่อจันทระราชาไปเลี้ยงดูเป็นบุตรบุญธรรมต่อไป ครั้นต่อมาเจ้าพ่อจันทระราชาเจริญวัย อายุได้ 7-8 ปี มีพวกบ้านดงพระฤๅษีไปขอนิมนต์พระไชยซึ่งเป็นบุตรของนายพอลไปเป็นเจ้าอธิการวัดดงพระฤๅษีได้ช้านานถึง 3 พรรษา นายพอลและเจ้าพ่อจันทระราชาจึงพร้อมกันติดตามไปอยู่ด้วยพระไชยเจ้าอธิการวัดดงพระฤๅษี เจ้าจันทระราชาเข้าเป็นเด็กวัดจนได้บวชเป็นสามเณรอยู่กับพระไชยวัดดงพระฤๅษีต่อไป ส่วนฝ่าย**เจ้าแม่หล้าสุกัณษาทางมารดานั้นท่านเป็นบุตรเจ้าหลวงดาราดิเรกฤทธิ** เจ้าผู้ครองเมืองวัดลำพูนองค์ก่อนๆ เจ้าแม่หล้าสุกัณษาตอนข้างจะตามใจตนเองเป็นคนดุดันมากไม่ค่อยจะเกรงกลัวใครต่อใครเลย ท่านได้แต่งงานสมรสเป็นภรรยากับเจ้าพ่อจันทระราชามีบุตรด้วยกันถึง 5 คน ชาย 4 คนหญิง 1 คน ข้าพเจ้าเป็นบุตรคนที่สามของครอบครัวนี้ เดียวนี้ยังคงเหลือมีชีวิตอยู่แต่ข้าพเจ้าคนเดียวเท่านั้น เมื่อข้าพเจ้ายังเล็กๆ อายุในราว 5-6 ปี ได้เกิดทุกข์ภัยร้ายแรงขึ้นในครอบครัวของข้าพเจ้าขนาดบ้านแตกสาแหรกขาดโดยเจ้าพ่อเจ้าแม่กำลังทำมาหากินโดยการทำนาค้าขายกำลังจะรุ่งโรจน์ มีลูกสมาชิกคนทำนาเข้ามาปลุกเร้าอยู่ในคุ้มบ้าน มีถึง 11 - 12 ครอบครัว ขณะนั้นบังเอิญที่เรือนพญาไชยในหมู่บ้านหม้อ ตำบลบ้านไธสงหลวง ตำบลเดียวกันเกิดโจรผู้ร้ายขึ้นปล้นบ้านเก็บเอาทรัพย์สินไปมาจนหมด พญาไชยไปร้องต่อสถานีตำรวจบ้านไธสง เจ้าหน้าทีทางตำรวจจึงออกไปตรวจสอบสวนปากคำและเคี่ยวเข็ญว่าสงสัยใครมาจากทางทิศใด พญาไชยและพวกบ้านหม้อซึ่งเป็นคนไม่ถูกกันกับเจ้าพ่อจันทระราชาอยู่ก่อนแล้วจึงได้ถือเอาตัวพิมพ์โคกระบือของพญาไชยไปทิ้งไว้ในบริเวณบ้านของเจ้าพ่อจันทระราชาที่ลับๆ วัหลายแห่ง แล้วจึงนำเจ้าหน้าที่ทางตำรวจเข้าตรวจค้นในบริเวณบ้านของเฉพะาจันทระราชาต่อไปจึงได้พบตัวพิมพ์โคกระบือดังกล่าวแล้วในบริเวณบ้านเท่านั้นบนบ้านเรือนหาได้หลักฐานใดไม่ เจ้าหน้าที่ทางตำรวจจึงได้จับตัวเจ้าพ่อจันทระราชา นายขาวและนายจันทร์ รวม 3 คน เป็นผู้ต้องหาปล้นเอาทรัพย์สินของพญาไชยที่บ้านหม้อส่งมอบตัวให้อัยการลำพูนนำฟ้องร้อง

ต่อศาลจังหวัดลำพูนต่อไป ศาลจังหวัดลำพูนประทับรับฟ้องแล้วเห็นว่าขาดพยานสำคัญตอนรู้เห็นในขณะทำการปล้นสี่พยานไม่ปรากฏเลยจึงได้พิพากษาตัดสินปล่อยตัวเจ้าพ่อจันทะราชาและนายขาวกับนายจันท์จำเลยให้พ้นข้อหาไป ส่วนอัยการจังหวัดลำพูนเห็นว่าไม่ถูกต้องจึงได้จัดการถวายอุทธรณ์ต่อไป ศาลอุทธรณ์ได้รับแล้วจึงลงความเห็นเห็นว่าตามที่ศาลจังหวัดลำพูนพิพากษาคดีตัดสินไปแล้วนั้นเป็นการถูกต้องแล้วจึงพร้อมการตัดสินยื่นตามคำพิพากษาของศาลจังหวัดลำพูนต่อไป ส่วนอัยการจังหวัดลำพูนไม่เป็นที่พอใจอีกจึงจัดการทูลเกล้าถวายฎีกาต่อไปได้ช้านานประมาณ 3 เดือนเศษ คณะศาลฎีกาจึงพิพากษากลับสัตรีศาลร่างทั้งสองศาลนั้นเสีย คงตัดสินให้จำคุกเจ้าพ่อจันทะราชา 3 ปี ส่วนนายขาวและนายจันท์จำเลยคนที่ 2 และคนที่ 3 คนละ 1 ปี ศาลจังหวัดลำพูนจึงได้นัดให้จำเลยทั้งสามคนเข้าไปฟังคำพิพากษาของศาลฎีกานัดศาลจังหวัดลำพูนต่อไปขณะนั้นการคมนาคมไม่สะดวกเดินทางจากบ้านดงพระฤาษีไปกว่าจะถึงศาลลำพูนนั้นเป็นการยากลำบากอย่างยิ่งเดินไปวันเดียวอาจไม่ถึง เจ้าพ่อจันทะราชาพร้อมด้วยนายขาวและนายจันท์ได้เดินจากบ้านดงพระฤาษีไปพักแรมที่บ้านฉางข้าวน้อยเสียหนึ่งคืนและได้ตกลงกันว่าตะวันรุ่งขึ้นเช้าต้องออกเดินทางไปรับประทานอาหารเช้าที่ตลาดลำพูนแล้วค่อยเข้าไปฟังคำพิพากษาศาลฎีกาต่อไป ในทันใดนั้นพอถึงตลาดลำพูนกำลังรับประทานอาหารเช้าก็พอดีนาฬิกาตีบอกเวลา 09.00 น. มาถึงแล้วเจ้าพ่อจันทะราชาจะรีบออกเดินไปก่อนนายขาวกับนายจันท์และได้นัดแนะพูดจาดกลงกันว่าถ้าทั้งสองคนรับประทานข้าวแล้วให้เริ่มไปตามหาที่ศาลลำพูนเร็วๆ จะได้พร้อมกันฟังคำพิพากษาศาลฎีกาต่อไป ครั้นเจ้าพ่อจันทะราชาไปถึงศาลก่อนนายขาวและนายจันท์ผู้พิพากษาศาลลำพูนจึงเรียกเจ้าพ่อจันทะราชาเข้าไปในศาลแล้วจึงเอาคำพิพากษาศาลฎีกาขึ้นอ่านให้ฟังก่อนพวกสองคนฟังแล้วคงได้ความว่าศาลฎีกาตัดสินให้จำคุกเจ้าพ่อจันทะราชามีกำหนด 3 ปี ส่วนนายขาวและนายจันท์ตัดสินให้จำคุกมีกำหนดคนละ 1 ปี ส่วนนายขาวและนายจันท์กำลังเดินรีบไปจะให้ทันขึ้นศาลแต่พอได้ข่าวว่าตนทั้งสองถูกศาลฎีกาตัดสินให้จำคุกคนละหนึ่งปีก็เลยกลับวิ่งหนีจากศาลไปเลยละให้เจ้าพ่อจันทะราชาอยู่ที่ศาลคนเดียว จะออกติดตามพวกสองคนนั้นก็ไม่ได้เพราะถูกควบคุมตัวไว้เสียแล้วจึงจำเป็นต้องรอฟกทางบ้านดงพระฤาษีไปตามหาพบเจ้าพ่อแล้วจึงได้จัดการออกติดตามหานายขาวและนายจันท์เพื่อส่งให้ศาลตามข้อตกลงที่รับประกันขึ้นศาลลำพูนต่อไป บ้านดงพระฤาษีมีเจ้าแม่หล้าสุกัณษา ลูกน้อยแสด นายจ๊กตราวุฒิและพวกที่ๆ น่องๆ ต้องออกวิ่งติดตามหานายขาวกับนายจันท์คนละทิศละทางทุกด้านทุกแห่งผลต่อไป เวลานั้นเช้าเป็นฤดูหน้าฝนเสียด้วยนายจ๊กตราวุฒิที่ของข้าพเจ้าได้ออกติดตามหาคนทั้งสองไปทางจังหวัดลำปางไปถึงบ้านแม่ล่องลงเรือที่จะข้ามลำน้ำแม่ตาไปได้ซักรี่ก็บังเอิญเรือล่มเลยจมน้ำตายไปทั้งสิ้นมี 11 คนหมดเลยน่าเสียดายและเวทนานายจ๊กตราวุฒิที่ของข้าพเจ้ามาก ท่านไปศึกษาวิชาการปกครองที่เชียงใหม่ได้สามปีสอบไล่วิชาการปกครองได้แล้วทางการให้ออกมาช่วยงานที่ว่ากรอำเภอมืองเชียงใหม่ ได้สามปีสอบไล่วิชาการปกครองได้ให้ออกมาช่วยงานที่ว่ากรอำเภอมืองเชียงใหม่ได้สี่เดือนได้ขอลามาช่วยเจ้าแม่สุกัณษาช่วยตามหานายขาวและนายจันท์

ก็มาถึงแก่กรรมเสียเช่นนี้ต่อหน้าการติดตามหาทางไหนก็ไม่ได้ข่าวคราวเลยจนทุกวันนี้ เมื่อระหว่างอัยการฎีกาไปยังศาลฎีกานั้นเจ้าพ่อจันทะราชา เจ้าแม่หล้าสุกัณฐาได้ไปขอให้เจ้าราชภาคินัยผู้เป็นหลานรับประกันชั้นศาลจังหวัดลำพูนตีราคาค่าประกันทั้งสามคนเป็นเงิน 10,000 บาทถ้วนเวลานั้นราคาเงินบาทสูงมากซื้อขายแลกเปลี่ยนกัน 4 บาท เท่ากับเงินอินเดีย 5 รูเปย์ เมื่อเห็นว่าสืบหาหรือติดตามทางใดไม่พบไม่ได้ความแล้วเจ้าราชภาคินัยจึงนำเงินค่าประกันไปชำระต่อศาลเสีย 10,000 บาทถ้วน แล้วจัดการให้เจ้าหล้าสุกัณฐาจัดหาขายทรัพย์สินของโร่นาไปใช้แทนให้ท่านต่อไป เจ้าแม่หล้าสุกัณฐาจึงรับจัดการขายทรัพย์สินที่มีอยู่เช่นนาแปลงใหญ่สองบ้านช่องเรียกสวนยุงข้าวอีกสามหลังจนหมดยังไม่มีพอครบใช้หนี้ว่าคราวนี้เป็นอันหมดเนื้อปราศตัวเจ้าแม่หล้าสุกัณฐาจึงได้พาข้าพเจ้าและน้องน้องไปอาศัยอยู่กับพี่น้องทางมารดาบ้านม่วงโดนตำบลเหล่ายาว เจ้าแม่หล้าสุกัณฐามีความยากลำบากมากเพราะต้องทำงานหาเลี้ยงตัวและบุตรในครอบครัวหวังพึ่งบุตรคนโตก็มาสิ้นชีวิตไปเสียส่วนสามีก็ติดคุกติดตารางอยู่เรือนจำทรัพย์สินของที่พยายามเก็บหอมรอมริบไว้ก็จำเป็นต้องจำหน่ายขายไปใช้หนี้ให้สามีจนหมดเพราะกลัวทางบ้านเมืองเพิ่มโทษให้สามีได้ความทุกข์มากขึ้น คราวนี้ท่านเจ้าแม่หล้าสุกัณฐาต้องต่อสู้กับงานหนักทั้งกายวาจาใจมากจึงมีอาการป่วยลงหนักมากถึงแก่ชีวิตไป ณ บ้านม่วงโดน ท่านได้จากข้าพเจ้าและน้องอีกสองคนคือสุขสวัสดิ์และศรีศีกะวาอยู่กับพี่เลี้ยงสองคนคือนางนงและนายมา ปีตามารดาของนายอ้ายพอสุยะและต่อมาอีกไม่นานพี่ที่ร่วมมารดากับข้าพเจ้าคือพ่อหนานดวงกับแม่สังกาก็ยกครอบครัวจากบ้านไร่หลวงลงมาอยู่ดูแลข้าพเจ้าและน้องอีกสองคน ต่อมาไม่นานสักเท่าใดนายศรีศีกะวาน้องหล้าก็ถึงแก่กรรมไปอีก คงเหลือแต่ข้าพเจ้ากับนายสุขสวัสดิ์สองคนพี่น้องเท่านั้น ส่วนทางเจ้าจันทะราชาได้ติดคุกตารางอยู่เรือนจำลำพูนเป็นเวลาได้ปีเศษๆ เท่านั้นบังเอิญสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 สวรรคตไป รัชกาลที่ 6 เสดยราชแผ่นดินแทน รัชกาลที่ 6 ต้องการอยาก رؤอยากเห็นพระราชอาณาจักรภาคเหนือจึงเสด็จขึ้นเยี่ยมมตลอดมาถึงเรือนจำลำพูน พอดีกับเจ้าพ่อจันทะราชาได้แต่งเรื่องราวร้องทุกข์ฎีกาถวายต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 ขอพระราชทานยกโทษ พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 ได้รับฎีกาบังคมทูลตรวจดูตลอดแล้วจึงพระราชทานโปรดสั่งปล่อยตัวเจ้าพ่อจันทะราชาให้พ้นจากที่ คุมขังเรือนจำไปเลย เจ้าพ่อจันทะราชาจึงได้กลับออกมาอยู่อาศัยกับบุตรคือนางเที่ยงพากับจันสุกที่บ้านดงฤาอีก โดยจันสุกนางเที่ยงพาได้ปลูกบ้านหลังใหม่ให้เจ้าพ่อจันทะราชาอยู่ทางทิศตะวันตกอีกหนึ่งหลัง ข้าพเจ้าและนายสุกพร้อมด้วยแม่แสงอินภรรยาเจ้าพ่อบ้านทุ่งโป่งได้มาอยู่กินกับเจ้าพ่อจันทะราชาด้วยความมาสุขตลอด

ต่อจากนั้นเจ้าจักรคำขจรศักดิ์ เจ้าผู้ปกครองจังหวัดลำพูน ได้มอบให้เจ้าพ่อจันทะราชาเป็นหัวหน้านำพระราชกรณียกิจทำฝ่ายกันออกไปรับเอาน้ำแม่ลิ้มทานานาในเนื้อที่สามตำบลคือตำบลศรีเตี้ย ตำบลหนองล่อง ตำบลวังผางต่อไป ส่วนตัวข้าพเจ้าขนาดนั้นอายุจะราว 10 - 11 ปี เจ้าพ่อจันทะราชาและพี่เที่ยงพา จัดการส่งข้าพเจ้า , สุขสวัสดิ์, นายทองอินทรบุตรพี่เที่ยงพา รุ่งราวคราวเดียวกัน ให้ไปอยู่กับพี่เที่ยงแก้วที่บ้านสัน

ป่าช้อยจังหวัดเชียงใหม่ พี่เลี้ยงแก้วคนนี้เป็นพี่แม่เลี้ยงพาท่านได้นำข้าพเจ้า นายสุก นายทองอินทร์ รวมสามคนไปฝากเข้าเรียนหนังสือที่โรงเรียนวัดสันป่าช้อยต่อไป ส่วนนายสุกและนายทองอินทร์เรียนอยู่ได้สองปีจึงกลับมาอยู่ที่บ้านดงพระฤาษิตามเดิมส่วนตัวข้าพเจ้านั้นพี่เลี้ยงแก้วหมอบันโหล่นสามีรักใคร่มาก ท่านถือเอาเป็นลูกเก็บไม่ยอมให้กลับบ้านเลย ข้าพเจ้าได้ฟังคำสั่งสอนและอยู่ในโอวาทของท่าน ท่านก็ส่งเสริมให้เล่าเรียนจนจบชั้นป.4 แล้วยังส่งไปเรียนชั้นมัธยมศึกษายุพราชอึก ข้าพเจ้าเรียนอยู่โรงเรียนยุพราชได้อีก 2 ปี บังเอิญหมอบันโหล่นที่เป็นสามีพี่เลี้ยงแก้วเขาทำงานเสริมยบริษัทอริเยียวเชียงใหม่ จะต้องกลับไปทำงาน ณ ประเทศพม่า เขาชวนให้พี่เลี้ยงแก้วไปอยู่กับเขาที่พม่าพี่เลี้ยงแก้วไม่ไป เขาก็เลยไปแต่คนเดียวและให้พี่เลี้ยงแก้วกับข้าพเจ้าอยู่ด้วยกันที่สันป่าช้อย เชียงใหม่ ต่อมาเจ้าพ่อจันทระราชาชุดเมืองทำนาเข้ามาถึงเวียงหนองล่อง ท่านจึงได้ยกครอบครัวไปอยู่เวียงหนองล่อง และได้จัดการเอาเรือใหญ่ขึ้นมารับเอาข้าพเจ้าและพี่เลี้ยงแก้วลงมาอยู่กับท่านที่บ้านเวียงหนองล่องต่อไป พี่เลี้ยงแก้วมาอยู่ที่บ้านเวียงหนองล่อง ได้ในราวซีก 1 ปี ก็มาถึงแก่กรรมไปเสียแล้ว ให้ข้าพเจ้าอยู่กับเจ้าพ่อจันทระราชาต่อไป ข้าพเจ้าได้อยู่ช่วยงานกำนันตำบลวังผางที่เจ้าจันทระราชาได้รับแต่งตั้งทำอยู่ก่อนแล้วที่เวียงหนองล่อง ข้าพเจ้าได้ช่วยงานของกำนันอยู่ถึง 2 ปี จึงได้ย้ายไปทำงานเสริมยนมหาดไทยอยู่ที่อำเภอปากบ่องจนไปได้ภรรยาคือนางสองเมือง บ้านป่าซางอยู่กินด้วยกันถึง 3 ปีมีบุตรหญิงคนหนึ่งตายไปเสียเมื่ออายุได้ 5 - 6 เดือนเท่านั้น ต่อจากนั้นมาข้าพเจ้าจึงได้กลับมาอยู่ที่บ้านเวียงหนองล่องและได้ช่วยงานด้านเหมืองฝ่ายต่างๆ และกำนันตำบล วังผางของเจ้าจันทระราชาต่อไปอีก ครั้นอายุได้ 23 ปีจึงมาได้สมรสกับนางอุสาห์เป็นภรรยาและได้อยู่กินด้วยกันในหมู่บ้านเวียงหนองล่องต่อมา ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้ใหญ่บ้าน บ้านเวียงหนองล่องและได้เกิดมีบุตรกับนางอุสาห์ ถึง 4 คน คือ 1. อินสอน 2. อินสน 3. อินแสง 4. บุญทอง ส่วนอินแสงได้ตายไปเสียเมื่ออายุเข้าได้ 2 ปี ครั้นต่อมาอายุของเจ้าพ่อจันทระราชาได้ 72 ก็ล้มป่วยลงที่บ้านสวนหนองเขียด ข้าพเจ้าและนางบุญศรี แม่คำปิ่นได้นำตัวท่านไปพยาบาลรักษาตัวอยู่กับพระพิจิตรแพทย์ประจำมณฑลพายัพ ได้ไปขอประจำอยู่ในบ้านพักของข้าหลวง ประจำมณฑลที่ท่าเจดีย์แก้ว ข้าหลวงใหญ่ท่านรู้จักกับบุญศรีและแม่แก้วท่านใจดีมากจึงได้ไปฟังการมีท่าน ส่วนเจ้าพ่อจันทระราชาที่อุสาห์รักษาตัวอยู่บ้านข้าหลวงใหญ่เป็นเวลาประมาณ 5 เดือนเศษ เจ้าพ่อจันทระราชา ท่านเห็นว่าอาการป่วยของท่านคงไม่หายแน่จึงอยากกลับบ้าน ข้าพเจ้าและนายสุกจึงชวนท่านให้รักษากับหมอเมืองที่บ้านนางสูงลำพูน ได้อีกหลายวันอาการก็ไม่ทุเลาท่านจึงบอกให้ ข้าพเจ้าว่าให้นำท่านลงมาบ้านเวียงหนองล่อง ครั้นถึงวันเดือน 8 เหนือข้างขึ้น 14 คำเวลาเย็นแล้ว จึงได้จัดการหาเตียงหมาท่านออกลำพูนมาที่บ้านเวียงหนองล่อง ก็ได้เวลาสว่างพอดีมาอยู่บ้านเวียงหนองล่อง ได้อีก 2 คืน คือเดือน 8 เหนือ แรม 2 คำ ท่านก็ ถึงมรณภาพไป ข้าพเจ้าพี่เลี้ยงพาพร้อมพี่น้องลูกหลานได้เอาศพไว้ทำบุญถึง 7 วัน จึงได้นำศพท่านไปเสียเผาในป่าที่บ้านเวียงหนองล่อง พอเสร็จงานศพแล้ว เจ้าจักรคำขจรศักดิ์เจ้าผู้ครองเมืองพูนจึงได้จัดการแต่งตั้งให้ข้าพเจ้าเป็นหัวหน้าเหมือง

ฝ่ายวังปานต่อไป ข้าพเจ้าได้รับแต่งตั้งที่อยู่บ้านเวียงหนองล่อง เดินทางไปจัดการฝ่ายอีก 1 ปี เห็นว่าตอนอยู่ห่างไกลที่นาและเหมืองฝายมาก เป็นกรลำบากในการเดินทางไปมากมาทั้งเมื่อเวลาเจ้าพ่อจันทระราชามีชีวิตอยู่ ก็ได้เป็นหน้าที่แบ่งให้ลูกเหมืองไม้ครบบ้าง ที่ครบแล้วน้ำเดินไม่ขึ้นบ้างเป็นการขัดข้องต่างๆเช่นนี้ จึงได้ยกครอบครัวมาตั้งบ้านเป็นหลักเป็นฐานอยู่ที่บ้านอยู่เดียวนี้ตลอดมาได้ 43 ปีแล้ว เมื่อข้าพเจ้ามาอยู่บ้านหนองเขียดใหม่ๆ ได้รับส่วนแบ่งมรดกเป็นนาทั้งที่เป็นบวกรหนอง ทั้งป่าด้วยกัน 15 ไร่เท่านั้น บ้านที่อยู่เดียวนี้ก็เป็นป่าไผ่ ต้นใหญ่ๆ ทั้งนั้น บ้านหนองเขียดทั้งหมดมีราษฎรปลูกบ้านอยู่ในราว 11 - 12 หลังคาเท่านั้น ส่วนการปกครองนั้น ต้องไปเข้ากับหมู่บ้านหนองแล่น เวลานั้นนายยิ้ม สุกระแหง เป็นผู้ใหญ่บ้านคนเดียว ควบคุมทั้ง 6-7 หมู่บ้านเล็กๆ บ้านหนองเขียดแรกเริ่มเดิมทีเมื่อข้าพเจ้ามาอยู่ใหม่ๆ เป็นบ้านที่แสนกันดารมากที่สุดที่อยู่มาได้ก็โดยอุตสาหกรรมวิธีของชนชาติ จึงอยู่ได้ตลอดมาได้ทางน้ำก็ต้องใช้เรือตลอดฤดูกาลทางบกก็ต้องออกกำลังกายใจให้มากที่สุดการหาลูกจ้างทำงานนับว่าไม่มีเสียเลย เป็นการหาอาหารรับประทานมือเย็นมันต้องทำไผ่แต่มายเข้าๆ หนองถ้าพบค่าแล้วทำอะไรไม่ได้จำเป็นต้องเข้าอยู่ในมุ้งเท่านั้น การทำนาทำสวนก็ได้แต่ฤดูแล้งเท่านั้น พอถึงฤดูฝนก็มีน้ำล้นออกฝั่งท่วมทุกๆ ปีไม่ขาด เหตุนี้พวกบ้านต้นฝิ่ง หนองล่องท่าซ่าง ศรีเตี้ย สันปูเลย เขาไม่ยอมลงมาอยู่เป็นพวกทางริมฝั่งเลยพอทำนาได้ผลแล้วก็ขายหน้าไปหมด ข้าพเจ้าได้ลงมาทำนาปรังพอได้ผลเมล็ดข้าวพอกุ้มกินไปเป็นปีๆเท่านั้น และได้ทำปลูกสวนไม้ฉำฉาปล่อยครั้งจนมาได้บุตรอีก 4 คน ชาย 3 หญิง 1 คน หญิงคือบุญธรรม , อุ้นเรือน , บุญทวี , ปรีดา ครั้นต่อมาเห็นว่าบุตรไม่มีที่เล่าเรียนจึงได้ไปซื้อที่บ้านหลวง 1 แห่ง เลยนำบุตรภรรยาครอบครัวไปอยู่จอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ และได้ส่งบุตรเข้าเรียนหนังสือทางโน้นต่อไป ส่วนการทำมาหากินทางอำเภอจอมทองนั้นก็ได้อออนุญาตตั้งโรงเลื่อยค้าไม้จำหน่ายส่งเวียงบ้างขายตามบ้านบ้าง ส่วนทางเรื่องสวนไร่นาทางบ้านหนองเขียดก็ได้จัดทางปรับปรุงแก้ไขโยกย้ายลำเหมืองใหญ่และตัดถนนหนทางขึ้นทำนบกั้นน้ำท่วมตั้งแต่บ้านหนองปลาสวยจนมาบรรจบที่ฝ่ายวังปาน ณ ที่บ้านท่าหลุก ตำบลหนองล่อง และได้ชักชวนผู้ช่วยและลูกเหมือง พยายามจัดทำนาปีขึ้นอีกหนหนึ่ง รวบรวมใจความว่าตลอดมาจนบัดนี้ได้ทำนาปี นาปลั่ง ปีละ 2 หน ทางบ้านริมฝั่งสายนี้จึงค่อยเจริญขึ้นมาเป็นลำดับ ดังปรากฏเห็นอยู่ในทุกวันนี้ ครั้นต่อมาอายุสังขารของข้าพเจ้าตก เข้ามาปูนวัยชราจึงได้ลาออกจากหัวหน้าชลประทานราษฎร มอบให้ทางอำเภอบ้านเฮียงจัดการต่อไป ส่วนข้าพเจ้าพร้อมทั้งภรรยาได้มอบที่บ้านที่สวนบางแห่งให้ศึกษาธิการตั้งเป็นโรงเรียนในหมู่บ้านหนองเขียดต่อไป ส่วนที่สวนได้มีไม้ฉำฉาอีกแปลงที่สวนมีที่ดินรวม 6 ไร่ ราคา 3,000 บาท มีเนื้อที่ดิน 3 งานราคา 1,200 บาท แปลงนี้ได้มอบให้ทางคณะสงฆ์ทำเป็นอารามเป็นแหล่งทำบุญทำทานและเป็นที่อยู่บรรมชาวบ้านหนองเขียดให้เป็นผู้ที่ตั้งอยู่ในศีลธรรมแสวงหาความดีต่อไป ที่อารามนี้เวลานี้ก็ได้สร้างกุฏิขึ้น 1 หลังมี 2 ชั้น 4 ห้องราษฎรช่วยกันลงทุนลงแรงทำร่วมกันคิดราคาเงิน 15,000 บาทถ้วน บ่อน้ำใหญ่ใช้หนึ่งบ่อได้มีนมัตพระก่อนเป็นเจ้าอธิการประจำอยู่ในสำนักอารามนี้ 1 องค์ สามเณร 3 เณร สามรูปอยู่เป็น

หลักฐานแล้วส่วนวิหารหลวงทำด้วยไม้บัวชำรุดขาดพังไปหมด จึงได้ประชุมชาวบ้านศรัทธาทั้งหลายตกลงกันสร้างศาลาการเปรียญขึ้น แทนพระวิหารมีขนาดกว้าง 17 ศอกยาว 25 ศอก 1 หลัง ยังไม่มอบถวายทานได้ปรึกษาตกลงกันว่าในปีพ.ศ. 2512 จะได้พร้อมกันทำบุญให้ทานฉลองยกถวายศาลาการเปรียญให้แก่คณะสงฆ์ต่อไปในเวลาปัจจุบันนี้ พี่น้องสืบสายโลหิตเกิดมารวมพร้อมแม่เดียวกันได้ถึงแก่กรรมไปหมดแล้ว ยังคงค้างแค้นอยู่ ที่เกิดร่วมบิดาเดียวกันและหลานซึ่งเป็นบุตรของพี่บ้างน้องบ้างเท่านั้น น้องที่ร่วมบิดาเดียวกันที่ยังมีชีวิตคือนายบุญชู อยู่บ้านน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ 2.นางบุญรัตน์หม้ายอยู่บ้านแม่หอยน้ำตกแม่กลาง อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ 3.นายอินสวนอยู่บ้านเมืองพาน อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย 4.นางบุญศรีหม้ายอยู่บ้านตลาดห้าแยก จังหวัดลำปาง 5.นางปิมปาภรรยา จำเริญ เอกสิงโตสถานีตำรวจของเมืองจังหวัดลำพูน 6.นางเกษตรภรรยานายปั้นบ้านเวียงหนองล่อง ตำบลวังผาง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ส่วนหลานบุตรของพี่และของน้องมีดังนี้ คือ 1. นายจ่อมนางเป็นบุตรพี่เกียงคำภรรยาขุนโสมหาญผจญ อยู่บ้านห้วยกาน ตำบลบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน 2. ท่านปั้นเจ้าคณะหมวดวัดคงพระฤๅษีเป็นบุตรนางเปาคนายหมู ตำบลบ้านโฮ้ง อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน 3. สิบตำรวจเอกแดง เป็นบุตรนายสุขสวัสดิ์อยู่บ้านสันเหมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน 4.นายบุญช่วย วงศ์ลังกา เป็นบุตรนายสุขสวัสดิ์อยู่บ้านสันเหมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ที่ข้าพเจ้านับได้ว่าเดี๋ยวนี้มีชีวิตอยู่แต่เพียง 10 คนเท่านั้น หลงๆ ลืมๆ บางทีก็จะมีอีกก็ไม่ออกเสียแล้ว เจ้าพ่อจันทระราชาท่านเป็นนักเลงเจ้าชู้มีภรรยาอยู่ถึง 12 คนเป็นอนายน้อย การที่ข้าพเจ้าได้มาตั้งเนื้อตั้งตัวอยู่บ้านหนองเขียดพร้อมด้วยอุส่าห์ภรรยาด้วยลำแข้งลำขา ของตัวเองจนได้ใช้หนี้แทนบิดาไม่ต่ำกว่า 80 ไร่ นั้น ก็โดยข้าพเจ้ามีนิสัยชอบสังจะ ทำการงานสิ่งใดก็ตีมากพิจารณาเห็นว่าเป็นการถูกต้องธรรมและกตัญญูต่อบิดา ผู้มีบุญคุณแก่ตนแล้ว ทำการงานจะไม่ยอมทอดเลยพยายามมีมานะอดทนต่อสู้กับฟันต่อสู้อุปสรรค ที่มาขัดขวางทุกทิศทุกทางจนสำเร็จเป็น อุปนิสัยติดตามตน มาจนกระทั่งทุกวันนี้ อีกประการหนึ่งมีข้อความสำคัญมาขัดมาถ่วงความก้าวหน้าของชลประทานราษฎร์ไร่นาเมืองฝาย สายวังปานนี้ คือมีหนองปลาของเจ้าผู้ครองจังหวัดซึ่งท่านได้รับมรดก มาหลายเจ้าผู้ครองเมืองแล้ว ซึ่งมีอยู่ในบริเวณชลประทานราษฎร์สายนี้รวมกันทั้งใหญ่ทั้งเล็ก 13 หนอง ครั้นถึงฤดูฝนน้ำแม่ปิงมากขึ้น คนผู้รับเหมาจับปลาขายหาผลกำไรเลี้ยงชีพนั้นได้ไปตกลงรับซื้อเหมาจากเจ้าผู้ครองจังหวัด ได้แล้วก็มาจัดเตรียมหลักเตรียมเผือกไว้ พ่อน้ำแม่ปิงลดลงก็เอาหลักลงตีปิดช่องระบายน้ำที่ไหลลงสู่ลำน้ำปิงทั้งสองแห่งคือปากล่อง หนองเขียด หนึ่งในที่ปากล่องบ้านหนองปลาสวายหนึ่งแห่ง ลงหลักปิดทำให้น้ำขึ้นสูงๆ แล้วทำช่องให้น้ำไหลลงบ้างเล็กน้อย แล้วทำลี้ตวงรับน้ำที่ไหลลงไปพร้อมกับปลาที่ต้องการออกสู่แม่ปิง ส่วนน้ำทางบนที่ปิดไว้ก็จะไหลเอ่อท่วมนาข้าวกล้าให้ตายไปหมด มีแต่พวกทำหนองจับเอาปลาขายได้กำไรอย่างงามแต่ฝ่ายเดียว เจ้าของนาไร้พากันเสียหายหมด ข้าพเจ้าพร้อมผู้ช่วยและลูกเหมืองได้พากันไปร้องเรียนต่อนายอำเภอสมัยก่อนบ่อยๆ นายอำเภอก็บอกให้พวกข้าพเจ้าไป

เรียนทูลพ่อเจ้าหลวงขอลดน้ำปล่อยปลาเสียเถาะ ประชาชนที่ท่านาจะได้เก็บเกี่ยวเอาผลเมล็ดข้าวต่อไป การที่พวกข้าพเจ้าไปเรียนทูลขอความกรุณาต่อพ่อเจ้าหลวงหาได้ผลประการใดไม่คงหายเจ็บไปเช่นนี้บ่อบบอยตามเคย ข้าพเจ้าและผู้ช่วยพร้อมทั้งลูกเมืองได้รับความทรมาณเช่นนี้มาประมาณ 15 ปีเศษๆ ครั้นต่อมาพ่อเจ้าหลวงจักรคำได้ถึงแก่พิราลัยไป หนองแลนาของท่านใดตกไปเป็นมรดกของเจ้าพัฒนาบุตรเจ้าหลวง ข้าพเจ้าพร้อมด้วยผู้ช่วยแล้วราษฎรไปขอลดหรือลื้อออกเสียเพื่อประโยชน์ส่วนมากส่วนรวม ข้าพเจ้าพัฒนาก็ไม่ยอมอีก ข้าพเจ้าจึงได้ประชุมพร้อมกันในที่ประชุมได้ตกลงกันเป็นเอกฉันท์ไปเปิดลื้อนอกหลักออกเสียให้หมด ให้น้ำและปลาไหลลงสู่แม่น้ำปิงเสีย จะพัฒนาได้แต่หนายฟ่องพวกข้าพเจ้าคนตั้ง 100 คนเศษเป็นจำเลยต่อศาลจังหวัดลำพูน หว่าทำหลายทรัพย์ ศาลจังหวัดลำพูนได้รับฟ้องแล้วจึงให้นักการออกเดินหมายเรียกพวกข้าพเจ้าจะเอาไปแก้คดียังศาลต่อไป พวกข้าพเจ้าจึงได้พร้อมกันแต่งหนายแก้ฟ้องต่อศาลลำพูนต่อไป ครั้นถึงวันนัดข้าพเจ้ากับพวก 100 กว่าคนก็พากันเข้าไปยังศาล ศาลเห็นว่าเป็นความลำบากยากแค้นจริงๆ จึงได้ว่ากล่าวเปรียบเทียบให้เจ้าพัฒนาขายนาและหนองให้แก่ราษฎรเสีย ผลสุดท้ายก็ได้ตกลงราคาซื้อขายกันเป็นเงิน 50,000 บาท เนื้อที่หาของเจ้าพัฒนารวมสองแปลงใหญ่เนื้อที่ 300 ไร่ กลับบวกล้างหนองปลาทั้งใหญ่และเล็กจำนวน 11 หนองพวกข้าพเจ้าทั้งหมดมีจำนวนคนจำขอลนา 150 คนตกลงกันคิดเฉลี่ยออกเงินคนละ 300 รวมทั้งเสียค่าหนายด้วยเป็นเสร็จกัน ข้าพเจ้ากับพวกลูกเมืองได้พร้อมกันรังวัดที่นารายน้ออกจำหน่ายขายไปเป็นแปลงๆรวบรวมได้เงินถึง 75,000 บาทได้กำไรเงินสดถึง 30,000 บาท รายนี้ได้ตกลงกันจ่ายทำท่อปากเหมืองใหญ่ถมดินหลังท่อให้เป็นสะพานสาธารณะเดินไปมาสะดวกและทำศาลาที่พักให้ลูกเมืองทำการงานกับตัวฝ่ายหนึ่งหลัง สามห้อง และทำท่อปากล่องหนองเขี้ยวถมดินหลังท่อให้เป็นสาธารณะสะพานเดินถนนไปมาสะดวก 1 แห่ง ท่อปากล่องหนองปลาสวยหนึ่งแห่งถมดินบนหลังท่อทำเป็นสะพานสาธารณะเดินเชื่อมโยงบนถนนไปมาหากันโดยสะดวกหนองปลาใหญ่ๆได้พร้อมกันยกมอบให้เป็นที่สาธารณะทำมหาหินต่อไป เงินยังเหลืออีก 200 กว่าบาทก็ได้นำไปซื้อทองยอดเจดีย์ถวายทานไว้กับวัดหนองปลาสะวายต่อไป ตั้งแต่นั้นมาทำทานปีและนาปรังของชลประทานราษฎรฝ่ายวังปานจึงเจริญได้รับผลสมความปรารถนาตลอดมาจำนวนกับปียักณที่ที่ได้บริจาคทานุญให้ทานต่างๆคราวก่อนย้ายมาอยู่หนองเขี้ยว ก็ได้บำเพ็ญทานเสมอมาแต่มาได้จัดบันทึกไว้เพิ่งจะได้จัดต้นบันทึกไว้ตั้งแต่มาอยู่บ้านหนองเขี้ยวปี.ศ. 2439 เป็นต้นมาเพื่อเป็นอนุสรณ์ให้ลูกหลานเหลนได้รู้เห็นและ อนุโมทนาต่อไป ตั้งแจ้งต่อไปนี้ รายทำทานุญให้ทานต่ำกว่า 100 บาทไม่ได้บันทึกเลย

1. สมทบทุนสร้างพระวิหารบ้านหนองล่องร่วมกับพระราชชายาเจ้าดาราร 150 แถบ
2. สร้างพระพุทธรูปองค์ใหญ่ไว้ในวิหารวัดเวียงแลเก่าแก่งด้านตะวันตก 160 แถบ
3. สมทบทุนสร้างพระวิหารวัดวังจำปา อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ 120 แถบ
4. สมทบทุนสร้างโรงเรียนปริยัติธรรมวัดพระธาตุจอมทองเชียงใหม่ 150 บาท

5. สมทบทุนมูลนิธิค้ำาหารการกินของพระเณรและเครื่องใช้การเรียน 150 บาท
6. สมทบทุนสร้างศาลาการเปรียญวัด พระธาตุศรีจอมทอง 200 บาท
7. สมทบทุนสร้างโบสถ์และซ่อมพระวิหารหลังเก่าจอมทอง 130 บาท
8. ซ่อมวิทยุฟิลลิปรุ่นแรกร่วมกับเจ้าคุณสุวรรณไว้กับวัดประธาตุ 150 บาท
9. ถวายทานตั้งเป็นมูลนิธิในครอบครัววงศ์ลังกาวัดพระธาตุจอมทอง 318 บาท
10. สมทบทุนสร้างศาลาทำให้อื่อว่าพุทธรนิคมในวัดตั้งจอมทอง 200 บาท
11. สมทบทุนสร้างบันไดนาคขึ้นวัดพระกััดแทนลูกชะมุลซ่อมวิหารเก่า 150 บาท
12. สร้างศาลาที่พักทำฝายวังปานแล้วจัดทานผ้าเสื้อให้แก่ผู้ให้กำเนิดเหมืองฝาย 1,500 บาท
13. สร้างท่อทำอุโมงค์ปากล่องหนองเขียดให้เป็นสะพานสาธารณะ 800 บาท
14. สร้างท่อใส่ปากล่องหนองปลาสวยหลังถมดินเป็นสะพาน 1100 บาท
15. สมทบทุนสร้างพระวิหารและยอดพระธาตุวัดสันเจดีย์ 250 บาท
16. สร้างท่อน้ำปากเหมืองหลวงหลังถมดินเป็นสะพานสาธารณะ 1,200 บาท
17. มอบที่สวนไม้ฉำฉาให้แก่โรงเรียนและจัดอาคารเรียนหนึ่งหลัง 1,500 บาท
18. สมทบทุนกันซื้อที่ดินมาเพิ่มให้กับโรงเรียนหนองเขียดอีกสามไร่ 500 บาท
19. มอบสวนฉำฉาให้เป็นอารามวัดหนองเขียดชุดบ่อน้ำวิหารหลวง 320 บาท
20. สมทบทุนสร้างกุฏิถวายทานไว้กับวัดหนองเขียดหนึ่งหลังสองชั้น 2,000 บาท
21. สมทบทุนสร้างศาลาเปรียญใช้แทนวิหารก่อพระพุทธรูปอีกสามองค์
22. สมทบทุนสร้างกำแพงวัดใหม่สามัคคีปากทางเจริญ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ 125 บาท

ประวัติย่อของแม่อุสาห์ วงศ์ลังกา

1. ยามแถลขึ้นสู่เที่ยงวันประมาณ 11 ก.ท.(ก่อนเที่ยง) ของวันจันทร์เดือนเก้าเหนือ พ.ศ. 2445 ปีมะเสก ตรงกับวันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2445 มีพลเมืองหญิงไทยเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคน คือนางอุสาห์ วงศ์ลังกา เกิดในท่ามกลางวงศาตณญาติที่บ้านดงหลวง หมู่ที่ 8 ตำบลวังผาง อำเภอปากบ่อง จังหวัดลำพูน ในปัจจุบันบ้านแปลงนี้ตกไปเป็นของหลานข้าพเจ้าคือนายมูล นางหลานบุตรเขยของนางแก้วพี่ของข้าพเจ้า ในขณะที่ข้าพเจ้าเกิดมาสู่โลกวันนั้นบรรยากาศเป็นปกติดีตามธรรมชาติพอสุกและแม่ตบเป็นผู้นี้ให้กำเนิดบังเกิดเกล้าของข้าพเจ้าท่านทั้งสองสืบสกุลมาดังนี้ คือพ่อต๋วง แม่เรือนมูล เป็นบิดามารดาของพ่อสุก เกิดที่บ้านดงหลวงตำบลวังผาง อำเภอ ปากบ่อง จังหวัดลำพูน ได้สมรสอยู่กินด้วยกันช้านานจนมีบุตรหลายคน สืบหาชื่อไม่พบได้รู้จักแต่นายสุก นางต๊บ กองสิญู บิดาของข้าพเจ้าแต่ผู้เดียวเท่านั้น ท่านได้เลี้ยงดูรักใคร่

ในข้าพเจ้าเป็นที่สุด ต่อมานางคำปิ่นพี่ของข้าพเจ้าไปได้สามีเป็นกำนันตำบลวังม่วงและได้ติดตามสามีไปอยู่บ้านเวียงหนองล่องแลกลับมารับเอาบิดามารดาไปอยู่ด้วยกันที่บ้านเวียงหนองล่อง อำเภอปากบ่อง จังหวัดลำพูน ข้าพเจ้าจึงได้ติดตามนายสุก นางตีบ บิดามารดาไปอยู่บ้านเวียงหนองล่อง ในเวลานั้นอายุข้าพเจ้าจะได้ 9 ปีเท่านั้น ส่วนนางตีบ กองสิญ มารดาฉัน ท่านเป็นบุตรนายหนานกัณฑทาและนางปิ่น กำเนิดเกิดที่บ้านดงหลวง ตำบลวังม่วง อำเภอปากบ่อง จังหวัดลำพูน บ้านหมู่เดียวกันกับบิดาต่อไป ครั้นอยู่ต่อมาก็ได้ช่วยบิดามารดาทำแต่เรือกวอนไธนาเท่านั้น ในสมัยนั้นทางบ้านนอกเช่นข้าพเจ้าอยู่หาหนียมกันเรียนหนังสือไม่ ทั้งโรงเรียนของรัฐบาลก็ไม่จัดให้มีเลยมีแต่ในเมืองเท่านั้น เหตุนี้ข้าพเจ้าจะไม่รู้จักหนังสือเจอละเอียดต่อมาอายุของข้าพเจ้าตกอยู่ในวัยสาวจึงไปได้สมรสกับนายสองเมือง แสงคำลา เป็นสามีอยู่กินด้วยกันประมาณสามเดือน จึงได้ขาดหย่าร้างกันไป ต่อมาอีกจนอายุข้าพเจ้าได้ 17 - 18 ปี จึงไปได้สมรสกับ นายครุฑ วงศ์ลังกา เป็นสามีอีกได้อยู่กินด้วยกันที่บ้านเวียงหนองล่องหลายปีได้ช่วยกันทำนาในเวียงหนองล่องจนเกิดมีบุตรด้วยกันถึงสี่คน คือ 1.อินสอน 2.อินสน 3.อินแสง 4.บุญทอง ส่วนอินแสงอายุได้ซักรึ่งปีเศษก็ถึงแก่กรรม ต่อมาการทำนาทำสวนทำบ้านเวียงหนองล่องแห่งแล้งกันดารด้วยน้ำฟ้าสายฝนจึงได้อพยพมาอยู่หนองเขียดด้วยพ่อหนาน แม่เกียงพา ซึ่งเป็นพี่เขย เขาได้มาอยู่ก่อนแล้ว ข้าพเจ้ากับนายกับนายครุฑ ได้มาอยู่ด้วยกับไธนา ดอหนองเขียด ก็ได้ช่วยพยายามบุกเบิกไธนาให้กว้างขวางออกไป ในภายหลังจนได้ทำเป็นนาไปอีกด้วยความเจริญขึ้นมาเป็นลำดับช้านานจนเกิดมีลูกอีกสี่คน ชายสาม หญิงหนึ่ง คือ 1.บุญธรรม 2.อุ้นเรือน 3.บุญทวี 4.ปริศตา ครั้นต่อมาเห็นลูกใหญ่โตใหญ่โตขึ้นมาทุกๆ วัน การศึกษาเล่าเรียนก็ได้เรียนเลย จึงปรึกษาดตกลงกันไปซื้อบ้านเรือนที่บ้านหลวงจอมทองหนึ่งแห่ง แล้วยังได้พากันยกครอบครัวพร้อมทั้งบุตรไปอยู่ที่บ้านหลวงจอมทองแลส่งให้บุตรไปเข้าเรียนที่โรงเรียนประจำอำเภอจอมทองนั้นต่อไป ส่วนทางบ้านหนองหนองเขียดก็ได้มอบให้ นายอ้าย พอสุขเฝ้าดูแลต่อไป ส่วนที่บ้านหลวงจอมทองก็จัดตั้งโรงเรียนไม้ขึ้นส่งชายเวียงบ้างชายที่บ้านบ้างเป็นสินค้าประจำบ้านก็พอทุเลาไปเท่านั้น ส่วนพี่น้องร่วมสายโลหิตพ่อแม่เดียวกันก็มีถึง 9 คนด้วยกัน ได้ถึงแก่กรรมไปแล้ว 6 คนยังคงค้างมีชีวิตรอยู่เวลานี้เพียง 3 คนเท่านั้น คือ 1.ข้าพเจ้า 2.นางมูล ภรรยาในอัยคำบ้านเวียง 3.นางคำปิ่น บ้านเวียง การทำความดีมีการทำบุญทำทานก็ได้ทำตั้งแต่เมื่ออยู่บ้านเวียงหนองล่องมาแล้วได้ 43 ปีทำไปเล็ก ๆ น้อย ๆ ไม่ขาดสาย ส่วนการรักษาศีลภาวนานั้นเพิ่งได้กระทำมาได้ 9 - 10 ปีมานี้เอง คราวแรกนายครุฑสามีได้นำไปปฏิบัติอยู่ห้องวิปัสสนากรรมฐาน วัดพระบาทตากผ้าอยู่ในสำนักของครูบาอินทะจักโกปฏิบัติอยู่ด้วยท่านจนได้ผ่านญาณ 16 สองหน แลได้ปฏิบัตินานถึงสี่เดือนจึงพึ่งเทศน์อบรมที่วัดพระบาทตากผ้าเวลานี้ก็ได้ปฏิบัติไม่ขาดชายจึงมีความสุขสบายตลอดมา การทำมหาทานเลี้ยงครอบครัวที่เจริญมาจนถึงทุกวันนี้ก็ประกอบไปด้วยสัมมาอาชีวะหากินแต่ในทางที่ชอบ คือไม่ฆ่าสัตว์สิ่งมีชีวิต ไม่เบียดเบียน ไม่ลักทรัพย์ที่มีเจ้าของ ไม่ประพฤติผิดในกาม ไม่พูดเท็จ ล้อเสียดให้ท่านแตกร้ายฉาน ไม่เสพสุราน้ำแดงของเมาต่างๆ ซึ่งจะนำมาซึ่งความประมาทแลความอิจฉา

ริษยาคนอื่นและถือตามคำสอนของพระว่าคนเราจะดีชั่วก็ด้วยกรรมคือการกระทำของตนเป็นหลักแน่นอน
ที่สุด

หมายเหตุ

เจ้าพ่อครุฑ วงศ์ลังการ เป็นผู้เขียนบันทึกด้วยตัวท่านเอง เมื่อ เดือน มิถุนายน 2511

ประวัติ นายครุฑ วงศ์ลังการ

นาย ครุฑ วงศ์ลังการ เป็นบุตร คนที่ 3 ของเจ้าพ่อจันทะราชา (ชุนวังผาง ผลิตคุณ) และ เจ้าแม่
หล้าสุกัณธา (เจ้าพ่อจันทะราชา เป็นบุตรเจ้าราชวงศ์ ณ ลำพูน ส่วนเจ้าแม่หล้าสุกัณธา เป็นบุตรี เจ้า
ดาราดีเรก รัตนไพโรจน์ เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ 7) เกิดเมื่อวันจันทร์ที่ 27 เมษายน 2439 ตรงกับวัน
ขึ้น 9 ค่ำ เดือน 8 เหนือ ปีวอก ที่อยู่หมู่ที่ 3 บ้านดงฤาษี ตำบลบ้านโง่งหลวง อำเภอปากบ่อง จังหวัดลำพูน
และได้เสียชีวิตเมื่อ วันที่ 11 กรกฎาคม พ.ศ.2511 รวมสิริอายุได้ 72 ปี มีพี่น้อง 5 คน ดังนี้ คือ

1. บุตรี (ไม่ทราบชื่อ)
2. นายจักตราวุธ วงศ์ลังการ
3. นายครุฑ วงศ์ลังการ
4. นายสุขสวัสดิ์ วงศ์ลังการ
5. นายศรีศักระวา วงศ์ลังการ

เมื่ออายุได้ 23 ปีได้สมรสกับ น.ส. อุตสาหกรรม กงสิงห์ ซึ่งเป็น บุตรี นาย สุข - นางดีบ กงสิงห์ (นาย สุข
กงสิงห์ เป็นบุตร พ่อ ด้วง - แม่เรือนมูล ส่วนแม่ดีบ กงสิงห์ เป็นบุตรี พ่อหนาน กัณธา - แม่ปับ) เกิด
เมื่อวัน จันทร์ ที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2445 ที่อยู่หมู่ที่ 8 ตำบลวังผาง อำเภอปากบ่อง จังหวัดลำพูน

นาย ครุฑ วงศ์ลังการ และนางอุตสาหกรรม วงศ์ลังการ มีบุตร-ธิดา 8 คน ดังนี้

1. นายอินสอน (นิเวศน์ วงศ์ลังการ) เสียชีวิต
2. นายอินสน (นสต.ณรงค์ วงศ์ลังการ) เสียชีวิต
3. นายอินแสง (เสียชีวิตตั้งแต่ยังเยาว์)
4. นางบุญทอง อำมาตย์โยธิน
5. นางบุญธรรม จันทราทิตย์ (เสียชีวิต)
6. นายอุ้นเรือน(วัฒนะ วงศ์ลังการ) (เสียชีวิต)
7. นายบุญทวี (จสต.ทวีศักดิ์ วงศ์ลังการ) เสียชีวิต

8. นายกฤษฎา วงศ์ลังการ

นายนิเวศน์ วงศ์ลังการ ได้สมรสกับ นางจันทร์ดี วงศ์ลังการ

มีบุตร-ธิดา 3 คน ดังนี้

1.นายนริศร์ วงศ์ลังการ มีบุตร-ธิดา 2 คน

1.1 นายอุกฤษ วงศ์ลังการ

1.2 น.ส.วิศรา วงศ์ลังการ

2. น.ส.นรมล วงศ์ลังการ สมรสกับนายสุภาพ วงศ์ใหญ่

ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ 46 หมู่ที่ 4 บ้านหนองเขียด ตำบลหนองปลาชวย อำเภอบ้านไผ่
จังหวัดลำพูน โทร.089-5551956,083-2553274

3.นายนเรศร์ วงศ์ลังการ สมรสกับนางดวงรัตน์ วงศ์ลังการ มี บุตร-ธิดา

3.1 น.ส.นราภรณ์ วงศ์ลังการ

3.2 นายนรินทร์ วงศ์ลังการ

3.3 นายธนวัช วงศ์ลังการ

จสต.ณรงค์ วงศ์ลังการ ได้สมรสกับ นางมาลี วงศ์ลังการ มีธิดา 2 คน

1.น.ส.กฤณา วงศ์ลังการ สมรสกับ ด.ต.ประสิทธิ์ กันทะจันทร์

ปัจจุบัน อยู่ บ้านเลขที่ 19/4 หมู่ 3 ตำบล บ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัด เชียงใหม่
โทร.053-341883 มีบุตร 2 คน

1.1 นายเกษสิทธิ์ กันทะจันทร์

1.2 นายปกรณ์ กันทะจันทร์

2.น.ส.รุ่งนิต วงศ์ลังการ

นางบุญทอง อำมาตย์โยธิน ได้สมรสกับ นายจงจิตร อำมาตย์โยธิน

[บุตร ร.อ หลวง สรสงคราม (บุณนาค) อำมาตย์โยธิน และ นางโป้ ปาลวงศ์ ณ อุตุยยา] ปัจจุบันอยู่
บ้านเลขที่ 37 หมู่ที่ 10 บ้านศรีสองเมือง ตำบล เหมืองง่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โทรศัพท์ 053-511920
มีบุตร-ธิดา 6 คน ดังนี้

1. ผศ. เบญจมาศ อำมาตย์โยธิน สมรสกับ นาย วัชชัย สุริยานนท์ ปัจจุบัน อยู่บ้านเลขที่ 227/9
หมู่ 3 ตำบลสันผักหวาน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ โทรศัพท์ 053-436241 มีบุตร 2 คน

1.1 ร.ต. เมธี สุริยานนท์

1.2 นาย เมธี สุริยานนท์

2. น.ส. กาญจนา อำมาตย์โยธิน

3. น.ส. พวงเพชร อำมาตย์โยธิน สมารสกับ นาย คณิต สวัสดิมงคล บัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ 37/1 หมู่ 10 บ้านศรีสองเมือง ตำบลเหมืองง่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โทรศัพท์ 053-532292 มีบุตร-ธิดา 3 คน

3.1 น.ส.เสาวภา สวัสดิมงคล

3.2 นายภาณุวัฒน์ สวัสดิมงคล

3.3 น.ส.วรัญญา สวัสดิมงคล

4. นายพุลลาภ อำมาตย์โยธิน บัจจุบัน อยู่บ้านเลขที่ 37/2 หมู่ 10 บ้านศรีสองเมือง ตำบล เหมืองง่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โทร.053-511920

5.นายปรีชาชาติ อำมาตย์โยธิน สมารสกับ น.ส. พจมาน สุวรรณประภา มีบุตร-ธิดา 2 คน

5.1 นาย ปฐมพงษ์ อำมาตย์โยธิน

5.2 ต.ญ.ศิริรินทร์นารถ อำมาตย์โยธิน บัจจุบัน อยู่บ้านเลขที่ 209 หมู่ที่ 3 บ้านศรีบุญยืน ตำบลเหมืองง่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โทรศัพท์ 053-532825

6.น.ส. นภาจรัส อำมาตย์โยธิน บัจจุบัน อยู่ที่ ศูนย์ขยายพันธุ์พืช สุโขทัย จังหวัดสุโขทัย

นางบุญธรรม จันทราทิตย์ ได้สมารสกับนายมานพ จันทราทิตย์

บัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ 15 หมู่ที่ 1 บ้านเหล่าคู่อ ตำบลหนองยวง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน โทรศัพท์ 053-054354 มีบุตร-ธิดา 2 คนดังนี้

1.นายศิริวัฒน์ จันทราทิตย์ สมารสกับ น.ส.ศรีวรรณ ลังการพินธุ์ มีบุตร-ธิดา 3 คน ดังนี้

1.1 นายเทวีญ จันทราทิตย์ สมารสกับ น.ส.นิตยา น้อยสะบั้ง มีบุตร 1 คน

ด.ช.ธนกฤต จันทราทิตย์

1.2 นายธัญญา จันทราทิตย์ สมารสกับ น.ส.ทิพวรรณ ศรีนนท์

1.3 น.ส.ธารินทร์ จันทราทิตย์

2.น.ส.จิตต์รัตน์ จันทราทิตย์ ได้สมารสกับนายวิบูลย์ วิบูลย์พงศ์ มีธิดา 1 คน น.ส.จิตตมาส วิบูลย์ พงค์

นายวัฒน์ วงค์ลังการ ได้สมารสกับนางนึ่ง วงค์ลังการ มีบุตร 2 คนดังนี้

1.นายเกรียงไกร วงค์ลังการ สมารสกับนางวันดา วงค์ลังการ บัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ 21/1 หมู่ที่ 3 บ้านท่าศาลา ตำบลข่วงเปา อำเภอ จอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ โทรศัพท์ 053-826550 บุตร-ธิดา 2 คนดังนี้

1.1 นายวิทยา วงค์ลังการ สมารสกับ นางสาวฝน วงค์ลังการ

1.2 น.ส.เกศิณี วงค์ลังการ สมารสกับนายฉัตรยา จันสุข มีธิดา 1 คน ต.ญ.ธัญพร จันสุข

2.นายดำรงค์ วงศ์ลังการ์ สมรสกับนางนิ่มพาน วงศ์ลังการ์ ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ - หมู่ที่ 3 บ้านท่าศาลา ตำบลข่วงเปา อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มีธิดา 2 คนดังนี้

2.1 น.ส.รุ่งนภา วงศ์ลังการ

2.2 น.ส.กรรณิการ์ วงศ์ลังการ

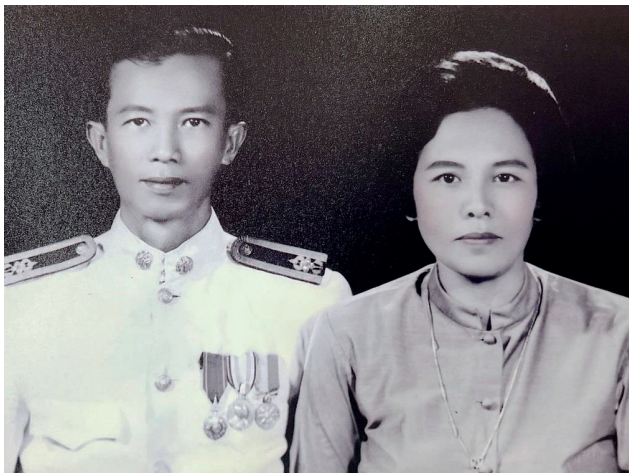
จสต.ทวีศักดิ์ วงศ์ลังการ์ สมรสกับนางน้อย วงศ์ลังการ์ ปัจจุบันอยู่ บ้านเลขที่ 47 หมู่ที่ 6 ตำบลข่วงเปา อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มีบุตร-ธิดา 4 คนดังนี้

1 น.ส.วาสนา วงศ์ลังการ์ สมรสกับนายเกษม โพธิยอง ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ 297 หมู่ที่ 6 ตำบลหนองล่อง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัด ลำพูน โทรศัพท์ 053-504889 มีบุตร 2 คนดังนี้

1.1 นายกฤษฎา โพธิยอง สมรสกับนางสุพัตตรา โพธิยอง มีธิดา 1 คน ค.ญ.กนกภรณ์ โพธิยอง

1.2 นายกังสดาล โพธิยอง สมรสกับนางชลลดา โพธิยอง

2.น.ส.วันทนีย์ วงศ์ลังการ

ปากบ่อง...อดีตย่านการค้าทางเรือของป่าซาง

แม้เวลาจะล่วงเลยมากกว่าร้อยปี ย่านชุมชนการค้าปากบ่อง จึงเป็นตำนานบทเริ่มต้นของกลุ่มชาวจีนโพ้นทะเลในฐานะพลเมืองชั้นสอง ที่เข้ามาทำการค้าอยู่ในเชียงใหม่ ลำพูน ให้สามารถลืมนตาอ้าปาก มั่งคั่ง ร่ำรวย จากอาชีพค้าขายจนเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปในสังคมจบจนทุกวันนี้

หากย้อนหลังไปเมื่อราว 100 กว่าปีที่ผ่านมา ชุมชนการค้าริมฝั่งแม่น้ำปิงได้มีบทบาทสำคัญต่อระบบการค้าของอาณาจักรล้านนา ไม่ว่าจะเป็นชุมชนการค้าริมฝั่งแม่น้ำปิงที่วัดเกตการาม จังหวัดเชียงใหม่ รวมถึงชุมชนการค้าริมฝั่งแม่น้ำปิงที่ปากบ่อง จังหวัดลำพูน ล้วนแล้วแต่เคยรุ่งเรืองมั่งคั่ง คราคร้าไปด้วยชาวจีนโพ้นทะเลที่เข้ามาค้าขายและเรือสินค้าจากต่างถิ่นจำนวนมาก

ชาวจีนที่เข้ามาทำการค้าที่ปากบ่อง ถือได้ว่าเป็นคนจีนกลุ่มแรกที่มีอิทธิพลต่อการค้าทั้งลำพูนและเชียงใหม่ในเวลาต่อมา หลังจากที่เขาเข้ามาตั้งรกรากทำมาค้าขายอยู่ที่ปากบ่องระยะหนึ่งแล้ว ชาวจีนเหล่านี้ได้พากันอพยพเดินทางไปตั้งรกรากค้าขายอยู่ในที่ต่าง ๆ อาทิ ที่ย่านวัดเกตการาม เชียงใหม่ ย่านหลังกาดหลวงหน้าวัดชัยมงคล ลำพูน ล้วนเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของคนจีนทั้งสิ้น ดังนั้นเมื่อเราเดินทางไปที่บริเวณชุมชนวัดเกต จึงพบเห็นกลุ่มเครือญาติของคนจีนที่อพยพมาจากปากบ่องเข้ามาตั้งรกรากค้าขายอยู่ที่นี้ เช่น แจ็ก

หมาแดง ต้นตระกูลวิบูลสันติ นางนาก แซ่ฮุ้น ต้นตระกูลอุณจะนำ หรือแม่แต่หลวงอนุสารสุนทร (สุนธี แซ่ฉั่ว) ก็ล้วนอพยพมาจากปากบ่องทั้งสิ้น

ย่านชุมชนการค้าทางเรือปากบ่องนั้น ในอดีตนับว่าเป็นชุมทางการขนส่งสินค้าทางเรือขนาดใหญ่ กล่าวกันว่า สินค้าจากภาคกลาง ไม่ว่าจะเป็น กะปิ เกลือ ปลาแห้ง น้ำมันก๊าด ที่ใส่เรือลือดหรือ เรือหางแมลงป่อง มาจากปากน้ำโพถูกล่าเลียงขึ้นมาเก็บในโกดัง ก่อนจะขนถ่ายใส่เกวียนไปขายยังตัวเมืองลำพูนและเชียงใหม่

พ่อบุญรัตน์ อุณจะนำ อายุ 77 ปี ลูกหลานของอุ้ยหมา อุณจะนำ ซึ่งค้าขายอยู่ที่ย่านปากบ่องเล่าว่าเมื่อก่อนจะมีเรือจากเมืองระแหงขึ้นมาจอดที่ท่าเรือปากบ่อง จากนั้นพ่อค้าจากลำพูน ป่าซาง จะนำล่อเกวียนมาขนสินค้าไปขาย สินค้าจากเรือจะถูกนำมาเก็บไว้ที่นี่ จะมีพ่อค้ามารับเอาไปขายอีกที่หนึ่ง นอกจากนั้นสินค้าบางส่วนที่ซื้อมาจากเชียงใหม่ก็จะถูกลำเลียงใส่เรือลือตอ เพื่อไปขายที่ปากน้ำโพต้อ ได้แก่ กระเทียม ครั่ง ผ้าย ผ้าทอ รวมไปถึงของป่า

ที่ย่านปากบ่อง จึงเป็นเสมือนชุมทางแลกเปลี่ยนสินค้าและจุดพักของ นับเป็นย่านการค้าของชาวจีนที่ใหญ่แห่งหนึ่ง มีโกดังสินค้ามากกว่า 10 แห่งและโรงเหล้า หากจะถามว่าชาวจีนเหล่านี้อพยพมาจากที่ไหนและทำไมถึงเดินทางเข้ามาตั้งรกรากอยู่ที่ปากบ่อง อาจสันนิษฐานได้ว่า หลังจากที่มิชชันนารีเข้ามาอาศัยอยู่ในสยามเป็นจำนวนมาก ต่างพากันอพยพออกไปหาทำเลที่ตั้ง บ้างก็ไปอยู่ภาคใต้ บ้างก็อาศัยอยู่ในเมืองหลวง ขณะเดียวกันมีชาวจีนกลุ่มหนึ่งเดินทางมาตั้งรกรากอยู่ที่นครสวรรค์ หรือ ปากน้ำโพ ขณะที่บางส่วนได้เดินทางต่อขึ้นเหนือมาจนถึงปากบ่อง ก่อนจะอพยพโยกย้ายไปอยู่ในเมืองลำพูนและเชียงใหม่

การเดินทางเข้ามาตั้งรกรากของชาวจีนกลุ่มแรก ๆ เมื่อ 100 กว่าปีที่แล้ว (ประมาณ ปี พ.ศ. 2400) มีความน่าสนใจมาก เพราะสมัยนั้นยังไม่มีถนนหนทาง การอพยพเข้ามาจึงอาศัยทางเรือ สมัยนั้นยังไม่มีทางรถไฟ หรือ รถยนต์ (รถไฟเริ่มเข้ามาในเชียงใหม่ เมื่อปี พ.ศ.2464) ส่วนรถยนต์ ไม่ทราบปีพ.ศ. แต่จากรายงานของ อ.แสง จันทรงาม กล่าวว่า ปี 2460 หลวงอนุสารสุนทรเป็นผู้ริเริ่มกิจการเดินรถโดยสารขึ้นในเมืองเชียงใหม่ รับส่งระหว่าง เชียงใหม่ – ลำพูน ซึ่งสอดคล้องกับคำบอกเล่าของ แม่บัวแก้ว เมธังกูร (เทพพรหม) อายุ 87 ปี เล่าว่า สมัยก่อนการเดินทางจากลำพูนไปเชียงใหม่จะใช้รถโดยสารของเจ๊กมะ เป็นรถที่ใช้ถ่านเป็นเชื้อเพลิง ราคาค่าโดยสารคนละ 1 สดางค์

แต่จากสภาพภูมิประเทศที่เป็นป่าเขาทำให้การเดินทางด้วยเท้ามีความยากลำบาก ดังนั้นการเดินทางโดยเรือจึงเป็นการคมนาคมทางเดียวที่สะดวกรวดเร็ว ซึ่งจากบันทึกของ ดร.แดเนียล แมคกิลวารี มิซันนารีชาวอเมริกันที่เข้ามาเผยแพร่ศาสนาในล้านนา กล่าวถึงการเดินทางจากเมืองบางกอก โดยออกเดินทางเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2406 ถึงเมืองเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 7 มกราคม 2407 ใช้เวลากว่า 2 เดือน โดยใช้เส้นทางเรือมาจนถึงเมืองระแหง จากนั้นจึงใช้ช้างสลับกับการเดินเท้ามาจนถึงเมืองเชียงใหม่

นอกจากนั้นยังมีบันทึกของนายปีแอร์ โอรีต นักสำรวจชาวเบลเยียม ได้บันทึกการเดินทางจากบางกอก เมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2440 ทางลำน้ำเจ้าพระยา ผ่านเมืองชัยนาท ปากน้ำโพ ขึ้นมาตามแม่น้ำปิง จนถึงเมืองกำแพงเพชร เมืองระแหง จนถึงเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2440 ซึ่งจากบันทึกดังกล่าว ทำให้เห็นว่า ในอดีตการเดินทางโดยใช้เรือเป็นเส้นทางเดียวที่ง่ายและสบาย

ด้วยเหตุนี้ชาวจีนที่อพยพขึ้นมาค้าขายอยู่ที่ปากบ่อง จึงเดินทางมากับเรือสินค้าแล้วมาตั้งรกรากอยู่บริเวณชุมชนริมฝั่งแม่น้ำ จนเกิดเป็นย่านการค้าที่ใหญ่สำคัญ จนกระทั่ง ปี พ.ศ.2443 ได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองบริหารราชการแผ่นดินตั้งเวียงป่าซางในสมัยพระเจ้ากาวิละขึ้นเป็นแขวงปากบ่อง พร้อมกับมีการตั้งที่ว่าการอำเภอปากบ่องอยู่ริมฝั่งแม่น้ำปิง

จนถึงปี พ.ศ.2489 เมื่อมีการตัดถนนหลวงสายเอเชีย จากเมืองเถิน - เชียงใหม่ ผ่านบ้านป่าซาง ทำให้ถนนสายนี้เป็นถนนสายหลักเส้นแรกที่ผ่านตัวอำเภอป่าซาง มีผู้คนจำนวนมากแวะพักอำเภอป่าซางเพื่อรับประทานอาหารและซื้อสินค้า ทำให้ในช่วงเวลานั้นป่าซางเติบโตทางเศรษฐกิจสูงสุด เกิดเป็นศูนย์กลางการค้าทางบกขึ้น ทางราชการจึงได้ย้ายที่ว่าการอำเภอไปอยู่ที่บ้านป่าซาง ประการหนึ่งคือ ท่าเลที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอปากบ่องคับแคบ พอถึงฤดูน้ำหลากทำให้เกิดน้ำท่วมขัง ขณะเดียวกันการคมนาคมทางน้ำได้ลดความสำคัญลง จนทำให้ชุมชนการค้าย่านปากบ่องจากที่เคยเป็นชุมทางการค้าทางเรือกลายเป็นเพียงอดีตแห่งตำนานการค้า เช่นเดียวกับชุมชนการค้าทางเรือของเชียงใหม่ เช่น ย่านวัดเกตการาม

แม้เวลาจะล่วงเลยมากกว่าร้อยปี ย่านชุมชนการค้าปากบ่อง จึงเป็นตำนานบทเริ่มต้นของกลุ่มชาวจีนโพ้นทะเลในฐานะพลเมืองชั้นสอง ที่เข้ามาทำการค้าอยู่ในเชียงใหม่ ลำพูน ให้สามารถลืมตาอ้าปาก มั่งคั่งร่ำรวย จากอาชีพค้าขายจนเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปในสังคมจนจบทุกวันนี้

อำเภอ “ปากบ่อง” สู่อำเภอ “เวียงหนองล่อง”

พ.ศ. 2443 ได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริหารราชการแผ่นดินมาเป็น กระทรวง ทบวง กรม มีการจัดตั้งหน่วยราชการเป็นแขวง ซึ่งป่าซางเรียกชื่อว่า “แขวงปากบ่อง” เนื่องจากที่ตั้งของที่ว่าการอำเภออยู่ริมแม่น้ำปิง ในเขตหมู่ที่ 1 ตำบลปากบ่อง จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2495 จึงมีการย้ายที่ว่าการอำเภอมาอยู่ ณ ที่ตั้งปัจจุบัน คือ บ้านป่าซาง และเปลี่ยนชื่อมาเป็นอำเภอป่าซาง มากระทั่งปัจจุบัน เนื่องจากที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอเดิมอยู่ใกล้แม่น้ำ ซึ่งเป็นที่ลุ่ม มีน้ำท่วมเป็นประจำทุกปี และในขณะนั้นการคมนาคมขนส่งทางบกเจริญขึ้นไม่ต้องอาศัยการคมนาคมทางน้ำอีกประกอบกับที่ตั้งที่ว่าการอำเภอใหม่ ณ ตำบลป่าซางเป็นศูนย์กลางความเจริญ มีชุมชนหนาแน่น จึงเป็นการเหมาะสม

ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องตั้งตำบลในจังหวัดต่างๆ ตอนที่ 26 เล่ม 64 ราชกิจจานุเบกษา วันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2490 หน้า 1424 (4) ตำบลหนองล่อง หมู่ที่ 1 โอนจากหมู่ที่ 7 ตำบลวังม่วง เป็นอำเภอปากบ่อง

เนื่องจากท้องที่อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน มีอาณาเขตกว้างขวางและมีราษฎรจำนวนมาก พื้นที่บางตำบลอยู่ห่างไกลจากอำเภอ การปฏิบัติงานของข้าราชการในการออกตรวจตราเยี่ยมเยียนราษฎร เพื่อดูแลความทุกข์สุขไม่ทั่วถึง ปีพุทธศักราช ๒๕๓๘ กระทรวงมหาดไทยจึงได้มีประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง แบ่งเขตท้องที่อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ตั้งเป็น กิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน โดยมีผลตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๓๘ ใช้ศาลาการเปรียญวัดบ้านต้นผึ้ง หมู่ที่ ๒ ตำบลหนองล่อง เป็นสถานที่ตั้งที่ว่าการ กิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง (ชั่วคราว) ต่อมาเมื่อปลายปี 2539 ได้ย้ายมาอยู่อาคารที่ว่าการกิ่งอำเภอหลังปัจจุบัน หมู่ที่ ๘ ตำบลหนองล่อง จนถึงปัจจุบัน

ต่อมาได้มีพระราชกฤษฎีกา ลงวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๕๐ โดยฐานะจาก “กิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง” เป็น “อำเภอเวียงหนองล่อง” ตั้งแต่วันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๐ เป็นต้นมา มีเขตปกครอง จำนวน ๓ ตำบล ประกอบด้วย (1) ตำบลวังม่วง (2) ตำบลหนองล่อง และ (3) ตำบลหนองยวง

รายนามผู้ดำรงตำแหน่งนายอำเภอเวียงหนองล่อง

1. ว่าที่ ร.ต.ณรงค์ โรจนโสทร	8 ก.ย. 2550 – 23 พ.ย. 2551
2. นายอภิชาติ ชุ่มเชื้อ	24 พ.ย. 2551 – 18 พ.ค. 2554
3. ว่าที่ ร.ต. เกียรติกร สวาสดีญาติ	18 พ.ค. 2554 – 12 ธ.ค. 2554
4. นายจรัญ กาญจนปัญญาพันธ์	13 ธ.ค. 2554 – 26 ก.ค. 2558
5. นายชัชวาลย์ ปัญญา	27 ก.ค. 2558 – 8 พ.ย. 2558
6. นายประเดิม เดชขายนต์บัญชา	16 พ.ย. 2558 – 10 มิ.ย. 2561
7. นางสุพัตรา นิ่มสกุล	11 มิ.ย. 2561

สุขาภิบาลวังผาง

ด้วยกระทรวงมหาดไทยได้พิจารณาเห็นว่า ท้องถิ่นบางส่วนของตำบลวังผาง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน มีสภาพสมควรยกฐานะเป็นสุขาภิบาลได้เพื่อประโยชน์ในการทำนุบำรุงท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป จึงให้ยกฐานะท้องถิ่นของส่วนตำบล วังผางบางส่วนจัดตั้งเป็นสุขาภิบาล มีชื่อว่า “สุขาภิบาลวังผาง”

ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ.2538 กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศจัดตั้งว่าการอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน ซึ่งตำบลวังผางได้รวมอยู่ในเขตพื้นที่ของอำเภอเวียงหนองล่องด้วย

เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2542 สุขาภิบาลวังผางได้รับการยกฐานะเปลี่ยนจากสุขาภิบาลเป็นเทศบาลตำบลตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล

เทศบาลตำบลวังผาง

ตรา เทศบาลตำบลวังผาง ประกอบด้วย แม่น้ำปิง ต้นมะพร้าว (หรือตามที่เรียกภาษาพื้นบ้านว่า ต้นมะผาง) ทุ่งนา ชุมชน สัญลักษณ์ประจำเทศบาลตำบลวังผาง ดัดแปลงเป็นรูปย้อนประวัติศาสตร์ คือ “บ้านวังผาง” เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ฝั่งขวาของแม่น้ำปิง ตรงใต้ต้นมะพร้าวใหญ่ จะมีแม่น้ำปิงไหลวนลึกลับ ชาวบ้านจึงเรียกว่า “บ้านวังผาง” ถัดจากฝั่งแม่น้ำปิงออกไปเป็นทุ่งนา และห่างออกไปจากแม่น้ำปิงประมาณ 5 กิโลเมตร มีชุมชนที่มีความเจริญพอสมควร เรียกว่า “บ้านเวียงหนองล่อง” ซึ่งปัจจุบันคือบ้านเวียงหนองล่องหมู่ที่ 6 ตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

ประวัติความเป็นมา

ด้วยกระทรวงมหาดไทยได้พิจารณาเห็นว่า ท้องถิ่นบางส่วนของตำบลวังผาง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน มีสภาพสมควรยกฐานะเป็นสุขาภิบาลได้เพื่อประโยชน์ในการทำนุบำรุงท้องถิ่นให้ เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป จึงให้ยกฐานะท้องถิ่นของส่วนตำบล วังผางบางส่วนจัดตั้งเป็นสุขาภิบาล มีชื่อว่า “สุขาภิบาลวังผาง”

ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ.2538 กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศจัดตั้งที่ว่ากรมอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน ซึ่งตำบลวังผางได้รวมอยู่ในเขตพื้นที่ของอำเภอเวียงหนองล่องด้วย

เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2542 สุขาภิบาลวังผางได้รับการยกฐานะเปลี่ยนจากสุขาภิบาลเป็นเทศบาลตำบลตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล

สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานสำคัญของเทศบาลตำบลวังผาง

ลักษณะที่ตั้ง /อาณาเขต

เทศบาลตำบลวังผาง ตั้งอยู่ในเขต อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอเวียงหนองล่องประมาณ 7 กิโลเมตร โดยอยู่ห่างจากอำเภอเมืองจังหวัดลำพูนประมาณ 35 กิโลเมตร และห่างจากอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ประมาณ 60 กิโลเมตร มีพื้นที่ครอบคลุมทั้งตำบลวังผาง จำนวน 11 หมู่บ้าน มีพื้นที่ประมาณ 22.20 ตารางกิโลเมตร

สำนักงานเทศบาลตำบลวังผาง ตั้งอยู่เลขที่ 99 หมู่ที่ 9 บ้านกลางทุ่ง ตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง

จังหวัดลำพูน โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ลักษณะภูมิประเทศและลักษณะภูมิอากาศ

- ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลช่วงเปา อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
- ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลน้ำดิบ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลหนองล่อง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

สภาพภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่ของเทศบาลตำบลวังผางเป็นที่ราบลุ่ม สภาพดินโดยทั่วไปเป็นดินเหนียวปนทราย ซึ่งเหมาะสมกับการทำการเกษตรตลอดทั้งปี

สภาพภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศของตำบลวังผางมีอุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ ๒๕-๓๕ องศาเซลเซียส มี ๓ ฤดู คือ

- ฤดูร้อน เริ่มประมาณตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม
- ฤดูฝน เริ่มประมาณตั้งแต่เดือน มิถุนายน - กันยายน
- ฤดูหนาว เริ่มประมาณตั้งแต่เดือน ตุลาคม - มกราคม

สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

ประชากรในเขตเทศบาลตำบลวังผาง มีศิลปวัฒนธรรมและประเพณีเป็นของตนเอง ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมผลผลิตทางการเกษตรที่ทำรายได้ให้แก่ เกษตรกรส่วนใหญ่ ได้แก่ ลำไย ข้าว ข้าวโพด เลี้ยงสัตว์ และพืชผักต่าง ๆ เช่น ผักกวางตุ้ง ผักบุ้ง ผักชี ต้นหอม ฯลฯ และมีประชากรบางส่วนมีรายได้จากอาชีพเสริมและจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร การรวมกลุ่มผลิตปลาส้ม งานหัตถกรรม เครื่องปั้นดินเผา โดยประชากรส่วนใหญ่ไม่นิยมไปทำงานนอกบ้านหลังฤดูเก็บเกี่ยว เนื่องจากมีงานทำในชุมชน ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ฯลฯ

ตารางแสดงจำนวนประชากรในเขตตำบลวังผาง

จำนวนประชากร (คน)

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน [เขต]	จำนวน				ครัวเรือน	ชื่อผู้นำ
		ชาย	หญิง	รวม			
1	เหล่าแมว [2]	468	590	1,058	467	นายชาติ ไชยแสน	
2	เหล่าปางเสื่อ [1]	397	423	820	317	นายคณัย กาแพร่	
3	ร่องธาร-ท่าลี่ [1]	128	146	274	145	นายถนอม ไชยเดช	
4	วังผาง [1]	313	372	685	318	นายบุญเบ้ง อินทวัน	
5	ดงหลวง [2]	467	508	975	397	นายกำปนาท สุภาวงศ์	
6	เวียงหนองล่อง [1]	797	901	1,698	812	นายสาทิศย์ ศรีภูณะ	
7	วังหมื่น [2]	146	161	307	111	นางสาวสลิลดา แดงซอน	
8	ดงเหนือ [2]	211	206	417	163	นายพิพัทยา ดุ้ยดง	
9	กลางทุ่ง [1]	170	190	360	160	นายสุชาติ กันหาจิตร	
10	ดงเจริญ [2]	287	315	602	210	นายสุเทพ จันทร์ดง	
11	ดงใต้พัฒนา [2]	230	244	474	138	นายปิ่น กันทาดง	
	รวม	3,614	4,056	7,670	3,238		

*ที่มา งานทะเบียนราษฎร สำนักท้องถิ่นเทศบาลตำบลวังผาง

“ยอง” ต้นตระกูลคนลำพูน กับตัวตนบวรวิถีสันเป็นเอกลักษณ์

เผยแพร่: 15 พ.ย. 2554 โดย: MGR Online

ปัจจุบันชาวกรุงใหม่ จะแต่งชุดประจำเผ่าของตนเนื่องในโอกาสวันสำคัญ เช่นวันประเพณีสลากย้อม เป็นต้น

หากจะกล่าวถึงเมืองในแถบล้านนาของไทย โดยเฉพาะเมืองลำพูนนั้น นับว่าเป็นเมืองที่มีผู้คนที่มีความหลากหลายของชาติพันธุ์เป็นอย่างมาก ไตหรือไท อย่างไตโยน ไตลื้อ ไตเชิน ไตใหญ่ (เงี้ยว) มอญ (เม็ง) ลัวะ ปกาเกอญอ (กะเหรี่ยง) พม่า (ม่าน) เป็นต้น แต่กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีจำนวนมากที่สุดในเมืองลำพูนคือประมาณร้อยละ 80 ของประชากรทั้งหมด นั่นก็คือ คนยอง หรือ ไตยอง

คนยองคือใคร มาจากไหน

ชาวยองเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไตลื้อหรือไทลื้อกลุ่มหนึ่งที่มีถิ่นฐานอยู่ ณ เมืองยอง เป็นเมืองที่มีชื่อเดียวกับแม่น้ำคือแม่น้ำยอง อยู่ใกล้กับแม่น้ำโขง ในอดีตเมืองยองมีชื่อว่า มหิยังคะนะ (ทว่าคนเมืองยองเองที่เป็นผู้เฒ่าผู้แก่เรียกเมืองว่า เจงจ้าง - เมืองเชียงช้าง) และเรียกตัวเองว่าชาวไตเมืองยอง

เมืองยอง สร้างขึ้นเมื่อราวพุทธศตวรรษที่ 19 โดยชาวพื้นเมือง ต่อมาเมื่อคนอพยพจากเมืองเชียงรุ่งเข้าไปสร้างบ้านแปงเมือง โดยมีเจ้าเมืองซึ่งเป็นชนชาวพื้นเมืองเชื้อสายไทลื้อปกครองบ้านเมืองสืบต่อกันมา บางช่วงเวลาเมืองยองก็เป็นเมืองร้างอันเนื่องมาจากศึกสงคราม และในปัจจุบัน เมืองยองมีฐานะเป็นจังหวัดหนึ่งของรัฐฉานในประเทศพม่า

ในปี พ.ศ.2348 ภายหลังจากที่พระเจ้ากาวิละได้ปลดแอกจากพม่า (ล้านนาอยู่ภายใต้การปกครองของพม่าระหว่าง พ.ศ.2101-2347) และสถาปนาเมืองเชียงใหม่ ลำปาง ขึ้นมาอีกครั้งแล้ว ก็มีความคิดที่จะกอบกู้เมืองลำพูนด้วยเช่นกัน ด้วยทรงเห็นว่าในอดีตเคยเป็นราชอาณาจักรสุโขทัยอันรุ่งเรืองมาก่อนเมืองอื่น

พระเจ้ากาวิละได้อพยพชาวไตจากเมืองยองมาราวหมื่นคนเศษ ส่วนใหญ่แล้วเป็นชนชั้นสูงระดับเจ้านาย ขุนนาง ผู้นำชุมชน ช่างฝีมือ อพยพจากเมืองยองลุ่มน้ำโขงสู่ลุ่มน้ำปิง จากปี พ.ศ.2348 ถึงเมืองลำพูนราวเดือนเมษายน พ.ศ.2349 นักประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเรียกยุคนั้นว่า “เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” (ซ้า แปลว่า ตะกร้า) ได้มีการทำพิธียกเมืองเวียงยอง ซึ่งตั้งอยู่ ณ ฟากตะวันออกของแม่น้ำกว (แม่น้ำปิงเก่า) ตรงข้ามกับวัดพระธาตุหริภุญไชยให้แก่ผู้มาใหม่

สำหรับศูนย์กลางของชาวยองยุคเริ่มแรกอยู่ที่วัดหัวขัว วัดต้นแก้ว วัดแม่สารป่าขาม แม่สารบ้านตอง ต่อมาค่อยๆ กระจายไปสู่ป่าขาง แม่ทา บ้านโง้ง เวียงหนองล่อง และสี่ที่ป่าขางมีศูนย์กลางอยู่ที่วัดอินทขิล วัดป่าขางงาม วัดฉางข้าวน้อยเหนือ และวัดพระพุทธบาทตากผ้า ชาวยองได้นำวัฒนธรรมประเพณีของตนจากสิบสองปันนามาใช้ในวิถีชีวิต ทั้งด้านเครื่องแต่งกาย ภาษา ดนตรี การฟ้อนรำ อาหาร ฯลฯ

เจ้านายชาวยองได้สร้างวัดหัวขัวเพื่อเป็นศูนย์รวมชาวยองทั้งด้านการศึกษา และศรัทธา โดยได้อัญเชิญ เทวบุตรหลวงหรือเทวบุตรโหลง (คล้ายเทพอารักษ์หรือเสือบ้าน) แต่เดิมสถิตอยู่ที่ฐานพระธาตุจอมยอง วัดหัวข่วงราชฐาน เมืองของประเทศพม่า มาไว้ที่วัดแห่งนี้เพื่อคอยติดตามคุ้มครองชาวยองให้อยู่ร่มเย็นเป็นสุข

เทวบุตรหลวงเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในรูปแบบซึ่งชาวบ้านได้ทำหอบเทวบุตรไว้เป็นตัวแทน แต่ด้วยความเชื่อสมัยใหม่ทำให้ชาวยองกลุ่มหนึ่งในจังหวัดลำพูนมีความพยายามที่จะสร้างรูปสักกษณะให้กับเทวบุตรหลวง เพื่อเป็นดั่งรูปเคารพ(คล้ายจุดคารามเทพ)และเป็นดั่งสิ่งสมมติเพื่อใช้สำหรับสักการบูชาและเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวยอง ซึ่งความคิดนี้มีทั้งผู้ที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ปัจจุบันจึงอยู่ในระหว่างดำเนินการระดมความคิดเห็นสาธารณะ เพื่อหาบทสรุปเป็นลำดับต่อไป

ต้นสลากย้อม หนึ่งในประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ของชาวยอง

นอกจากศาลเทวบุตรหลวงแล้ว ศูนย์รวมจิตใจของชาวยองในอำเภอป่าซางอีกแห่งคือ ที่วัดฉางข้าว น้อยเหนือ เพราะเป็นที่ประดิษฐานของพระธาตุซึ่งจำลองรูปแบบมาจากเจดีย์พระมหาธาตุจอมยอง วัดหัว ขวงราชฐาน และมีจารึกไม้สัก ซึ่งกล่าวถึงการร่วมทำบุญอุทิศถวายวัดตุลิ่งของของกลุ่มชาวยองแก่ พระสงฆ์และวัดอีกด้วย

อัตลักษณ์ชาวยอง

ชาวยองเมืองลำพูน ถูกนับเป็นส่วนหนึ่งของพลเมืองชาวสยาม (ในช่วงสมัยรัชกาลที่ 5) การปรับตัว ของชาวยองในแผ่นดินสยาม ในด้านสังคมและวัฒนธรรม กลุ่มชาวยองยังคงรักษาเอกลักษณ์ของตนเองไว้ อย่างยาวนาน อาทิ บ้านเรือน ที่อยู่อาศัย ภาษาพูด "ภาษายอง" ซึ่งเป็นภาษาพูดที่สามารถสื่อสารกันอย่างไร เข้าใจระหว่างชาวยองสิบสองปันนากับชาวยองลำพูน รวมทั้งการใส่มงคลหลวง การอุทิศบูชาพระธาตุ และประเพณีสลากย้อม ล้วนคืออัตลักษณ์พิเศษของคนยอง

บ้านมะกอก บ้านยองโบราณใน อ.ป่าซาง

ชาวยองจัดว่าเป็นช่างฝีมือที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านไม้แกะสลักอย่างดียิ่ง จากรูปแบบเรือนบำ เเกชาวยองที่ยังหลงเหลือในลำพูน อายุราว 80-100 ปี กว่าร้อยหลัง แสดงให้เห็นฝีมือทางช่างที่ตีเยี่ยม เอกลักษณ์บ้านยองคือ จะนิยมสร้างบ้านไม้ ใต้ถุนโล่ง หลังคาจะไม่มีมิกาแล แต่จะมีรูปนกยูง ซึ่งเป็นสัตว์ สัญลักษณ์ที่ชาวยองเคารพนับถือประดับอยู่แทน สำหรับบ้านยองที่ถือว่าขึ้นชื่อและคลาสสิกที่สุดในลำพูนก็ คือ "บ้านมะกอก" หรือ "บ้านยองโบราณ" ของคุณป้าบัวลา ใจจิตร แห่ง อ.ป่าซาง ที่ถือเป็นหนึ่งในสถานที่ ท่องเที่ยวอันโดดเด่นของอำเภอแห่งนี้

ด้านพุทธสถาปัตยกรรม แบ่งออกเป็นเจดีย์ นิยมก่อสร้างเจดีย์ทั้งแบบทรงปราสาท และทรงระฆัง ที่สืบทอดมาจากยุคล้านนา บางชิ้นมีการผสมผสานสกุลช่างล้านนาเข้ากับเจดีย์ทรงมอญ-พม่า อาทิ เจดีย์

วัดพระคงฤๅษี เจดีย์วัดมหาวัน เจดีย์วัดศรีเมืองยูง เป็นต้น วิหาร ส่วนใหญ่ฝังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ยกเก็จด้านหน้า 1-3 ชั้น มีบันไดทางขึ้นด้านหน้า โครงสร้างส่วนใหญ่เป็นไม้ ใช้กระเบื้องดินชอปลายตัดมุมหลังคา หอไตรหรือหอธรรม มีทั้งก่อสร้างด้วยไม้ทั้งหลัง ตั้งอยู่กลางสระน้ำและแบบครึ่งตึกครึ่งไม้ หอไตรหลังงามอาทิ หอไตรล้านกำแพง หอไตรวัดหมูเป็ง เป็นต้น

เยี่ยมเยือนถิ่นชาวยองลำพูน

ชุมชนบ้านเวียงยอง เป็นชุมชนเก่าแก่ของชาวไตลื้อที่อพยพมาจากเมืองยอง และยังคงมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของผู้คนที่นี้ก็มีความสำคัญไม่น้อย ยิ่งโดยเฉพาะในท่ามกลางสังคมเมืองที่เจริญรุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว ชาวบ้านเวียงยองยังคงอนุรักษ์รักษาศิลปวัฒนธรรมประเพณีของชาวเมืองยองเอาไว้

เห็นได้จากเมืองเข้าไปในวัดต้นแก้ว จะมีกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองของผู้สูงอายุ ซึ่งได้ก่อตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 โดยคนทอผ้าเป็นช่างทออยู่เคยทอผ้าอยู่คุ้มเจ้าหลวงลำพูน นอกจากนั้นผู้สูงอายุบางคนยังเคยทำงานอยู่ในโรงทอผ้าของแม่คำแว่น ไชยถวิล ซึ่งเป็นโรงทอผ้าเก่าแก่ที่สุดของเมืองลำพูน ปัจจุบันทางกลุ่มทอผ้าผู้สูงอายุวัดต้นแก้วได้มีการทอผ้ายกเชิง ผ้าไหมแกมฝ้ายลายดอกทิวลิป หรือดอกแก้วอันเป็นที่มาของชื่อวัดคือ วัดต้นแก้ว ซึ่งถือเป็นลายผ้าเก่าแก่และเป็นเอกลักษณ์ของเมืองลำพูน

เครื่องแต่งกายชาวยองและข้าวของเครื่องใช้ใน พิพิธภัณฑสถานบ้านชาวยอง

นอกจากนั้นในบริเวณวัดยังมีการจัดตั้งเป็น พิพิธภัณฑสถานบ้านชาวยอง ก่อตั้งโดยพระครูไพศาลธีรคุณ เจ้าอาวาสวัดต้นแก้วเมื่อปี พ.ศ.2530 พระครูไพศาลธีรคุณ เจ้าอาวาสเล่าให้ฟังว่า เริ่มต้น ซึ่งได้มีการเก็บสะสมของโบราณของชาวยอง จำพวกเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน ได้แก่ คุติข้าว ล้อเกวียน เมื่อมีสิ่งของมากขึ้นก็จัดแสดงเป็นพิพิธภัณฑสถาน เล็ก ๆ ภายในวัด และเมื่อญาติโยมเดินทางมาทำบุญที่วัดเห็นเข้าบางคนก็นำสิ่งของเก่า ๆ มาบริจาคมากขึ้นเรื่อย ๆ

พิพิธภัณฑสถานบ้านชาวยองวัดต้นแก้ว แต่เดิมนั้นใช้พื้นที่ของกุฏิเก่าทำเป็นพิพิธภัณฑสถานรวมของเก่าโบราณหายาก ทั้งภาพโบราณเมืองลำพูน เครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน พระเครื่อง พัดยศ รวมไปถึงผ้าทอโบราณ จนกระทั่งปี พ.ศ.2545 ทางองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูนได้ก่อสร้างอาคารพิพิธภัณฑสถานบ้านชาวยองขึ้นในบริเวณวัดต้นแก้ว เป็นอาคารพิพิธภัณฑสถานสมบูรณ์แบบ จึงได้ย้ายข้าวของเครื่องใช้มาไว้ในตัวอาคารพิพิธภัณฑสถานปัจจุบัน

ภายในพิพิธภัณฑสถานบ้านชาวยองวัดต้นแก้ว เก็บรวบรวมของโบราณหายากกว่า 1,000 ชิ้น เช่น หีบพระธรรม พระเครื่องเก่าแก่ของลำพูน ถ้วยชาม วิหตุไทรทัศน์เก่า ภาพโบราณ เอกสารหนังสือเก่า รวมถึงผ้าทอโบราณของชาวเวียงยอง ที่ขึ้นชื่อได้แก่ ผ้าชิ้นอายุ 106 ปี ของเจ้าแม่พ่อคำ ณ ลำพูน และ

ผ้าซิ่นของแม่บัวเขียว นับได้ว่าเป็นสถานที่ที่คนรุ่นหลังจะได้ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษาค้นคว้าความเป็นมาของอดีตกาลแห่งชาติพันธุ์ชาวยองที่ถือว่าทรงคุณค่าเป็นอย่างยิ่ง

บรรณานุกรม

แผนพัฒนาอำเภอ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๖๕) ฉบับทบทวน ปี พ.ศ. ๒๕๖๔ อำเภอเวียงหนองล่อง
จังหวัดลำพูน

ประวัติตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน, เทศบาลตำบลวังผาง. (ออนไลน์).

<http://www.wangpang.go.th/index.php> (วันที่ค้นข้อมูล ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕)

ประวัติตำบลหนองล่อง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน, เทศบาลตำบลหนองล่อง. (ออนไลน์).

<https://www.nonglong.go.th/th/index.php> (วันที่ค้นข้อมูล ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕)

ประวัติตำบลหนองยวง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน, เทศบาลตำบลหนองยวง. (ออนไลน์).

<https://www.nongyoung.go.th/> (วันที่ค้นข้อมูล ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕)

ครุฑ วงศ์ลังการ์, ประวัติเจ้าพ่อครุฑ วงศ์ลังการ์, มิถุนายน ๒๕๑๑

นายกันทา วงศ์จันทร์ทิพย์ นางกรวิไล วงศ์จันทร์ทิพย์, ตำนานเวียงหวาย, เทศบาลตำบลบ้านไธสง

อนุสาวรีย์เจ้าแม่นางแก้ว วัดหลายแก้ว, ตำนานเจ้าแม่นางแก้ว

ประวัติความเป็นมาเวียงหนองล่อง. (ออนไลน์). <http://stam.siam๒web.com/?cid=๕๕๕๗๔๑>

(วันที่ค้นข้อมูล ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕)

ตำนานเจ้าพ่อแปดเหลี่ยม. (ออนไลน์). Facebook โลกจิตนากาล กับ ประวัติล้านนา.

(วันที่ค้นข้อมูล ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕)

ปากบ่องอดีตย่านการค้าทางเรือของป่าซาง. (ออนไลน์). <https://www.chiangmainews.co.th/>

(วันที่ค้นข้อมูล ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕)

คนยอง. (ออนไลน์). <https://mgronline.com/travel/detail/๙๕๔๐๐๐๑๔๕๔๗๒>

(วันที่ค้นข้อมูล ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕)

สัมภาษณ์ พระพล ปิยธัมโม, วัดวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน, ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

สัมภาษณ์ พระกันตสุตมาภิกขุ, วัดบ้านดงเหนือ อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน, ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

สัมภาษณ์ พรรณี น้อยมณีวรรณ, บ้านเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน, ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

สัมภาษณ์ สืบศักดิ์ สุภิมาส, นายกเทศมนตรีตำบลวังฝาง, ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๕

สัมภาษณ์ เพ็ญสุภา สุขคตะ, นักวิชาการด้านทฤษฎีชัยศึกษา, ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕,
๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๕

สัมภาษณ์ ยอดดน้อย สุขเกษม, นักโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๗ เชียงใหม่, ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๕

สัมภาษณ์ แสงว มาละแซม, นักประวัติศาสตร์ลำพูนศึกษา, ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๕

สัมภาษณ์ นายสมบัติ โอชเชย, ประชาชนชาวบ้านตำบลหนองล่อง, ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๕

สัมภาษณ์ นายบุญศรี ใจจิวคำ, ประธานสภาเทศบาลตำบลวังฝาง, ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๕

สัมภาษณ์ ฤชัย กันหาดง, ประชาชนชาวบ้านตำบลวังฝาง, ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๕

สัมภาษณ์ สนั่น ไชยวงศ์, ประชาชนชาวบ้านตำบลหนองยวง, ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๕

สัมภาษณ์ ธวัช แก้วก้อ, ประชาชนชาวบ้านบ้านหนองล่อง, ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๕

สัมภาษณ์ ประดิษฐ์ วังพฤกษ์, ผู้อำนวยการโรงเรียนน้ำดิบวิทยาคม, ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๕

สัมภาษณ์ สว่าง กันทะมูล, ประชาชนชาวบ้านตำบลวังฝาง, ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๕

สัมภาษณ์ จตุรพร ลังการ์พินธุ์, บ้านเหล่าตู๋, ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๕

สัมภาษณ์ สุวิช ศรีวิวิศ, ประชาชนชาวบ้านอำเภอป่าซาง, ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๕

สัมภาษณ์ แสงจันทร์, บ้านเหล่าตู๋, ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๕

สัมภาษณ์ สาทิพย์ ศรีกุดนะ, บ้านเวียงหนองล่อง, ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๕

สัมภาษณ์ นายชานนท์ อินทนนท์, บ้านเวียงหนองล่อง, ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๕

ภาคผนวก

บทความจากงานเสวนา “เล่าขานตำนานเวียงหนองล่อง” วันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๕

ที่มาของข้อมูล : อาจารย์แสวง มาละแซม (วิทยากร : นักประวัติศาสตร์ลำพูนศึกษา)

เวียงหนองล่อง เป็นบริเวณที่น้ำล้นมาสบกับแม่น้ำปิงเป็นแหล่งอาหารแหล่งเกษตร ที่ไหนมีน้ำที่นั่นจะมีบ้านเมืองและต้องเป็นที่ราบ เป็นที่อุดมสมบูรณ์และเป็นแหล่งการค้าทั้งทางน้ำและทางบก ฝรั่งยุคแรกที่เดินทางมาใช้เส้นทางนี้เดินทางไปแม่แรง ป่าซาง ทางด้านธรณีวิทยา ที่นี้มีแร่ธาตุที่สำคัญ การที่พระยาจำบ้านจะมาตั้งฐานทัพและตั้งเวียง ต้องต้องมีการผลิตอาวุธ มีด พร้า เสียม หอก ดาบ การหลอมโลหะต้องมีการทำใกล้แถวนี้ ทางด้านภูมิรัฐศาสตร์ อาศัยความโค้งของแม่น้ำปิงที่เหมือนกระเพาะหมู สร้างแนวป้องกันได้ ทิศตะวันออกใช้น้ำล้นเป็นคูกัน ด้านชีววิทยาบริเวณนี้จะมีคนหลายๆ กลุ่มมาอยู่รวมกัน แผ่นดินลำนานาเป็นแผ่นดินของความหลากหลาย ในยุคที่ยังไม่มีพรมแดน การย้ายคนเป็นเรื่องปกติธรรมดา ทางภาษาศาสตร์ มีทั้งคนยอง ยวน โยนก พ่อค้าไปมา มีคนเงี้ยว ม่าน หลากหลาย เพราะอุดมสมบูรณ์ เดินทางมาค้าขายกัน มีวัดความเยอะ พม่าที่มายึดเชียงใหม่ก็มาขนข้าวจากแถวนี้ไป มาของสะสมอยู่แถวนี้ ข้าวปลาเยอะ หนีก็ง่าย อำเภอลำปางเหมือนอำเภอสวรรคิที่ไม่มีการสู้รบ ซึ่งหายาก เป็นอยู่ข้าวอู่น้ำเป็นชัยภูมิที่ดีจะไปลำปางหรือพม่าก็ง่าย มีน้ำปิงผ่านเป็นเรื่องที่สำคัญ ขุดเจอหลักฐานโบราณคดีเยอะ วัดวาอารามเยอะ เมืองหน้าด่านมีการเก็บภาษีเรือ วัดวาอารามบ่งบองถึงอำนาจของเจ้าเมือง ใครสร้างได้ใหญ่โตแสดงว่ามีอำนาจมีความชอบทำในการปกครองบ้านเมือง มีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านบ้านเมือง สังคม วัฒนธรรม จารีตประเพณี ที่ได้ทิ้งไว้ไม่ว่าจะเป็นพวกลัวะ และที่หลากหลายที่มาจากชายบริเวณนี้ บ้านเมืองที่มีความรุ่งเรืองในอดีตนั้นต้องมีบริบท สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย ที่เราต้องค้นคว้ากันต่อไป

ที่มาข้อมูล : ดร.เพ็ญสุภา สุขคตะ (วิทยากร : นักวิชาการด้านทฤษฎีไทยศึกษา)

ข้อมูลแนวคิด ในยุคสมัยของเวียงหนองล่องนั้น จะมียุคก่อนทฤษฎีไทย ยุคทฤษฎีไทย ยุคลำนานา ยุคตกเป็นเมืองขึ้นพม่า ยุคฟื้นฟู ข้อมูล**แนวราบ** พื้นที่ยุคก่อนทฤษฎีไทย คือยุคก่อนที่พระนางจามเทวีจะมาตั้งถิ่นฐาน ประมาณ ๑,๕๐๐ ปีขึ้นไป ได้มีการค้นพบหลักฐานที่ไม่เป็นทางการ ชาวบ้านได้พบโครงกระดูกมนุษย์ ยุคโบราณ พบลูกปัด ขวานหิน ใบหอก หม้อ กระดุก ซึ่งน่าจะร่วมรุ่นกับแหล่งโบราณคดีบ้านวังไธ ตำบลเวียงยอง อำเภอมือง อายุประมาณ ๒,๕๐๐ ปี ยุคพุทธกาล ตอนนั้นในดินแดนอุษาคเนย์ยังไม่เรียกสุวรรณภูมิ สุวรรณภูมิเกิดขึ้นในยุคพระเจ้าอโศกมหาราช ในปี พ.ศ. ๒,๓๐๐ เพราะฉะนั้นตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ต้องมีมนุษย์อาศัยอยู่ เขาพวกนั้นจะเป็นชาติพันธุ์อะไรก็ยากที่จะชี้ชัด แต่คงหนีไม่พ้นกลุ่มคนที่ใช้ภาษาออสโตรเอเชียติก คือ ลัวะ เม็ง หรืออาจจะมีส่วนเป็นหลัก ยังไม่มีพุทธศาสนา ตำนาน

ที่เข้ามาสวมในช่วงพริทริกฏุไชยปรากฏอยู่ในตำนานพระธาตุศรีจอมทอง พุทธว่ายุคพุทธกาล ๒,๕๐๐ ปี พระพุทธเจ้าเสด็จมาเยี่ยมโลก และดินแดนบริเวณนี้มีชื่อเรียกว่า อ่างกา หรือ อังครักฐูระ อังคะเหมือนย่อมาเป็นสันสกฤตแล้ว แต่ภาษาบ้านๆ เรียก ดอยอ่างกา เป็นชื่อเดิมก่อนที่พระราชชาญาเจ้าดารารัศมีจะเปลี่ยนชื่อภูเขาลูกนี้ให้ชื่อว่าดอยอินทนนท์ โดยนำมาจากชื่อเจ้าหลวงอินทวิชยานนท์ พระบิดาของท่าน เพราะเจ้าดารารัศมีได้ขี่ม้าและนำธัญญาไปโปรยบนดอยอ่างกาเปลี่ยนชื่อเป็นดอยอินทนนท์ เพราะฉะนั้นรากชื่อเดิมของคำว่า อ่างกา อังครักฐูระ ประชากรชาวลัวะที่มารับคำพยากรณ์ของพระพุทธเจ้า จะคล้ายกับคำพยากรณ์ของพระธาตุพริกฏุไชย พระพุทธบาทห้วยต้ม พระพุทธเจ้าเสด็จไปไหนก็แล้วแต่คนที่จะได้สัมผัสก่อนจะเป็นคนทุกข์คนยากคนรอกหน้ำจะไม่ใช่คนปกติเศรษฐีกษัตริย์ แต่กลายเป็นพวงพราณาเอาหมากสมอมมาถวายต้องหุงข้าวต้มถวาย ตำนานพระบาทห้วยต้ม ตำนานพระบาทเลียบโลกก็เช่นกัน มีการระบุถึงชาวลัวะได้มาพบพระพุทธเจ้า ถัดดินแดนไหนมีแนวโน้มว่าจะเจริญ ตามตำนานจะใช้คำว่า ก้านกุ่มรุ่งเรือง พระพุทธเจ้าจะทำนายว่าในอนาคตกาลมีพระมหาธาตุขนาดใหญ่มาสถาปนา แต่ถ้าหากว่าดินแดนนั้นยังไม่มีมีความเจริญและต้องใช้เวลาอีกยาวนานพระพุทธเจ้าจะประทับพระพุทธบาทจะไม่มีพระเจดีย์ เพราะฉะนั้นตำนานนี้เรียกโดยรวมว่าตำนานพระธาตุพระพุทธบาทหรือตำนานพระเจ้าเลียบโลก และถ้าจะถามว่าจริงหรือที่เวียงหนองล่องเป็นส่วนหนึ่งของแคว้นอังครักฐูระหรือดอยอ่างกา พระพุทธเจ้าเสด็จออกชมพุมทวีปเป็นคำถามที่จะเอาความเป็นจริงที่เป็น ลัทธิธรรม แต่จริงๆ ตามที่เราเข้าใจเรารับรู้ว่าพระพุทธเจ้าไม่ได้เสด็จออกชมพุมทวีปคือเนื่องจากว่าเด็กยุคใหม่ก็จะมีคำถามจะต้องอธิบายว่า คำอธิบายเรื่องตำนาน เรียกว่า ธรรมาธิษฐานเอาธรรมะมาอิงเพื่อให้เห็นเลือกเสิศรัทธา คือไม่มีการอธิบายแบบบุคลาธิษฐาน คือการอธิบายแบบชื่อนี้สกุลนี้ พ.ศ.นี้ จะต้องเสด็จมา มันไม่ใช่ แต่เป็นความรู้สึกของคนยุคหนึ่งที่ยอยากจะได้ใกล้ชิดกับพระพุทธเจ้าแต่ต้องมีเค้ามูลความจริงอยู่ เช่นต้องมีประชากรลัวะ แต่ช่วงนั้นยังนับถือผีและมีการจินตนาการว่า ในเมื่อยุคพระเจ้าอโศกมหาราช มีการส่ง *พระโลณะพระอุตตระพระสมณทูต* เพราะฉะนั้นสุวรรณภูมิก็คือดินแดนตั้งแต่พม่า ไทย ลาว เวียดนาม กัมพูชา มาเลเซีย เราก็มีส่วนน่าจะได้พบกับ *พระโลณะพระอุตตระพระสมณทูต* จึงได้ผูกเรื่อง เพราะฉะนั้น ตำนานเหล่านี้อย่าไปดูถูกสุดโต่งด้านใดด้านหนึ่งหรืออย่าเชื่อว่าพระพุทธเจ้าเสด็จมาจริงๆ อาจเป็นกุศโลบายที่พอมายุคที่ ๒ ยุคพริทริกฏุไชย ได้ชื่อว่า อ่างกา อังครักฐูระ ยุคพริกฏุไชย จะปรากฏชัดในตำนานแปดสาม ๑.มูลศาสนา เขียนโดยพระพุทฺธพุกาม ที่วัดสวนดอก ๒. ตำนานจามเทวีวงศ์ เขียนโดยพระโพธิธรังสี คนนี้เป็นคนแต่งลึงคินทานด้วย ๓. ชินกาลมาลีปกรณ์ เขียนโดยพระรัตนปัญญาเถระ ตำนานแปดสาม เขียนเมื่อ ๕๐๐-๖๐๐ ปีที่แล้ว ยุคทองของล้านนา ประมาณตั้งแต่ยุคพระบิดาของพระเจ้าดีโลกราชจนมาถึงเหลนพระเจ้าดีโลกราชชื่อพระเมืองแก้ว ตำนานสามเล่มนี้เขียนผ่านจากยุคพระนางจามเทวีประมาณ ๖๐๐ ปี พระนางจามเทวีปกครองในยุค พ.ศ. ๑๒๐๐ ต้นๆ แต่ตำนานมาเขียนในยุคล้านนา ประมาณปี พ.ศ. ๑๙๐๐-๒๐๐๐ ตำนานไม่อาจจะอยู่ๆ จะไปนั่งเทียนไม่

อุปโลกน์เอาสตรีนางหนึ่งระหกระเหินจากละโว้ ต้องมีมูลอยู่แล้ว มีการเล่าขานสืบต่อกันมาหลักฐานที่มีการระบุที่มีตัวตนอยู่จริงของพระนางจามเทวีปรากฏอยู่ในจารึกหลักเดียวนั่นก็คือวัดพระธาตุคอกน้อยที่อำเภอคอกน้อยมีการพูดในยุคของพระเมกุฏิสุทิววงศ์ที่จะเสียเมืองให้แก่พม่า บอกว่าตัวเรามากราบพระธาตุจุลศีรี แปลว่า คอกน้อย เป็นเจดีย์ซึ่งนางจามเทวี (ไม่ใช่คำว่าพระนาง) ได้มาสร้างไว้ แสดงว่าการรับรู้ของพระเมกุฏิสุทิววงศ์ที่เสียเมืองให้แก่กรุงนอรับรู้อยู่โดยนัยเลยว่าพระธาตุจุลศีรี หรือคอกน้อยเป็นเส้นทางเสด็จผ่านของพระนางจามเทวีแม้ว่าเราไม่พบหลักฐานทางด้านจารึกร่วมสมัยพระนางจามเทวีเราพบแต่ตำนานมิใช่อยู่ๆ มาไม่ขึ้นต้องมีความเป็นจริงและไม่เหลือบ่ากว่าแรงที่ในอดีตสตรีจะเป็นผู้นำเนื่องจากจุด วัตถุประสงค์ที่ได้เคยศึกษาไว้ว่าคนสมัยก่อนจะสถาปนาแม่เมืองให้ปกครอง เพราะลัทธิบูชาสตรี เขามองว่าผู้หญิงมีน้ำนมหล่อเลี้ยงโลกมีมดลูกที่จะขยายเผ่าพันธุ์ แต่พอยุคถัดมามากก็มีสงครามมีการใช้อำนาจ อำนาจก็จะเปลี่ยนมือเป็นผู้ปกครองฝ่ายชาย เพราะฉะนั้นเมื่อเราเข้าใจตามนี้เราจะมองบริบทของคอกน้อยทั้งหมด ในเขมร กัมพูชา พระนางจิตราเทวี ล้วนแล้วแต่ร่วมสมัยพระนางจามเทวีทั้งสิ้น ตำนานแฝดสาม ตำนานมูลศาสนาให้หลักฐานมากที่สุด ตำนานชินกาลมาลีปกรณ์ เขียนเพื่อที่จะเทิดทูลบุญบารมีของพระเมืองแก้ว ส่วนตำนานจามเทวีวงศ์จะให้รายละเอียดเกี่ยวกับการสู้รบของพระนางจามเทวี ยุคหลังลงมายุคอาทิตยราชกับละโว้ซึ่งเปลี่ยนจากมอญเป็นขอมมีแต่ตำนานมูลศาสนาที่ให้รายละเอียดชื่อบ้านนามเมืองตามเบ้าบัยรายทางโลมาตั้งแต่พระนางจามเทวีได้รับทูลเชิญจากฤาษีवासเทพที่อยู่คอกน้อย ปัจจุบันชื่อคอกน้อย เมืองทั้งสี่ที่ฤาษีสร้างล่มสลาย เวียงเจ็ดลิน เวียงเกาะกลาง บริเวณภูเขาไต่ต้นธง อีกที่หนึ่งหาไม่พบ ฤาษีสร้างเมืองแล้วเมืองก็ล่มสลาย อาจจะทำให้แผ่นดินไหว แต่ตำนานจะเขียนว่าเพราะลูกตีแม่ กษัตริย์ไม่ทรงทศพิธราชธรรม บ้านเมืองเกิดอาเพศ ทำให้ฤาษีवासเทพต้องเขียนจดหมายถึงฤาษีสูกทันตะเป็นสหายกันอยู่เขาสมอคอน ละโว้ขอให้ช่วยพิจารณาส่งผู้ทรงทศพิธราชธรรม พระนางจามเทวีได้นำขบวนเสด็จ ๗,๕๐๐ กว่าชีวิตขึ้นมาติดตามบริเวณแก่งสร้อยเริ่มมีชาวลัวะเอาดอกสร้อยไปถวายในขณะเดียวกันก็จะมีเรื่องเล่าว่าสร้อยมาจากคำว่าไซ้ พระนางจามเทวีให้เอาไซ้ล่ามเรือแพต่อกันเหมือนสายสร้อย เพราะฉะนั้นคือตัวอย่างให้เห็นว่าในตำนานจะมีคำอธิบายหลายแบบ จากแก่งสร้อยมาคอกน้อย บริเวณคอกน้อยพระนางจามเทวีถึงหน้ามอญแล้วก็ให้ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุซึ่งจะจริงเท็จอย่างไรเราไม่ทราบแต่มันจะมีที่มาพอมาบริเวณนี้จะเริ่มเป็นปริศนาเพราะตำนานเหมือนขาดหายไปสองหน้า บอกว่าพระนางจามเทวีบอกว่าไม่รู้ว่ามีฤกษโงยอยู่ไกลหรือไม่ ให้นายขมังธนูโยนก้อนหินถามทางด้วยการยิงธนู จุดที่ยิงธนูเรียกว่าบ้านทาคามหรือบ้านโทรคามอยู่ตรงข้ามกับบ้านท่าเชียงทอง ธนูไปปักอยู่ที่วิปะสิทธิเจดีย์ แล้วอยู่ที่ ก็พูดถึงกุ่มะมัก ถ้าจากตรงนี้จะข้ามจากฮอดไปถึงบริเวณบ้านแบ้น (ที่เราเรียกว่าท่าเชียงทอง) สบพาทันทีไกลเกินทำให้เกิดปัญหาว่า เช่นนั้นวิปะสิทธิเจดีย์ตั้งอยู่ที่ท่าเชียงทอง แล้วคอกน้อยเป็นอย่างไร ให้นายขมังธนูยิงธนูทั้งหมดสามครั้งไม่ใช่แค่ครั้งเดียว บ้านทาคามบ้านโทรคามจากการศึกษาที่อำเภอฮอดไกลแม่น้ำปิง ปัจจุบันมีกาดชื่อท่าข้าม ที่นี้ท่า

ข้ามกับบาทคามก็ไม่มีความแน่ใจคือบริเวณนี้มีหมู่บ้านชื่อท่าเชียงทองด้วยซึ่งมันก็จะสอดคล้องกับยุคที่อยู่หา
ขุนช้างขุนแผนได้มาตีท่าเชียงทองได้นางลาวทองกลับไปเป็นภรรยาอีกคน พระนางจามเทวีเสด็จ
พ้นจากตอยแก้งเมืองฮอด (เมืองหอด คือ การหิวน้ำ ท้องกิว ไม่ใช่ ฮอดที่แปลว่า ถึง) และหลังจากนั้นมา
บ้านบาทคามหรือโทรคามบ้านเชียงทองแล้วพุ่งไปปะลัทธิเจดีย์ ถ้าเรามองว่าแม่น้ำปิงไม่อาจจะมากางกัน
สองฝาก ในขุนช้างขุนแผนเขียนว่า ขุนแผนตีเมืองเชียงทองที่ฝั่งตะวันออกแล้วก็ข้ามฝากแม่น้ำระมิงค์ไปได้
นางลาวทองฝั่งตะวันตก นั้นแสดงว่านางลาวทองอยู่ฝั่งพระธาตุศรีจอมทอง แต่เมืองเชียงทองที่ขุนแผนตีคือ
เวียงหนองล่อง อันนี้เป็นชื่อสมัยอยุธยาเป็นอีกชื่อหนึ่ง เดี่ยวเราต้องมาสาธยายกันว่าคำว่าเวียงหนองล่องถูก
ปรากฏเมื่อไหร่ แต่แน่นอนว่ามีทั้งชื่อเวียงสะแกงอันนั้นก็จะเป็นอีกเวียงหนึ่ง แต่โดยรวมในบริเวณนี้เคยมีชื่อ
อังก์รัฐระ ยุคพริหริญชัย เรื่องที่เรือมาเอียงตะแคงที่วังสะแกงไม่ได้ถูกบันทึกไว้ในตำนานแฝดสาม และที่
ก้างตาลตกที่วังปานไม่ได้อยู่ในตำนานยุคคลาสสิกแต่เป็นตำนานคนพื้นบ้านตรงนั้น เราต้องเข้าใจเรื่อง
ตำนานซ้อนตรงนี้ พระนางจามเทวีได้ไปสร้างหริญไชยตรงหอยสังข์หลังจากนั้นจะมีการปรากฏคำว่าใต้
ทองหริญไชยได้มีศึกเหนือเสือใต้ ใต้ทองเวียงก็ตั้งไล่ตั้งแต่ต้นธ ป่าซาง เวียงหนองล่อง ลงมาเพราะ
บริเวณนี้เป็นจุดยุทธศาสตร์ แต่ถามว่าคันทันาคูตินที่เก่าถึงยุคหริญไชยมีหรือไม่ว่ายังไม่ปฏิเสธเพราะยังไม่ได้
ขุดค้นทางโบราณคดีการค้นพบบริเวณเสาหลักช้างหลักม้า เสาเก่าโบราณอาจจะมียาวถึงพันปีและจุดตรง
นั้นมีจอมปลวกที่ชาวบ้านกลัวมาก ถ้าหากมีการขุดค้นทางโบราณคดีอาจพบร่องรอยกองอิฐที่เก่าถึงยุคหริ
ญไชยก็อาจจะเป็นที่ คราวนี้ก็จะตัดมายุคล้านนา ทางโบราณคดีเด่นชัดพอสมควร เช่น ค้นพบกู่ขาว และ
ทางปราชญ์ชาวบ้านยังบอกอีกว่ายังมีกู่ตามสวนลำไยพบฐานพบดินที่กระจุยกระจาย อิฐขนาดใหญ่ยุค
ปลายหริญไชยเข้าล้านนา ลำพังกู่ขาวเองที่จริงคือมณฑปของพระเจ้าดำนหน้าอาจจะมีการขนาดใหญ่
เป็นวัด แต่จริงๆ กู่ควรจะเป็นที่บรรจุกระดูกของขรवास ที่เราเรียกกู่ขาว น่าจะเป็นที่ประดิษฐาน
พระพุทธรูปมากกว่า พระพุทธรูปองค์เดิมก่อนที่กู่จะร้างชื่อพระเจ้าทองทิพย์ปัจจุบันอยู่ที่วัดพนาวิช
ลัทธิการาม เป็นพระเจ้าทองทิพย์หนึ่งในสามองค์ของจังหวัดลำพูน องค์ที่หนึ่งอยู่ในพระอุโบสถวัดพระธาตุ
หริญไชย ย้ายมาจากวัดหนองหนามบ้านแป้นสมัยเจ้าหลวงจักรคำ องค์ที่สองคือวัดชีเหล็กทางนิคม
อุตสาหกรรม ตำบลบ้านกลาง และองค์ที่สามก็คืออยู่ที่วัดป่าซางพนาวิช หลักฐานทางโบราณคดียุคล้านนา
กระจัดกระจายพอสมควรแต่พอมายุคพม่าชื่อของเวียงหนองล่องเวียงสะแกงกลับมาอีกครั้งหนึ่งมีความ
โดดเด่น ทั้งมีฝั่งเมืองรูปสี่เหลี่ยมมุมๆ คล้ายกับที่เชียงใหม่ เท่านั้นยังไม่พอยังเหมือนจะเปลี่ยนแบบเขามา
หรือไม่เช่นชื่อหัวรินชื่อคล้ายๆ กู่เสียงเหมือนชื่อกึ่งๆ ศรีภูมิ ซึ่งทับชื่อกับคูเมืองเชียงใหม่ ตรงนี้ยังไม่มีใคร
ศึกษาพอยุคเก็บผักใส่ซ้าเก็บข้าใส่เมืองมีพระยาภาววิละพื้นพุกก็กลับมาอีกครั้งหนึ่ง

ที่มาข้อมูล : นายยอดนัย สุขเกษม (วิทยากร : นักโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๗ เชียงใหม่)

ประวัติของเวียงหนองล่องหรือมุ่มมองวัฒนธรรมตำนานต่างๆ หลักฐานทางโบราณคดีเป็นหลักฐานชนิดหนึ่งที่สามารถให้เห็นพฤติกรรมของคนในอดีต จุดเด่นอย่างหนึ่งคือเป็นร่องรอยของชุมชนที่ตั้งอยู่ระหว่างเส้นทางโบราณสำคัญสองเส้น เส้นแรกคือแม่น้ำปิงที่ไหลจากเหนือลงสู่ใต้ไปทะลุที่ราบลุ่มภาคกลางของประเทศไทย และอีกเส้นหนึ่งคือน้ำลี้ เวียงหนองล่องจะถูกโอบล้อมทั้งสามด้านด้วยแม่น้ำสองสายนี้ ลักษณะการตั้งถิ่นฐานในโบราณของเมืองสบน้ำที่ใกล้ทางน้ำสำคัญสองเส้นเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นมานานหลายร้อยปีแล้วโดยเฉพาะในดินแดนล้านนาหรือดินแดนอุษาคเนย์ทั่วไป เช่นหลวงพระบาง เชียงรายที่ตั้งอยู่บริเวณสบน้ำกัก เชียงแสนก็น้ำคำกับน้ำโขง กลุ่มคนในเวียงหนองล่องมีการเคลื่อนไหวตั้งแต่เมื่อไหร่ เราต้องกลับไปดูว่าสิ่งของรายทางที่อยู่ตามเส้นทางสำคัญโบราณ เป็นสิ่งของที่เกิดขึ้นในยุคไหนบ้าง ประเด็นแรกเรามาดูน้ำลี้ เป็นสายน้ำสำคัญที่ไหลราบลี่ย่านโฮง คนเคลื่อนไหว ๓๐๐๐ ปีมาแล้ว ร่องรอยหลักฐานคือภาพเขียนสีโบราณที่พบตั้งแต่แม่ป๋อกลงมาเรื่อยๆ มาจนถึงบ้านโฮง คนโบราณมาทำกิจกรรมศักดิ์สิทธิ์ที่บริเวณนั้น ซึ่งออกมาตามแนวน้ำลี้ตลอด ถัดมา จาก ๒๕๐๐ ปีลงมา ชุมชนบ้านโฮงรู้จักการทำเหล็กแล้ว มีร่องรอยการถลุงเหล็กโบราณตามแนวแม่น้ำลี้ อายุชัดเจน ๑๕๐๐ ปีมาแล้ว บ่งบอกว่าน้ำลี้เป็นสายน้ำสำคัญที่ใช้ติดต่อสื่อสารกับบ้านเมืองภายนอก การเคลื่อนไหวต้องมาถึงแถบบริเวณนี้และเจิวัดร้างตามน้ำลี้ไปเรื่อยๆ ถ้าดูจากซากวัดที่อยู่เกาะอยู่บนดินจะอายุประมาณ พ.ศ. ๒๐๐๐ รวบรวมพุทธศตวรรษที่ ๒๑-๒๒ เป็นอย่างต่ำ มีการตั้งถิ่นฐานชุมชนกระจายตัวไปตามแหล่งลำนน้ำตั้งแต่ปากน้ำสบน้ำไปจนถึงพื้นที่แห่งนี้ เพราะฉะนั้นเส้นทางภายในมีคนเคลื่อนย้ายเคลื่อนไหวอยู่แล้วจะมีช่วงชุมชนอายุราว ๓๐๐๐ ปี ๒๐๐๐ ปี ๑๕๐๐ ปี และ ๕๐๐ ปีที่แล้ว ตรงนี้มีการเคลื่อนไหวมาเรื่อยๆ จนมายุคประวัติศาสตร์ร่วมสมัย และเส้นทางน้ำอีกเส้นทางหนึ่ง คือน้ำปิง ในตำนานเป็นเส้นทางโบราณที่พระนางจามเทวีเคลื่อนย้ายคนบริวารของท่านมาสร้างเมืองหริภุญไชย และยังมีตำนานเล่าว่าพระนางจามเทวีเสด็จขึ้นมาทางน้ำปิงจริงหรือไม่ เมื่อ ๔-๕ ปีที่ผ่านมา มีการศึกษาทางโบราณคดีจริงจึงตามแนวน้ำปิงตั้งแต่สบแจ่มลงไปเจิวัดเมืองโบราณเมืองหนึ่งที่อำเภอฮอดมองภาพถ่ายทางอากาศมีผังเมืองคล้ายๆ กับเวียงหนองล่อง ทุกวันนี้เป็นทุ่งนา คาดว่าเป็นยุคโบราณล้านนาอายุ ๕๐๐ ปี ปรากฏว่าขุดค้นทางโบราณคดีข้างล่างเป็นชุมชนที่เก่าไปถึงชุมชนทวารวดีก่อนการเกิดขึ้นของหริภุญไชยอีก ขุดไปเจอของที่ถูกนำเข้ามาจากนอกพื้นที่ เจิวัดของโบราณที่มาจากจีน เจิวัดจากทวารวดีที่มาจากภาคกลาง ส่งไปตรวจสอบที่เมืองนอก มีอายุ ๑๔๐๐ ปี ฮอดมีแม่น้ำที่ออกไปทางพม่าได้ จึงมีการเคลื่อนย้ายผู้คนมาตลอดตั้งแต่ก่อนประวัติศาสตร์มาถึงยุคแรกเริ่มสร้างบ้านสร้างเมืองสมัยประวัติศาสตร์มีศาสนาแบบอินเดียเข้ามา ล้วนใช้เส้นทางที่เป็นทางน้ำคืออยู่บริเวณแถบนี้ เวียงหนองล่องในยุคนี้ข้อมูลยังออกมาน้อย เพราะว่ายังมีการขุด

เพื่อจะศึกษายังมีค่อนข้างน้อยแต่บริบทที่อยู่รอบๆ แถบนี้มีมันชี้นำไปแล้วว่ามีความเก่าไปถึงหลักพันปี เช่นนั้นก็ย่อมเป็นไปได้ว่าพื้นที่เวียงหนองล่องน่าจะมิชุมชนที่เก่าเช่นกัน งานศึกษาโบราณคดีที่นี้เคยมีการขุดเล็ก ๆ ขึ้นมาหนึ่งแห่งก็คือมีการขุดตรวจฐานของกุ๊วขาว ตอนนั้นที่ขุดไม่ได้จะหาคำตอบว่ามีคนมาอยู่ที่ยุคที่สมัย แต่เป็นการตรวจตัวฐานว่ากุ๊วขาวชั้นดินเดิมสมัยที่ใช้งานอยู่ลึกลงไปเท่าไร เพราะฉะนั้นก็ยังไม่สามารถตอบเรื่องผู้คนที่มาอาศัยได้เต็มร้อยเปอร์เซ็นต์ ตอนขุดฐานกุ๊วขาวมีนัยบางประการคือเราพบว่าชั้นดินที่เป็นยุคสมัยที่มีการอยู่อาศัยใช้งานพื้นที่กุ๊วขาวอยู่ลึกไปจากหน้าดินประมาณ ๕๐ เซนติเมตรจากผิวดินปัจจุบัน ตอนที่สรุปชั้นดินพบว่ากุ๊วขาวหลังจากที่ใช้งานวันร้อยปีมาแล้วมันน่าจะถูกรังแสดงให้เห็นได้จากชั้นทับถมของสิ่งก่อสร้างมีการพังทลาย ค่อยๆ พังทลายมาเป็นยุค หมายถึงว่า ยุคแรกพังทลายเป็นชั้นเล็ก ๆ ตกมาก่อน เศษปูนปั้น และมายุคหลังๆ มาชั้นใหญ่ๆ อิฐลงมาเลย สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าในพื้นที่ของกุ๊วขาวในช่วงที่มีการใช้งานน่าจะช่วงปลายล้านนา มีการทิ้งร้างไม่ได้มีการทำนุบำรุง อาจจะเกิดการพังทลายมาเรื่อยๆ ไม่ได้กลับมาซ่อมแซมหลายยุคหลายสมัย กุ๊วขาวแสดงให้เห็นว่ากลุ่มคนที่มีการเคลื่อนไหวในบริเวณนี้อาจจะช่วงปลายล้านนามาลงมา ในช่วงราว ๑๐๐ ปีที่ผ่านมา อาจจะมีการใช้งานในพื้นที่ค่อนข้างเบาบาง มีการสันนิษฐานว่ามีการพังทลายลงมาตามช่วงเวลา หลวมเล็กๆ อาจจะเป็นส่วนหนึ่งที่คนมาตั้งถิ่นฐาน ๑๐๐-๑๕๐ ปีที่ผ่านมาจะมีการใช้พื้นที่ที่ยังไม่หนาแน่นแล้วค่อยขยายตัวต่อมา ซึ่งผลการขุดตรงพื้นที่กุ๊วขาวก็สอดคล้องกับวัดน้อยวังสะแก มีการเก็บอิฐตัวอย่างมีอายุประมาณ ๑๐๐-๑๕๐ ปีที่ผ่านมา เทคนิคการสร้างหรือรูปแบบอิฐต่างๆ ต่างไปจากล้านนาโดยสิ้นเชิง มีกลุ่มคนที่เคลื่อนย้ายเข้ามาใหม่ ประมาณ ๑๐๐-๒๐๐ ปีมาสร้างพื้นที่พุทธศาสนสถานขึ้นมา ในอนาคตหากอยากทราบเวียงหนองล่องมีการตั้งถิ่นฐานของบรรพชนมาที่ยุคที่สมัย เราก็สามารถเจาะดินเป็นสี่เหลี่ยมลงไปดูได้ เหมือนเราลอกขนมชั้นลงไปทีละชั้น ลอกลงไปถึงชั้นล่างสุดได้จะช่วยตอบข้อสงสัยได้ อาจจะเป็นข้อมูลมาช่วยเสริมเรื่องราวของชุมชนได้

ที่มาของข้อมูล : อาจารย์แสวง มาสะแซม (วิทยากร : นักประวัติศาสตร์ลำพูนศึกษา)

ก่อนจะตั้งกิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง ท่านนายอำเภอเก่าชาวข่าได้เชิญให้คณะที่ศึกษาเรื่องประวัติศาสตร์บ้านเมืองประชุมหารือว่าควรตั้งชื่ออำเภอนี้ว่าอย่างไร ผลสุดท้ายชื่อก็ออกมาว่า “เวียงหนองล่อง” และมาตีความหมาย คำว่า ล่อง แปลว่า โรงศพหรือไม่ เนื่องจากบริเวณนี้มีแม่น้ำสองสายมาบรรจบกัน มีสปลี่ และมีน้ำท่วมตลอด ดินดีน้ำดีอุดมสมบูรณ์ ดังนั้น คำว่า ล่อง (ล่องเหมือง) เวลาทำนาแล้วน้ำจะท่วมข้าว เราต้องมีร่องน้ำสำหรับระบายน้ำออกสู่น้ำบึงหรือน้ำลี้ (เรียกว่า ล่อง) ล่องนี้มาเขียนเป็นตัว รอ เรือ เป็นคำว่า ร่อง เช่น ร่องวัวแดง อำเภอสันกำแพง ร่องนี้มีเยอะแยะมากมาย ร่อง คือแหล่งน้ำที่มีดินล้อมรอบ อาจจะเป็นบวก และร่องอาจจะเป็นค้ำกริยา คือการขุดเอาดินออกจากเหมือง บริเวณบ้านเรามีหนองมีบวกเยอะและใกล้น้ำบึง การเปลี่ยนแปลงทางด้านธรณีวิทยาที่สำคัญ แม่น้ำที่อยู่เ

ที่ราบจะเปลี่ยนสลายไปมาเหมือนงูส่ายหัว ท่วมทางหนึ่งก็จะเปลี่ยนสลายไปอีกทางหนึ่ง เพราะฉะนั้นแม่น้ำทุกสายจะเปลี่ยนสลายไปหมด ล่องคูบึงท่างสารก็เลียบตั้งแต่บ้านปากกองไปตั้งแต่วังมุงไปไซ้ทั้งหมด และชื่อบ้านนามเมืองนั้น ขึ้นต้นด้วยคำว่าน้ำทั้งหลาย ฉะนั้นล่องในความหมาย คือบริเวณที่มีน้ำไหลหรือไมไหลเป็นบริเวณที่มีดินล่อมรอบ อาจจะมีการถ่ายเทน้ำ เรียกว่า ล่อง (ลอ ลิง) ความคิดเห็นต่างนั้นเป็นเรื่องที่ดีที่สุด เพราะจะนำไปสู่ความรู้ใหม่ๆ

ที่มาของข้อมูล : นายบุญศรี ใจจิวคำ (ประธานสภาเทศบาลตำบลวังยาง)

ผมอายุ ๖๑ ปี บ้านเกิดของผมห่างจากภูเขาประมาณ ๕๐ เมตร ซึ่งท่านเสียชีวิตตอนอายุ ๙๑ ปี ผมเกิดที่ชะจาว ไกลๆ กับประตูฝั่งทิศเหนือของเวียง ซึ่งตอนผมเป็นเด็กกำแพงเวียงจะสูงเท่าอกเท่าเอวเท่าที่จำได้ก็มีประตู ๔ ทิศ ทิศเหนือที่ชะจาว ทิศตะวันออกที่แยกประปา ทิศตะวันตกคือที่ภูเขา เวียงจะมีคือล้อมหมด ซึ่งแต่ก่อนไม่ได้เห็นให้เป็นที่สาธารณะ ชาวบ้านออกไปทำมาหากินเลยออกโฉนดทับไปหมด กูในเวียงหนองล่องเท่าที่ไปเดินสำรวจ มีอยู่ด้วยกัน ๗ กู อยู่ในเวียง ๕ กู คือ กูผาแท่น กูที่มุ่มวัด กูที่บ้านนายอดุลย์ กูในบ้านของนายบุญศรี คำภีโล อยู่ในอกเวียง ๒ กู คือ กูแสนกุ่ม อยู่ในอกเวียงทางทิศตะวันออกและกูแดง ออกไปทางเหล่าแมว จะมีฐานใหญ่ กูที่ใหญ่ที่สุด คือ กูที่อยู่ในสวนของตาบตำรวจวัช เพราะมีฐานกว้าง เพราะพ่อของผมชุดเจอบพระ และจะนำไปให้วัด พระคอหักข้างแขนหักข้าง มีเยอะเป็นกระบุง กูชวามนอกจากจะมีพระเจ้าทองทิพย์แล้วยังมีพระอีกหนึ่งองค์คือ พระเจ้าตอง หน้าดักกว้างประมาณคืบ องค์นี้ศักดิ์สิทธิ์มาก บ้อหลวงเคยเอาไปไว้ในบ้านแต่อยู่ไม่ได้ต้องเอาไปส่งคืน และแม่ยังสั่งไว้ว่าอย่าไปยุ่งกับภูเขา เพราะคนสมัยก่อนกลัวกันมาก เพราะบริเวณนั้นรก ช่วงหลังก็อยากบูรณะภูเขา เพราะว่าฐานทรุดและจะพัง แม่ผมเล่าให้ฟังว่า แต่ก่อนมี ล่อง (โรงศพ) ของเจ้าเมืองทางลำพูน เพราะมีน้ำขุ่นลงมาวนที่หนองล่องแล้วออกไปทางหนองปลิงน้ำขุ่นท่วมฝั่ง หนองล่องมีล่องไหลมา มีผ้าขาวคลุม ผ้าขาวไปหล่นที่หนองผ้าขาว จึงเรียกว่า หมู่บ้านหนองผ้าขาว บ้านเวียงมีล่องหล่นที่นี่ จึงเรียกว่า หนองล่อง และแมวควบโรงศพ ไหลไปทางเหล่าแมว จึงเรียกว่า บ้านเหล่าแมว เวียงที่หลงเหลืออยู่นิดหน่อยที่ฮ่องโจ้ มีเป็นบางจุดเป็นที่สาธารณะ และข้างหลังโลดัส แต่ตอนนี้เป็นถนนและคอนกรีต เพราะถ้าไม่ทำถนนชาวบ้านจะเอาไปหมด เป็นแนวคูเมืองทั้งหมด มีร่อง กำแพงนี้จะไม่หลงเหลือไม่เห็นอิฐ มีแต่คันดิน คนที่หัวรินเขาย้ายมาจากหัวรินสันป่าตอง เขาย้ายมาตั้งถิ่นฐานที่นี่ ๔-๕ หลัง คนบ้านเวียงจึงเรียกว่า บ้อกหัวริน เดิมคนบ้านหนองล่องจะอยู่ใกล้ๆ หนอง พอย้ายถิ่นฐานไปอีกที่ ก็ยังคงใช้ชื่อหมู่บ้านเดิมที่เคยอยู่

ที่มาของข้อมูล : นายชานนท์ อินทนนท์ (สท. เขต ๑ ทต.วังผาง)

เวียงหนองล่อง แต่ก่อนจะขุดดินโดยรอบไม่ใช้กำแพง บรรพบุรุษจะขุดเป็นร่องและหลุมหลบภัยแนวเดิมยังมีอยู่ลึกลึต ปัจจุบันเป็นร่องน้ำ เรียกว่า ร่องม่าน ม่าน ก็คือ พม่า เข้ามาตีรบสู้กัน มีหลักกู่ช้างและกู่ม้า หอพระเจ้าคำ แต่ก่อนสูงแต่ตอนนี้ต่ำลงมา ตอนสงครามเกิดขึ้นก่อนจะขึ้นช้างต้องขึ้นหอคำก่อน พอหลวงศรี (ถ้าตอนนี้มียังอยู่ก็อายุประมาณ ๑๒๐ ปี พอๆ กับอายุของกู่ขาว) เล่าให้ฟังว่า ประวัติเวียงหนองล่องบันทึกด้วยใบลานเป็นตัวหนังสือขอม แต่ก่อนฝากไว้ที่วัดดอยเมคคัลลาน กูแคงจะอยู่ถัดจากกู่ขาว ๑๐๐ กว่าเมตร หลักฐานกูแคงค่อนข้างจะสวยงาม กูทางทิศตะวันออกชื่อ กูนางพิม ทิศใต้น่าจะเป็นกู "แสนกู" ที่บ้านสวนนายสุนทร แก้วเหลา

ที่มาของข้อมูล : ครูแสงจันทร์ (ข้าราชการเกษียณ)

ข้าพเจ้าเกิดที่หนองล่องเป็นคนเวียงหนองล่อง พ่อข้าพเจ้าเสียชีวิตตอนอายุ ๔๑ ปี ขณะนี้ข้าพเจ้าอายุ ๗๓ ปี แม่เสียชีวิตอายุ ๙๓ ปี ครอบครัวอยู่ในเขตเวียงหนองล่อง ในเวียงมีฐานรอบสี่มุม ที่บ้านเคยขุดได้กระดิ่งที่เป็นทองแดง ขุดได้บาท แล้วเอาไปไว้ที่วัด เอามาหลอมพระพุทธรูปซึ่งอยู่ในวิหารวัดแห่งนี้ แต่ก่อนไม่มีก้อนอิฐ มีแต่ดิน ทางทิศตะวันออกจะมีร่องน้ำ เดี่ยวนี้ถูกทับถมไปแล้ว นั่นคือหน้าด่านของเวียงหนองล่อง ด้านตะวันออก ทิศใต้กับทิศเหนือก็อยู่ทางจะไปหนองล่อง ชะจาว กองหลวงเป็นหมู่บ้านหนึ่งในเวียงหนองล่อง ตอนข้าพเจ้ายังเล็กมีท่านกำนันบุญศรี ปรีดา ปกครองอยู่ ต่อมาเป็น พ่อหลวงหน่อ ปาละก้อน พ่อหลวงบัน พ่อหลวงเสริฐ พ่อหลวงวรรณ กำนันสาทิพย์ ศรีกฤษะ มีหลายอย่างที่เราคควรอนุรักษ์ไว้ ช้างเก้า สะหลีที่อยู่ข้างโรงเรียนน่าจะมีวัดอยู่ มีสิ่งที่เป็นซากปรักหักพังอยู่ ข้าพเจ้าจะเชิดชุดตลอดว่าเวียงหนองล่องมีดีอะไร

ที่มาของข้อมูล : ดร.เพ็ญสุภา สุขคตะ (วิทยากร : นักวิชาการด้านทฤษฎีประวัติศาสตร์)

เวียงหนองล่อง บริเวณนี้มีคูเมืองสี่เหลี่ยม มีขอบ คันน้ำคูดินหรือคือ ไม่ต้องก่ออิฐแต่เป็นมูลดิน สะท้อนว่าเราเคยมีประวัติศาสตร์ของตัวเอง เช่น ที่ลี้ แถบวัดพระธาตุดวงเดียงก็จะมีคันน้ำคูดิน มีเสาหลักเมืองเป็นเอกเทศ ที่เราอยู่จะคนละจุดกับเวียงสะแกง ความเป็นเวียงหนองล่องจะมีเวียงย่อยๆ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๒ ตอนครูบาเจ้าศรีวิชัยมรณภาพที่บ้านปาง ชาวลี้เก็บสร้อยสังขารไว้คนเดียว เพราะว่าเจ้าหลวงจักรคำมาขอให้ย้ายสร้อยสังขารเอาไปไว้ที่วัดจามเทวี เพราะครูบาเจ้าศรีวิชัยเป็นคนของมหาชน ต้องการให้เจ้าแก้วนวรรฐ์ฝ่ายเชียงใหม่มากราบ ต้องการให้คนที่ศรัทธามากกราบ เพราะถ้าไปลี้มีความลำบาก ปกติเส้นทางครูบาเจ้าศรีวิชัยตอนยังมีชีวิต ท่านจะลงบ้านปางแวงพระบาทสามยอด บ้านโฮ่งหลวง ดอยก้อม ป่าตาล (ป่าซาง) หักเข้าต้นไซค เหมือนจี้ ตัดเข้ากู่ละมั้ง เข้ามาพำนักด้านทิศใต้ของลำพูนที่วัดชัยมงคล

(กาดหนองดอก) แต่ปรากฏว่าตอนเจ้าหลวงจักรคำให้ไปเคลื่อนสิริรังษารมาแทนที่จะไปเส้นปกติ กลับมีการแวะเข้าวัดตงฤาษี ชาวบ้านเวียงจึงไปเฝ้ารับสิริรังษารครูปาเจ้าศรีวิชัยมาไว้ที่เวียงหนองล่อง ๒ คิน เราสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นแถวบ้าน อ.อานวย กล้าพัต ตรงคือด้านทิศตะวันออก เพราะฉะนั้นนี่เป็นอีกหนึ่งความสำคัญ แล้วนำสิริรังษารไปที่วัดอินทิลป่าซาง วัดละ ๒ คิน กว่าจะถึงวัดจามเทวี ใช้เวลาเกือบ ๒๐ วัน ประมาณ ๙-๑๐ แห่ง และยังขอแวะไปไว้ที่วัดศรีวิชัย เขาสร้างสร้างไม่เสร็จ เพื่อให้คนมาบริจาคทำบุญ หลวงปู่โง่น โสรโย ได้มาบันทึกไว้ด้วยว่า ปี พ.ศ. ๒๔๔๓ -๒๔๔๔ มีการเอาสิริรังษารครูปาเจ้าศรีวิชัย ที่แห่งสนธิทออยู่ในโลง ท่านไปกมตุ แล้วท่านก็กราบ และท่านก็เห็นคนมามุงดู ท่านบอกว่าคุณตายยังช่วยหาเงินให้คนเป็น กว่าจะพระราชทานเพลิงศพก็เข้าไป ปี พ.ศ. ๒๔๔๙ เพราะคนยังอาลัยอาวรณ์ และยังมาเจอสงครามโลก เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๔๔-๒๔๔๖ เจ้าหลวงจักรคำก็สิ้น ปี พ.ศ. ๒๔๔๖ เจ้าภาพงานศพครูปาเจ้าศรีวิชัยจึงเป็นเจ้าวรทัศน์กับเจ้าแม่ส่วนบุญ

ที่มาของข้อมูล : อาจารย์แสวง มาละแซม (วิทยากร : นักประวัติศาสตร์ลำพูนศึกษา)

หน่วยงานที่จะมีพลังในการรวบรวมข้อมูล คือ หน่วยงานเทศบาลตำบลวังยาง ชาวบ้านมีการคาดหวังว่าที่นี่ต้องมีกรยกระดับ พัฒนาทางด้านต่างๆ ขึ้นมา มีคนพูดถึงเรื่องเมืองหอด เมืองฮอด คนโบราณจะตั้งชื่อบ้านชื่อเมือง จะตั้งชื่อตามกิกฤติที่เกิดขึ้นกับบ้านกับเมือง เช่น เมืองระแหง แปลว่า ร้อน แผ่นดินแตก เป็นต้น ชื่อบ้านนามเมืองสะท้อนให้เห็นเรื่องคน วัฒนธรรม การตั้งถิ่นฐาน เรื่องราวในประวัติศาสตร์ เป็นประโยชน์ในการทำเอกสารข้อมูลต่างๆ เพื่อการเผยแพร่ อาจจะยกระดับไปถึงการท่องเที่ยว บ้านเมืองนี้คือส่วนหนึ่งขององค์พระธาตุเจ้าจอมทอง เป็นพระธาตุที่มีตำนานรองรับ เป็นที่บรรจุของพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้าที่เป็นที่ยอมรับ และเป็นวัดหลวง ดังนั้นเมืองในสมัยโบราณไม่ได้ตั้งอยู่ชุกโคกชืดหนึ่งของแม่น้ำ เมืองจะตั้งควบแม่น้ำ เพราะแม่น้ำเป็นที่ทำมาหากิน เป็นแหล่งอาหาร เวลาмирบทัพจับศึกก็จะมีทางหนีไปได้ง่าย เช่นเมืองพิษณุโลก เมืองอกแตก ถูกตีแตก จุดประสงค์ของการตั้งเมืองควบแม่น้ำก็คือต้องการให้คนทั้งสองฝ่ายได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน แม่น้ำที่เป็นจุดเชื่อมระหว่างชุมชนทั้งสองจะมีความสัมพันธ์กันทางสังคมเศรษฐกิจ ดังนั้นชุมชนทางฝั่งเชียงใหม่จอมทองกับเวียงหนองล่องก็คือชุมชนอันเดียวกันมาตั้งแต่อดีตเพียงแต่ว่าตอนหลังมาระบบของการกำหนดพื้นที่ของกระทรวงมหาดไทยได้แบ่งแยกออกจากกันไป ในเชิงวัฒนธรรม สังคม สองพื้นที่นี้เป็นเนื้อเดียวกัน เช่นเวียงป่าซางก็คร่อมแม่น้ำทา ดังนั้นแม่น้ำปิงจึงเป็นสิ่งบ่งบอกถึงความเชื่อมโยงระหว่างจอมทองกับเวียงหนองล่อง บริเวณนี้เป็นแต่ชื่อที่เกี่ยวกับน้ำ เช่น ตำบลวังยาง วัง คือ น้ำลิกวนที่อยู่กลางน้ำ มีหมู่บ้านชื่อธรรมา แสดงว่าอำเภอนี้ไม่มีภูเขา เมื่อคนห่างหายก็เกิดเหล่า เช่น ไปท่าไร่ เรียกว่า ไช้เหล่า คือไร่ลือลือลอย ดงก็คล้ายกับเหล่า เป็นที่หญ้าขึ้น บ้านดงเหนือ บ้านดงหลวง บ้านดงเจริญ บ้านดงใต้พัฒนา บ้านกลางทุ่ง แสดงถึงความเป็นพื้นที่

ราบ ตำบลหนองยวงมีหมู่บ้านเหล่าคู่ ตำบลหนองล่องมีวังสะแกก วัง คือ วังน้ำวน บ้านแพะไต้ แพะก็คือป่าละเมาะ อาจจะเป็นดงหรือเป็นเหล่าก็ได้ แพะ ดง เหล่า การสร้างเมืองโบราณที่ผ่านมาจะมีการขุดดินขึ้นมาเป็นคันดินและจะเป็นคูน้ำเพื่อป้องกันเมืองก็กลายเป็นกำแพงโดยธรรมชาติ มีคนบอกว่าเวียงหนองล่องมีกำแพงเป็นดิน เขียงใหม่ก็มีชื่อกำแพงดิน เมืองยองก็มีกำแพงดิน เช่นกัน

ที่มาของข้อมูล : นายยอดน้อย สุขเกษม (วิทยากร : นักโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๗ เชียงใหม่)

ประเด็นในเรื่องคูเมืองเป็นสิ่งสำคัญ เป็นหนึ่งในสิ่ง que แสดงให้เห็นถึงลักษณะทางกายภาพของเมืองถามว่าเมืองโบราณหนึ่งเมือง สิ่งที่จะเป็นอนุสรณ์สถานหรือจะเรียกอนุสาวรีย์ยังงี้ก็แล้ว แต่ที่จะแสดงความเป็นเมืองเก่าได้ดีที่สุดจะหนีไม่พ้นกำแพงเมืองและคูเมือง ต่อให้เราสร้างอะไรขึ้นมาใหม่ เพื่อสื่อความหมายความเป็นเมืองเก่าก็ไม่ว่าสิ่งที่เป็นกายภาพการเป็นเมืองเก่ามาตั้งแต่ดั้งเดิมและเป็นหนึ่งในประดิษฐกรรมชั้นสูง เป็นการประดิษฐ์ขึ้นมาเพื่อป้องกันภัย การแบ่งอาณาเขตมากมาย ในลำพูนที่เราเจอคันน้ำคูดินที่เป็นกำแพงล้อมรอบไม่เกินประมาณ ๓ เมือง ตั้งแต่เมืองลำพูนหรือภูไชย ลี และเวียงหนองล่อง สำหรับในอนาคตหากท่านอยากรู้ข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อจะให้เป็นแผนที่วัฒนธรรมชุมชนหรือการสื่อความหมาย เรายังสามารถฟื้นฟูทางกายภาพขึ้นมาเพื่อสื่อความหมายได้ ทางสำนักงานโบราณคดีเราสามารถเดินสำรวจด้วยระบบการเอาแผนที่เข้าไปทางอากาศ ราวปี พ.ศ. ๒๕๔๗ มาแปลความอีกรอบและดึงเอาลักษณะทางกายภาพขึ้นมาอีกรอบ คูน้ำคันดินที่เป็นแนวกำแพงเป็นสิ่งที่ยืนยันความเป็นเมืองได้ดีที่สุด ทุกวันนี้เรามีเทคโนโลยีที่จะฟื้นฟูได้ไม่ยากแค่ใช้โดรนบินขึ้นเราก็เก็บข้อมูลได้ สร้างแผนที่วัฒนธรรมขึ้นมาจะไร้อยู่ตรงไหน เราสามารถมาพูดคุยกันเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน

ที่มาของข้อมูล : สิบเอกสุวิช ศรีวิราศ (อดีตนักวิชาการวัฒนธรรมอำเภอป่าซาง)

ผมเคยมาสสำรวจเวียงหนองล่องตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๕ โครงการลุ่มน้ำลี้เขาก็เอาเวียงหนองล่องเป็นหลัก แหล่งโบราณสถานไปอยู่ในสวน เห็นก่อนอิฐกระจัดกระจาย แหล่งโบราณสถานควรมีป้ายบอกชื่อเวียงหนองล่องไม่ใช่เมืองธรรมดา วัดร้างมีชื่อว่า วัดปงสนุก คนแก่สมัยก่อนเล่าว่าถ้าคนไม่สบายใจก็ได้มาพักที่วัด ได้ปลงและร้องรำทำเพลง วัดอยู่ที่วังผาง ขอให้กำหนดจุดโบราณสถานให้ชัดเจน เวียงหนองล่องยังไม่มื่อาสาสัมครรักษาโบราณสถาน ขอให้แต่งตั้งด้วย

ที่มาของข้อมูล นายสิบศักดิ์ สุภิมาส (นายกเทศมนตรีตำบลวังผาง)

กิจกรรมในครั้งนี้จะมีอยู่ ๒ ช่วงให้ประชาชนบ้านเรา ครูอาจารย์และนักเรียนโรงเรียนน้ำปาดวิทยาคมที่เป็นลูกหลานเวียงหนองล่องได้ศึกษา ตอนบ่ายนี้จะเป็นการดำเนินงานโครงการประวัติศาสตร์

ร่วมสมัย อำเภอของเราแต่ก่อนเป็นเขตเดียวกับอำเภอบ้านโฮ่ง เวียงหนองล่อง ป่าซางอยู่ในยุคปากบ่อง ตอนนี้อยู่ที่สืบทอดข้อมูลได้ในรูปแบบของการปกครองรูปแบบใหม่ที่เป็นกระทรวงมหาดไทย ช่วงบ่ายก็จะมีวิทยากรมาบอกเล่าถึงประวัติศาสตร์ร่วมสมัยยุคปากบ่องมาถึงยุคเวียงหนองล่อง ยุคเจ้าจันทราชาและยังมีเรื่องราวที่เกี่ยวข้องอีกมากมาย ในงานนี้เราต้องการที่จะรวบรวมประวัติศาสตร์เพื่อให้ลูกหลานรุ่นใหม่รู้จักตัวตนของเราจะได้ทราบว่าความจริงมันเป็นอย่างนี้ และมีช่องทางที่สามารถศึกษาได้โดยง่าย และจะนำประวัติศาสตร์โดยย่อไปจัดทำเพลงซอเพื่อให้คนเฒ่าคนแก่ได้ฟัง

ที่มาของข้อมูล : อาจารย์สว่าง กันทะมูล (วิทยากร : ประชาชนชาวบ้านตำบลวังผาง)

ผมเป็นลูกหม้อของตำบลวังผาง หมู่ ๖ บ้านเวียงหนองล่องโดยกำเนิด บ้านเกิดของผมอยู่ติดกับกำแพงวัดไม่ถึง ๑๐๐ เมตร ตำบลวังผางเดิมที่อาณาเขตกว้างไปถึงตำบลหนองยวง กำนันคนแรกคือพ่อกำนันศรี ปรีดี ปกครองไปถึงเขตบ้านหัวห้วย ชื่อตำบลวังผางแล้วทำไมวังผางไม่เป็นหมู่ ๑ เพราะเราไปตั้งหมู่บ้านทางตำบลหนองยวงก่อน ระยะเวลาแบ่งออกเป็นตำบลหนองยวงจากตำบลวังผาง ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๒๓ กำนันรัตน์ ฉางข้าวคำ เป็นกำนันคนแรก แต่ก่อนมีแค่ตำบลวังผางกับหนองล่องขึ้นอยู่กับอำเภอป่าซาง แต่ก่อนเป็นปากบ่อง

ที่มาของข้อมูล : พ่อหนานสมบัติ โขชเชย (วิทยากร : ประชาชนชาวบ้านตำบลหนองล่อง)

ตำนานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเวียงหนองล่อง คือ ตำนานพระธาตุศรีจอมทอง พระนางจามเทวี ตำนานพระเจ้ากาวิละ และตำนานพระสิงห์สามของหนองล่อง ตำนานพระธาตุศรีจอมทอง ได้เอ่ยไว้ว่ามีเมืองหนึ่งทางทิศตะวันออกของดอยจอมทองหรือพระธาตุจอมทอง ชื่อว่าเมืองอังครัญฐะ สองฝั่งแม่น้ำแม่ระมาด คือน้ำปิง ซึ่งสมัยนั้นน้ำปิงคงจะอยู่หน้าวัดพระธาตุศรีจอมทอง ห่างประมาณ ๖๐ กว่าวา จากตำนานพระนางเจ้าจามเทวีสืบค้นจากหอสมุดแห่งชาติมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ หลังจากที่พระนางเสด็จจากสอดขึ้นมา ได้เอ่ยไว้ว่า พอมาถึงเมืองๆ หนึ่ง ชื่อว่า เมืองอังครัญฐะ มีวังน้ำวนไหลเชี่ยวไหลกราก เขาเรือมาสะแดง ที่นั่นจึงเรียกว่าวังสะแดง ตำนานของพระเจ้ากาวิละ ประมาณปี พ.ศ. ๒๓๒๐ พม่ายึดเชียงใหม่ พระเจ้ากาวิละและพระยาจำบ้านได้ขอกำลังจากกรุงธนบุรีมาไล่พม่าออกจากเชียงใหม่ ซึ่งตอนนั้นกรุงศรีอยุธยาเสียกรุงให้แก่พม่า ประมาณปี พ.ศ. ๒๓๑๐ พระเจ้ากรุงธนบุรีส่งให้พระยาภักขิตรีศิกขึ้นมาไล่พม่าออกจากเชียงใหม่ พอขับไล่พม่าที่ยึดเชียงใหม่ได้ก็แต่งตั้งพระยาจำบ้านมาเป็นเจ้าเมืองเชียงใหม่และแต่งตั้งพระยาภาวิละเป็นเจ้าเมืองลำปาง พอกองทัพกรุงธนบุรีกลับไปพม่ามากลับมายึดเชียงใหม่คืน พระยาจำบ้านได้หนีล่องน้ำปิงมา มาอยู่ที่เวียงหนองล่อง ผมคิดว่าประมาณปี พ.ศ. ๒๓๒๒ บ้านเมืองของเวียงหนองล่อง

เรายังสมบูรณ์อยู่ พระยาจำบ้านไม้ได้มาสร้างบ้านสร้างเมือง เมืองตั้งคืออยู่ พระยาจำบ้านอยู่เวียงหนองล่องได้ระยะหนึ่งและได้ย้ายไปอยู่เวียงสะแกงตามตำนานของพระยาการิละและยังมีเขียนไว้ที่หลักศิลาจารึกที่วัดพระธาตุศรีจอมทองเป็นภาษาพื้นเมือง สมัยที่พม่ายึดเชียงใหม่จะใช้เส้นทางขึ้นล่องน้ำปิงและได้นำเอาพระธาตุเจ้าไปพม่า พระยาจำบ้านจึงได้อัญเชิญพระธาตุกลับคืนมา อันเชิญ ๒ ครั้ง พระธาตุไม่กลับ เจ้าอาวาสจึงได้อัญเชิญพระธาตุจึงกลับมา จากนั้นเชียงใหม่จึงได้มีการสมโภช ประมาณปี พ.ศ. ๒๓๒๒ - ๒๓๒๔ พระเจ้าการิละได้เดินทางมาจากลำปาง นำพลทหารมาแต่ ๓๐๐ นาย มาสมทบกับพระยาจำบ้านที่เวียงสะแกง ตอนนั้นพระยาจำบ้านมีกำลังพลอยู่ ๗๐๐ นาย ร่วมกันฝึกอาวุธที่บ้านวังสะแกง ผมคิดว่าสมัยนั้นเวียงสะแกงก็มีความสมบูรณ์อยู่เหมือนกัน เพราะได้ขุดเจาะการล่องลูกปิง และมีสถานที่ฝึกดาบฝึกยิง เรียกว่า ลันขวงเจิง จากนั้นก็ย้ายไปอยู่ป่าขาง ตำนานพระสิงห์สามของหนองล่อง ได้เอ่ยไว้ว่า มีเมืองหนึ่งชื่อเมือง พิงคราช น่าจะเป็นเมืองเดียวกัน คงจะเพี้ยนจากอังกฤษรัฐเป็นพิงคราชช่วงหลังๆ มา พิงคราชเป็นเมืองอยู่ทางทิศใต้ของแม่น้ำลือชื่อเมือง พิงคราช พระยาพิงคราชได้มีพระสหายได้ไปมาหาสู่กันกับพญานาค และเกิดการขัดข้องหมองใจกัน พญานาคจึงคลบันดาลให้ผู้คนในเมืองพิงคราชล้มหายตายจาก มเหสีของพระยาพิงคราชมีบุญบารมีจึงได้ไปปรึกษากับพระธาตุคงค์ ได้ทำพิธีสร้างพระและขอขมาพญานาค ได้สร้างพระขึ้น ๒ องค์ เป็นพระสิงห์สามเหมือนกัน องค์ที่ ๑ สวย องค์ที่ ๒ ไม่ค่อยสวย และนำใส่แพไหลทวนน้ำขึ้นมาลักระยะหนึ่งแพเกิดแตก พระสิงห์สามองค์แรกจมหายไปใมน้ำลือ บริเวณนั้นจึงเรียกว่า เมืองจันตะหรือ เวียงหนองล่องในปัจจุบัน ตอนที่พม่าตีเวียงหนองล่อง ชาวบ้านได้ทำพระสิงห์สามหนีไปอยู่วัดเหล่าปงเสื่อ บ้านเมืองฝนฟ้าไม่ตกแห้งแล้ง ชาวบ้านจึงอพยพไปอยู่หนองล่อง ได้ย้ายหนีไปตามร่องน้ำ จึงเรียกว่าหนองล่อง ตำนานของพระยาทัพชัย ในช่วงพม่ามายึดเวียงหนองล่องเกิดการสู้รบ จึงเกิดคำว่า ร่องม่านต้นน้ำเดิมอยู่ที่เวียงหนองล่องไหลผ่านบ้านเหล่าแมวไปลงน้ำลือที่บ้านดง เพลงเกี่ยวกับพระยาทัพชัย เนื้อเพลงมีดังนี้

*** พระยาทัพชัย ผู้ใจหาญกล้า รวบรวมไพร่ฟ้าต่อสู้พม่าเข้มแข็ง ใจมีดีใจมยุบทุกตะลุยกพันแดง ร่องม่านเลือดแดงไปทุกแห่งผ่านมา ต้นฝั่งเหล่าแมวผดแผวเวียงหนองล่อง แม่ทัพนายกองของม่านผวาถูกซุ่มโจมตียุทธวิธีดีก็คืบขึ้นมา กำลังน้อยกว่าสู้พม่าเป็นหมื่นเป็นพัน จากหนองปลาสะวายสู้ตายเจ้าข้าแม่ทัพพม่าไปสุพลากริ้วตายเหมือนกัน ต้องถอยทัพไปปักเจียงใหม่บะดิน ชื่อเสียงลือลั่นนั่นคือพระยาทัพชัย พระยาทัพชัยได้ขึ้นเป็นพระยา สองครุบาได้สร้างอนุสาวรีย์ไว้ สืบทอดตำนานเล่าขานต่อไป นี่คือผู้ยิ่งใหญ่ได้ปกป้องเวียงหนองล่องเขา ***

ครูบาชินานวัณฺณและครูบาสุรินทร์ได้สร้างอนุสาวรีย์พระยาทัพชัยไว้ที่โรงเรียนบ้านต้นผึ้ง ที่บ้านหนองล่อง หมู่ที่ ๒ มีอยู่ ๑ วัด ชื่อวัด เหล่าประหาร อยู่ทางทิศตะวันตกของเวียง มีขนาดใหญ่ มีซากอิฐมีเจดีย์อยู่ประมาณ ๕ องค์ มีน้ำบ่ออยู่หลายที่ น่าจะเป็นแดนประหารพวกพม่า เพราะอยู่ใกล้กับร่องม่านพระยาทัพชัยช่องสุมไพร่พลอยู่หนองปลาสะวาย คอยสกัดพม่าที่ขึ้นล่องน้ำปิง จึงได้ดีความดีความชอบได้กรุงธนบุรีแต่งตั้งเป็นพระยาทัพชัย

ที่มาของข้อมูล : กำนันฤชัย กันทาตง (วิทยากร : ปราชญ์ชาวบ้านตำบลวังยาง)

ผมปกครองอำเภอเวียงหนองล่องมาตั้งแต่อำเภอนี้แยกจากอำเภอป่าซางออกมา ผมถูกเลือกให้เป็นผู้ใหญ่บ้านดงหลวงเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๖ ตอนนั้นผมอายุ ๒๖ ปี ผมเป็นผู้ใหญ่บ้านจนถึงปี พ.ศ. ๒๕๓๔ ทางกรมการปกครองก็มีคำสั่งแยกอำเภอเวียงหนองล่องเป็นกิ่งอำเภอจากอำเภอป่าซาง ซึ่งตอนนั้นยังไม่มี ๒๕ หมู่บ้านเช่นปัจจุบัน ตอนนั้นตำบลวังยางมีแค่ ๗ หมู่บ้าน หมู่ ๘ ดงเหนือ หมู่ ๙ บ้านกลางทุ่ง หมู่ ๑๐ ดงเจริญ หมู่ ๑๑ ดงใต้ อันนี้แยกมาทีหลัง ตำบลหนองล่องก็มีแค่ ๖ หมู่บ้าน บ้านท่าซางยังไม่ได้แยกออกจากหนองล่อง และบ้านแพะหลายลี้ก็ยังไม่ได้แยกออกจากบ้านต้นผึ้ง บ้านวังสะแกงได้ก็ยังไม่ได้แยกออกจากบ้านวังสะแกงหมู่ ๓ เพราะตอนนั้นยังมีหมู่บ้านไม่มากนัก หลังจากปี พ.ศ. ๒๕๓๔ เมื่อเดือนเมษายน กิ่งอำเภอเวียงหนองล่องก็ได้กำเนิดขึ้น แล้วใช้ศาลาวัดต้นผึ้งเป็นที่ทำการอำเภอ ท่านที่ปลัดต้นและหาที่ทำการให้อำเภอเวียงหนองล่อง คือ ส.ส. สมาน ชมพูเทพ หรือปีหนานหล้า และมีคนคัดค้านไม่ใช้ที่ทำการอำเภอในปัจจุบัน เพราะเป็นที่ป่าห่างไกลชุมชน อยากรจะได้ที่จุดตลาดนัด แต่ก็ไม่ว่าจะสร้างได้ เพราะต้องทำการซื้อที่ดินตลาดนัด แต่ที่ทำการอำเภอปัจจุบันมีคนอุทิศที่ให้ ปัจจุบันก็ได้ใช้ประโยชน์ว่าการอำเภอเพราะใกล้กว่าอำเภอป่าซาง หัวหน้าท้องถิ่นคนแรกไปอาศัยอยู่บ้านพ่อหลวงทองยศวังสะแกง เพราะยังไม่ได้สร้างบ้านพัก ต่อมาหัวหน้ากิ่งอำเภอคนสุดท้ายคือ ท่านว่าที่ร้อยตรีณรงค์ โรจนสุนทร และเป็นนายอำเภอคนแรกของอำเภอเวียงหนองล่อง ท่านปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้ากิ่งอำเภอคนแรก คือ ท่านชลสิทธิ์ ธนาชนะ นายอำเภอป่าซางตอนที่เรายกมาเป็นกิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง ชื่อ นายทวี ประดิษฐเพชร ก่อนจะยกฐานะเป็นกิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง ตำบลวังยาง ยังเป็นสุขภิบาลวังยาง ขณะนั้นตำบลวังยางมีการปกครองอยู่ ๒ อย่าง คือมีทั้งสุขภิบาลและสภาตำบล มีสภาตำบลวังยาง ๒ หมู่บ้าน ที่ไม่เข้าอยู่ในเขตสุขภิบาล คือบ้านเหล่าปงเสือและบ้านวังยาง ตอนนั้นผมเป็นประธานสภาตำบลโดยตำแหน่ง

ที่มาของข้อมูล : นายกสิปศักดิ์ สุภิมาส (นายกเทศมนตรีตำบลวังผาง)

ประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ ๓๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๘ มีผลบังคับใช้ในเดือนเมษายน ได้ยกฐานะเป็นกิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๔๐ ได้ยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอเวียงหนองล่อง

ที่มาของข้อมูล : กำนันสนั่น ไชยวงศ์ (วิทยากร : ประชาชนชาวบ้านตำบลหนองยวง)

เดิมตำบลหนองยวงอยู่ในการปกครองของตำบลวังผาง ในปี พ.ศ. ๒๕๒๓ ได้แยกจากตำบลวังผางเป็นตำบลหนองยวง บ้านหนองยวงแต่ก่อนอยู่ในการปกครองของบ้านเหล่าดู่ หมู่ที่ ๑ เปลี่ยนเป็นหมู่ที่ ๑๑ ของตำบลวังผาง แยกไปได้ปีกว่า ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๒๒ ตำบลหนองยวงมี ๕ หมู่บ้าน หมู่บ้านขนาดใหญ่คือ บ้านเหล่าดู่และบ้านห้วยบันจ้อย และหนองยวง ล่องเครือกวาว หัวห้วย เป็นหมู่บ้านเกิดใหม่แยกออกมา ส่วนมากคนห้วยบันจ้อยและเหล่าดู่จะเป็นคนทางบ้านป่าบุก บ้านกองงาม อำเภอป่าซาง ที่หลังไหลเข้ามาอยู่ ผู้ใหญ่บ้านคนที่ ๒ ของบ้านห้วยบันจ้อย เล่าขานสืบต่อกันมา เริ่มจากบ้านห้วยบันจ้อย แต่ก่อนชื่อบ้านห้วยคำบันจ้อย แต่ก่อนมีการสักยันต์หมึกน้ำมันก่อนจะออกรบ สักให้ข้าม ต้องใช้ทองคำใส่ขันตั้งใคร่มีทองคำมากก็ได้สักยันต์มาก สักให้เต็มตัว แต่ก่อนจะมีฉายา เช่น ลุงคำสาย และมีกราบนำมนต์คำที่เอามาใส่ขันตั้งขึ้นครุมีน้ำหนักรับ “บันจ้อย” (๑ จ้อย มี ๑ กก. ๒ ชีด) เข้าใจว่าทองคำแต่ก่อนหาง่าย อาจจะมีตามน้ำห้วย จึงได้ชื่อว่า “บ้านห้วยคำบันจ้อย” สมัยก่อนเมื่อคราวนครศรีอยุธยาเสียมีการรบกับพม่า คนเผ่าคนแก่ไปไร่ไปสวนจะเจอ หอก ดาบ (ดาบหักดาบงอ) วัดบ้านห้วยบันจ้อยเป็นวัดแรก และมีวัดเดียวในระแวกนั้น เพราะมีแค่สองหมู่บ้าน บ้านเหล่าดู่กับบ้านห้วยบันจ้อย มีพระจากบ้านป่าบุกมาสร้างอารามอยู่วัดบ้านห้วยบันจ้อย (วัดอรุณวิทยาวาส) ประมาณปี พ.ศ. ๒๔๔๑ ชื่อครูบาศักดิ์ทิว ท่านได้ไปสรงน้ำพระธาตุศรีจอมทอง ท่านเดินทางผ่านกู่ขาว เจอพระพุทธรูปหันหน้าไปทางทิศตะวันตก ท่านจึงกลับด้านให้พระพุทธรูปหันหน้าไปทางทิศตะวันออก แล้วท่านเดินทางกลับจากพระธาตุศรีจอมทอง ได้เห็นพระพุทธรูปหันกลับไปทางทิศตะวันตกเหมือนเดิม และพระพุทธรูปได้มาเข้าฝันพระว่าอยากไปอยู่วัด พระจึงชวนศรัทธา มาอันเชิญไป บ้านหนองยวงแยกมาจากบ้านเหล่าดู่ ทิศตะวันออกของวัดจะมีหนองน้ำ ตอนนั้นมีการปลูกฝ้ายรอบหนองน้ำ ใช้ฝ้ายไปปั่นเป็นเครื่องนุ่งห่ม (ฝ้าย เป็น ยวง) หนองกู่เขียว เจ้าเมืองลำพูนได้นำช่างผู้ทำงาเขี้ยวมาพัก เพราะเป็นเนิน เป็นป่าบัว ไม้แห้งทั้งปี ไกลไต่กิ่งงอ เส้นทางระหว่างบ้านห้วยบันจ้อยกับเหล่าดู่ บ้านล่องเครือกวาวเป็นบวกรเครือกวาว (มีเครือกวาวขาว เครือกวาวแดงเยอะแยกจากบ้านเหล่าดู่) บ้านห้วยแยกจากบ้านห้วยบันจ้อย พ่อกำนันครองรัตน์ ฉางข้าวคำ เป็นกำนันคนแรก ตั้งแต่ตำบลหนองยวงแยกออกจากตำบลวังผาง

ที่มาของข้อมูล : ตาบตำรวจจรัล แก้วก้อ (วิทยากร : ประชาชนชาวบ้าน บ้านหนองล่อง)

นามสกุล แก้วก้อ มาจากเชียงแสน บรรพบุรุษเป็นได้อี้อพยพมาจากเมืองลาหรือเวียงยาง ในสมัยก่อน ผมอายุ ๓/๑ ปี เรียนโรงเรียนชาวพุทธ (เดิมอยู่ในวัดบ้านเวียงหนองล่อง) ป.๕ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๔ จบ มศ.๓ ที่นี้เมื่อ พ.ศ.๒๕๑๐ แล้วยไปเป็นตำรวจอยู่จังหวัดน่าน ชื่อเวียงหนองล่อง ทำไม หนองร่อง หรือ หนองล่อง ทำไมเป็นเวียง ทำไมเป็น เจียง เจียงใหม่ เจียงฮาย เจียงแสน เจียงตุ้ง ชื่อเหล่านี้มีรากเหง้า มนุษย์สมัยก่อนไม่มีบ้านจึงมีการเคลื่อนย้ายกัน พอมาถึงยุคที่มนุษย์มีบ้าน จึงก่อร่างสร้างเมืองขึ้นมา คนไหนมีความเก่งกล้าสามารถที่จะปกครองคนได้ ก็มีลูกเมียหลายคน เป็นจำฝูง เช่น นายกสิบศักดิ์ แต่ก่อนก็คือเจ้าเมืองเวียงหนองล่องที่สามารถกุมอำนาจเซตเมือง สมัยก่อนไม่มีตัวหนังสือ มีแต่อักษร ภาพเขียนรูปขึ้นมาบ่งบอกว่าตรงนี้มีอะไรบ้าง รูปสัตว์ รูปวัวควาย ตัวหนังสือเพิ่งมีขึ้นมาเมื่อไม่กี่ร้อยปี ในสมัยจีนฮ่องเต้ เขียนบนไม้ไผ่ พระนางซูลีไทเฮา เขียนบนหน้าผา พ่อขุนรามคำแหงเขียนบนแผ่นหิน เมื่อก่อนไม่มีอะไรก็เขียนบนหนัง เรียกว่า หนังสื่อ สื่อก็หมายถึงบอกต่อๆ กันไป สื่อสารซึ่งกันและกัน เพี้ยนมาเป็นหนังสือ คือ กระดาษ ตอนนั้นกระดาษเริ่มไม่ใช่แล้ว เริ่มมีการพิมพ์ เป็นอิเล็กทรอนิกส์ การสืบประวัติบ้านเมือง สืบได้จากคำเล่าขานต่างๆ ซึ่งเป็นจริงบ้างไม่จริงบ้างแล้วแต่จินตนาการ สืบจากหลักฐานที่หลงเหลือในปัจจุบัน ซากโบราณสถานที่เราทำให้ทราบว่าเป็นเวียงหนองล่องเกิดขึ้นเมื่อไหร่ เกิดขึ้นมาได้อย่างไร ยุคไหน ภาคเหนือมีอยู่ ๒ ยุค คือ อาณาจักรล้านนา และอาณาจักรหริภุญไชย วันดีคืนดี สมัยนั้นหริภุญไชยไปทำสงครามกับสุโขทัย จึงสามารถเห็นโบราณสถานที่เป็นศิลปะสุโขทัยหลงเหลืออยู่ เวียงหนองล่องเกิดก่อนล้านนาตั้ง ๖๐๐ กว่าปี ขุนเม็งรายก็เอาลำพูนไปเป็นเมืองขึ้น ลำพูนก็เป็นเมืองส่วนหนึ่งของเชียงใหม่ ก็เกิดอาณาจักรล้านนาขึ้นมา เมื่อเกิดการล่มสลายของหริภุญไชย เวียงหนองล่องจึงกลายเป็นเมืองร้าง จนมาถึงยุคของเจ้ากาวิละ มาสร้างเวียงเวพูกาม เพื่อช่องสุ่มกำลังพลไปตีเชียงใหม่ (ยุคที่พม่ายึดเมืองเชียงใหม่) โดยอาศัยกำลังพลจากพระเจ้ากรุงธน คือ ยุคเก็บผักใส่หีเก็บผ้าใส่เมือง สมัยนั้นลูกน้องของพระเจ้าตากเผากรุงศรีอยุธยาเพื่อเอาทอง และยังถูกพม่าตีเมือง เวียงหนองล่องอาจจะเป็นที่สร้างสมสดมภ์อาหารไปให้เมืองลำพูน ความเป็นมาของเวียงหนองล่องสืบจากคราบคาร์บอนบนก้อนอิฐ สามารถพิสูจน์ว่าอยู่ในยุคใดได้ ผมมีสวนลำไยอยู่บ้านเวียงหนองล่อง และมีองค์พระธาตุอยู่ตรงนั้น ผมอยากมอบให้แก่เทศบาลวังยางและคนรักประเทศไทยของเราทุกๆ คน มีพื้นที่ ๒ ไร่กับอีก ๑ งาน ขุดขึ้นมาแล้วตกแต่งว่ามันเป็นเช่นไร เพื่อให้ไว้ได้ศึกษาต่อไป

ที่มาของข้อมูล : นายสืบศักดิ์ สุภิมาศ (นายกเทศมนตรีตำบลวังผาง)

แต่ก่อนหนองหลวงมีปลาอร่อย หรือเรียกว่า หนองแคว่นศรี สมัยก่อนคนแรกของตำบลวังผาง (พ่อแคว่นศรี) ผู้คนจะต้องส่งปลาและปลาร้าไปให้เจ้าเมืองลำพูน แสดงว่าปลาที่นี่มีคุณภาพสูงมาก ตอนที่ยังคงมีร่องรอยของคนที่ทำอาชีพทำปลาร้าในบ้านเวียงอยู่หลายคน ที่นี่เป็นปลากัดจีน ยืนยันคำบอกเล่าจากแม่ฮ้อยเศรษฐี ที่มีเป็นหนองของเจ้าจันทราชา ท่านเป็นเจ้าของที่นั่นทั้งหมด แต่เจ้าชอบเฮฮาชอบเล่นการพนัน ก็เลยเสียที่นาที่หนองนั้นไป พ่อฮ้อยบั้น มาแต่งงานกับแม่ฮ้อยเศรษฐี เจ้าพ่อจันทราชา มีหน้าที่มาสร้างฝายเอาน้ำเข้านาหนองเขียด หนองปลาสะวาย หนองสูง หมอจิตร (เป็นลูกเขยของเจ้าพ่อครูท เจ้าพ่อครูทเป็นลูกของเจ้าพ่อจันทราชา) หมอจิตรได้บันทึกเรื่องราวชีวิตของเจ้าพ่อครูทไว้เป็นรูปเล่ม เจ้าพ่อจันทราชามีภรรยาคนแรกอยู่บ้านตงฤๅษี ซึ่งลูกหลานก็ยังติดต่อกันอยู่กับทางบ้านเวียง

ที่มาของข้อมูล : แม่พรณี น้อยมณีวรรณ (เครือญาติของเจ้าพ่อจันทราชา)

แม่ไม่เคยเห็นเจ้าพ่อจัน (เจ้าจันทราชา) เห็นแต่แม่ป็น ท่านมีลูกด้วยกัน ๔ คน ๑. แม่เลื่อน ๒.แม่เหมย ๓.แม่เศรษฐี ๔. แม่ป่า

ที่มาของข้อมูล : ดร.เพ็ญสุภา สุขคตะ (วิทยากร : นักวิชาการด้านทฤษฎีไฮศึกษา)

เจ้าพ่อจันทราชาเป็นลูกหลานของเจ้าหลวงองค์สุดท้าย หมายถึงเจ้าหลวงจักรคำ (นายกสืบศักดิ์ให้ข้อมูลว่าเป็นญาติ ไม่ใช่ลูกหลาน) อ.เพ็ญสุภาได้สอบถาม อ.ภูเดช แสนสาม ท่านทำหน้าที่สืบเรื่องเจ้าหลวงลำพูน เจ้าจันทราชาเป็นโอรสองค์หนึ่งของเจ้าหลวงดาราติเรกรัตนไพโรจน์ แต่มีเรื่องพิพาทขุนข้อมหอมองใจกัน เจ้าดาราติเรกรัตนไพโรจน์จึงส่งให้ไปปกครองที่เวียงหนองล่อง ตอนนี้นำกำลังสืบค้นว่าเจ้าแม่ของเจ้าจันทราชาเป็นใคร เพราะฉะนั้นเจ้าครูทที่เป็นลูกของเจ้าจันทราชาก็ยังไม่ทราบข้อมูล ทำให้นึกถึงกลุ่มสายสกุลสังการพันธ์และสังการฟ้า

ที่มาของข้อมูล : แม่จตุพร สังการพันธ์ (บ้านเหล่าตุ)

หนังสือประวัติของบรรพบุรุษ สังการพันธ์ เป็นสายสกุลที่มาจากเจ้าหลวงเหมพินธุไพจิตร เจ้าผู้ครองลำพูนองค์ที่ ๘ ที่จริงแล้วมาจาก ณ ลำพูนเหมือนกัน เมื่อก่อนเขาให้ใช้สังการพันธ์ ณ ลำพูน พอหลังๆ มาที่มีการแยก ใครจะใช้ ณ ลำพูน หรือ สังการพันธ์ โรงเรียนจักรคำคณาทร จะมีอาคาร เหมพินธุไพจิตรอยู่ เจ้าอินทยงยศ เป็นเจ้าผู้ครองลำพูนองค์ที่ ๙ เจ้าจักรคำจรงค์ดี เป็นเจ้าผู้ครองลำพูนองค์ที่ ๑๐ สายสกุลที่มาจากเจ้าหลวงเหมพินธุไพจิตร คือ นามสกุล สังการพันธ์ สังการฟ้า ธนัญชยานนท์ และอยู่ในข้อมูลเชื้อเจ้าเจ็ดตน

ที่มาของข้อมูล : กำนันสาทิพย์ ศรีฤณะ (กำนันตำบลวังผาง)

แรกเริ่มเดิมทีก่อนจะมีงานเสวนาในวันนี้ มีนักเรียนโรงเรียนจอมทอง โรงเรียนน้ำดิบ เข้ามาถามข้อมูลประวัติอำเภอเวียงหนองล่อง เราก็มีแค่ประวัติเล็กๆ น้อยๆ ข้อมูลจากสำนักศิลปากร เรื่อง กู่ชาววัดบ้านดง ก็ไม่ใช่เรื่องของอำเภอเป็นเรื่องของหมู่บ้าน จึงได้หารือกับท่านนายกสืบศักดิ์ให้จัดงานเสวนาให้เชิญผู้รู้ ผู้ที่สามารถตอบโจทย์ ชำระประวัติศาสตร์กันไปเรื่อยๆ จนกว่าจะตกผลึกและทำเป็นรูปเล่ม รูปเล่มเชื่อว่าจะต้องเสียทุกอย่าง เพราะอาจจะมีความคิดที่แตกต่างกัน เอาที่กลางๆ สามารถที่จะบอกเล่าถึงรากเหง้าตนเองได้ก็จะมีความภูมิใจของอำเภอเวียงหนองล่อง รวมถึงโรงเรียนน้ำดิบวิทยาคม ซึ่งผมเป็นศิษย์เก่ารุ่นที่ ๕ ตอนนี้ได้เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาอยู่ ซึ่งโคเวตน์นักเรียนบ้านเวียงหนองล่อง แต่ไปอยู่เขตตำบลตาดิบ อยากรจะขอชื่อเป็นโรงเรียนพระราชทานได้หรือไม่

ที่มาของข้อมูล : อาจารย์สว่าง กัณหะมูล (วิทยากร : ประชาชนชาวบ้านตำบลวังผาง)

อำเภอเวียงหนองล่อง มี ๓ ตำบล ๒๕ หมู่บ้าน เป็นอำเภอเล็กๆ น้อยๆ สุดท้อง ทั้ง ๒๕ หมู่บ้านใช้โรงเรียนน้ำดิบวิทยาคมเป็นสถานศึกษา

ที่มาของข้อมูล : ผอ.ประดิษฐ์ วงศ์ฤกษ์ (ผู้อำนวยการโรงเรียนน้ำดิบวิทยาคม)

โรงเรียนน้ำดิบวิทยาคมได้ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๑ (พ.ศ. ๒๕๖๕) ปีนี้ครบรอบ ๔๔ ปี ก่อตั้งกิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๘ แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนแห่งนี้ตั้งขึ้นเพื่อดูแลบุตรหลานของตำบลน้ำดิบ อำเภอป่าซางในปัจจุบัน ซึ่งแต่ก่อนก็คือตำบลวังผางและตำบลหนองล่องของอำเภอเวียงหนองล่องปัจจุบัน ซึ่งมีประวัติอันยาวนาน ผลิตบุดลการ ณ วันที่ ๔๐ กว่ารุ่น ผมมาดำรงตำแหน่ง ผอ. เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๑ ผมรู้จักอำเภอเวียงหนองล่องและผมเป็นคนสารภีแต่เป็นเขยลำพูน อยู่ลำพูนมานาน เคยเป็น ผอ.โรงเรียนบ้านไร่แดง จากที่ผมกับคณะครูได้ออกเยี่ยมบ้านนักเรียน เราจึงรู้ถึงความพร้อมของนักเรียน มีจำนวนนักเรียนที่เข้าเรียนจากอำเภอเวียงหนองล่องเป็นส่วนใหญ่ นักเรียนทุนพระราชทานคนแรกก็อยู่วังผาง และส่งเข้าประกวดปีล่าสุดก็อยู่ที่บ้านเวียงหนองล่อง ขณะนี้โรงเรียนได้รับการคัดเลือกเป็นโรงเรียนคุณภาพของชุมชน ซึ่งถ้าแต่เดิมท่านจะคุ้นเคยว่าเป็นโรงเรียนประจำตำบล แต่ในส่วนของมัธยมศึกษาใช้คำว่าโรงเรียนดีประจำชุมชน โดยใช้สิทธิของอำเภอเวียงหนองล่อง ถึงแม้ที่ตั้งจะอยู่ตำบลน้ำดิบ อำเภอป่าซางก็ตาม โรงเรียนนี้ได้ดูแลนักเรียนโต ต้องให้พวกเขาได้เรียนรู้ตัวตน ให้รู้จักวางแผนชีวิตที่จะไปศึกษาต่อ รวมทั้งกลับมาพัฒนาตนเอง ทางโรงเรียนได้ทำวิจัยในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น รวบรวมด้านอาชีพ วัฒนธรรม ที่โดดเด่นของอำเภอเวียงหนองล่อง เช่น บั๊นหม้อดิน ปลาสามบ้านดง เป็นต้น จะพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพและไม่ลืมรากเหง้าของตนเอง ปี พ.ศ. ๒๕๖๔ โรงเรียนได้รับการคัดเลือกให้

๑๒๔ เล่าขานตำนานเวียงหนองล่อง เทศบาลตำบลวังม่วง

เข้าร่วมโครงการอารยเกษตรรักษาสืบสานต่อยอดตามพระราชดำริซึ่งเป็นโครงการพระราชทานของรัชกาลที่ ๑๐ เพื่อศึกษารากเหง้าภูมิปัญญาเพื่อพัฒนาตนเองให้คู่กับชุมชน

ประวัติความเป็นมาของ “โรงพยาบาลเวียงหนองล่อง”

โรงพยาบาลเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน เลขที่ ๑๓/ หมู่ที่ ๙ ตำบล วังม่วง อำเภอ เวียงหนองล่อง จังหวัด ลำพูน ๕๑๑๒๐ โทรศัพท์ ๐๕๓ - ๕๐๔๐๔๓

- วิสัยทัศน์

โรงพยาบาลเวียงหนองล่องเป็นโรงพยาบาลทุติยภูมิต่างขนาดกลางที่มีคุณภาพ ประชาชนไว้วางใจ

- พันธกิจ

๑. พัฒนาระบบบริการสุขภาพจากโรงพยาบาลทุติยภูมิต่างขนาดเล็กไปสู่ระดับกลาง
๒. พัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพควบคู่คุณธรรม
๓. สร้างสิ่งแวดล้อมให้ปลอดภัยและเอื้อต่อการทำงานอย่างมีความสุข

เจ้าของที่ดินโรงพยาบาลเวียงหนองล่อง (เดิม) ชื่อ นายศิริเวท สุขเนตร บิดา ชื่อ นายศรีภูมิ สุขเนตร มารดา ชื่อ ม.ร.ว. วรณภรณ์ สุขเนตร เนื้อที่ ๒๔ ไร่ ๓ งาน ๒๒ ตารางวา จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๕๒

โรงพยาบาลเวียงหนอง เริ่มให้บริการประชาชน ผู้ป่วยนอก และผู้ป่วยฉุกเฉิน เมื่อวันที่วันจันทร์ ที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๕๕ โดยมีผู้อำนวยการโรงพยาบาล ดังนี้ ๑. นายแพทย์นิกร บุญแทน ๒. นายแพทย์วิเชียร ศิริ ๓. แพทย์หญิงมัลลิกา โมกษะสมิต

คุณจินดา นิธิกิตติกาญจน์, คุณโชติชัย คุณวันทนา ศิริกาญจน์นุกุล เป็นผู้ริเริ่มซื้อปลามาปล่อยเพื่อหารายได้มาสร้างโรงพยาบาลเวียงหนองล่อง

ในวันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๕๖ นายเพลิน วรพงศ์วัฒนา นายกเทศมนตรีตำบลหนองล่อง ร่วมกับคณะบริหารและสมาชิกเทศบาลและพนักงานร่วมพิธีเปิดโรงพยาบาลเวียงหนองล่อง บริจาคทรัพย์-ทอดผ้าป่าสามัคคี มหากุศล ๑๐,๐๐๐ กอง เพื่อจัดซื้อวัสดุ และครุภัณฑ์

รพ.เวียงหนองล่อง ตั้งอยู่ที่ ตำบล วังม่วง อำเภอ เวียงหนองล่อง ลำพูน ๕๑๑๒๐ ประเทศไทย, ใกล้สถานที่นี้อยู่: รพ.สต.หนองล่อง (๓ กม.), รพ.สต.บ้านเหล่าดู (๔ กม.), สอ.หนองยวง (๔ กม.), สถานี

อนามัยตำบลหนองยวง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน (๔ กม.), โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ตำบลบ้านสันปูเลย (๕ กม.)

**ขอเชิญร่วมบริจาคเงินมหากุศลเพื่อสมทบทุนจัดซื้อที่ดินก่อสร้างโรงพยาบาล และโรงเรียนมัธยม
ของอำเภอเวียงหนองล่อง**

ขอเชิญร่วมบริจาคทำบุญมหากุศลครั้งหนึ่งในชีวิต

อำเภอเวียงหนองล่อง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ทุกแห่ง ขอเชิญร่วมบริจาคเงินมหากุศลครั้งหนึ่งในชีวิต เพื่อสมทบทุนจัดซื้อที่ดินก่อสร้างโรงพยาบาล และโรงเรียนมัธยมของอำเภอเวียงหนองล่อง จำนวน ๖๑ ไร่ ซึ่งตั้งอยู่บริเวณบ้านกลางทุ่ง หมู่ที่ ๙ ตำบลวังยาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน ในราคาตารางวา ละ ๒๙๙ บาท และท่านที่บริจาคเงินจำนวน ดังกล่าวจะได้รับวัตถุมงคลพระผงมวลสาร ๓ ครูบา (ครูบาศรีวิชัย ครูบาขาวปี ครูบาวงศ์) พร้อมทั้งโฉนดที่ดินการ

กุศลบันทึกรายชื่อผู้บริจาค ลงนามรับรองโดยท่านผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน และเจ้าคณะจังหวัดลำพูน โดยแจ้งความประสงค์บริจาคเงิน ได้ที่

๑. ที่ว่าการอำเภอเวียงหนองล่อง โทร ๐๕๓-๕๐๔๙๖๗
๒. สำนักงานเทศบาลตำบลวังผาง โทร ๐๕๓-๕๐๔๙๖๖
๓. สำนักงานเทศบาลตำบลหนองล่อง โทร ๐๕๓-๕๐๕๐๔๘
๔. สำนักงานเทศบาลตำบลหนองยวง โทร ๐๕๓-๕๐๕๐๒๘
๕. บริจาคผ่านบัญชีธนาคารกรุงไทย สาขาจอมทอง เลขบัญชี ๕๒๖-๐-๒๗/๕๖๓-๒
๖. หรือที่ทำการกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทุกตำบล หมู่บ้าน ในอำเภอเวียงหนองล่อง

สร้างบุญ สร้างกุศลอันยิ่งใหญ่ ด้วยการบริจาคเงินจัดซื้อที่ดิน
สร้างโรงพยาบาล โรงเรียนมัธยม
อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

รายนามประธานจัดสร้างวิหาร ๓ คุรุบา คุรุบาศรีวิชัย คุรุบาอภิชัยชาวปี คุรุบาชัยยะวงษาพัฒนา
เริ่มจัดสร้างวันที่ ๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๗

ประธานฝ่ายสงฆ์

พระเดชพระคุณพระศรีธรรมโสภณ เจ้าคณะอำเภอเวียงหนองล่อง พร้อมด้วยเจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาส
ทุกวัดในอำเภอเวียงหนองล่อง

ประธานฝ่ายฆราวาส

๑. คุณโชดชัย คุณวันทนา สิริกาญจนกุล
๒. คุณศิริพร ตั้งคุณากรณ์
๓. คุณสุรนนท์ ตั้งคุณากรณ์
๔. พล.ร.อ.ปรีชาญู จามเจริญ
๕. บริษัท นำแสง เอ็นจิเนียริง จำกัด
๖. พลโทชนะศักดิ์ ชื่นอิม
๗. คุณณัฐพล สิริกาญจนกุล
๘. คุณรมณีญา สิริกาญจนกุล
๙. โรงพยาบาลสัตว์เจ้าฟ้าอันทามัน
๑๐. คุณศศิธร ไตรรัตน์ถนอม
๑๑. คุณปรียาภรณ์ สิริกาญจนกุล
๑๒. คุณวิวิธพล สิริกาญจนกุล
๑๓. คุณไกรสิน หมั่นแสน
๑๔. คุณจิระเดช ไตรรัตน์ถนอม

- ๑๕. คุณธนัช สิริกาญจนกุล
- ๑๖. นายสืบศักดิ์ สุภิมาส
- ๑๗. คุณชลากร ภัทรานิพิฐ
- ๑๘. คุณสิริวฤทธิ์ เสียมภักดี
- ๑๙. คุณเพ็ญพิศ รุ่งเรือง
- ๒๐. แพทย์หญิงมัลลิกา โมกษะสมิต
- ๒๑. คุณจรัล ดวงสะเกิด
- ๒๒. คุณจุฬารัตน์ ประทุม

รายนามผู้มีจิตศรัทธาร่วม

นายกเทศมนตรีตำบลวังผาง กำนันตำบลวังผาง นายกเทศมนตรีตำบลหนองล่อง กำนันตำบลวังผาง
นายกเทศมนตรีตำบลหนองยวง กำนันตำบลหนองยวง ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านในเขตอำเภอเวียงหนองล่อง
คณะเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเวียงหนองล่อง คณะเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลเวียงหนองล่อง ศรัทธาประชาชนใน
อำเภอเวียงหนองล่องและผู้มีจิตศรัทธาร่วมทุกท่าน

โรงพยาบาลเวียงหนองล่อง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

โบราณสถานในอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

กุซาว

บ้านเวียงหนองล่อง ตำบลวังยาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

ภู่แดง

บ้านเวียงหนองล่อง ตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

แหล่งโบราณสถาน ในสวน ดต.รัช แก้วก้อ
บ้านเวียงหนองล่อง ตำบลวังยาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

แนวคูน้ำ คันดิน เวียงหนองล่องในอดีต

หลักช้าง หลักม้า, หอคำหลวง
ตำบลหนองล่อง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

ร่องมา่น

ตำบลหนองล่อง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

วัดเหล่าประหาร

บ้านวังสะแกง ตำบลหนองล่อง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

ช่วงเจ็จ

บ้านวังสะแกง ตำบลหนองล่อง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

พระเจ้าทองทิพย์

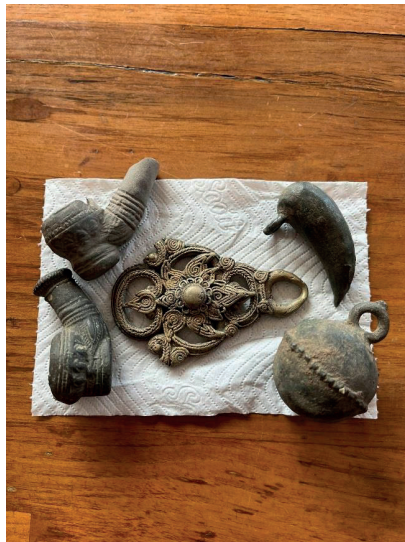
วัดพาศลิขสิทธิ์การาม อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

วัดทิพย์อัปสรอมรินทร์ (วัดน้อยวังสะแกง)
ตำบลหนองล่อง จังหวัดลำพูน

โบราณวัตถุที่ขุดพบในตำบลวังยาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

โบราณวัตถุที่ขุดพบในตำบลวังยาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

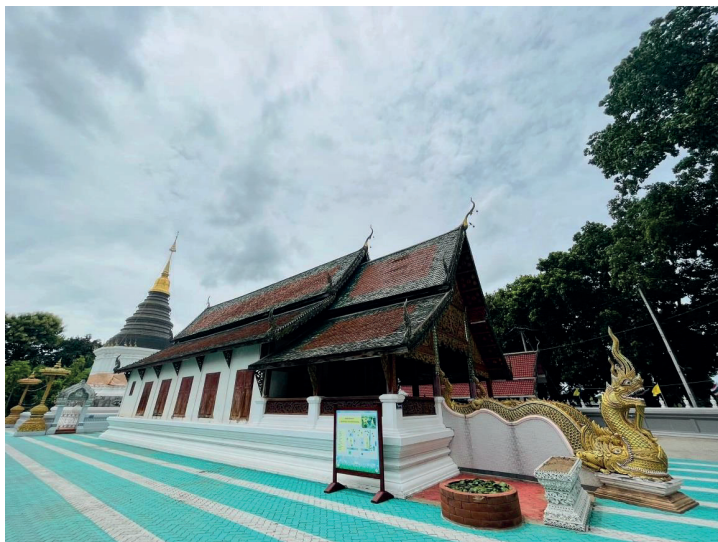
วัดบ้านดงเหนือ ตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

วัดหน้อย (วัดบ้านดงหลวง) ตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

วัดวังผาง ตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

วัดร่องธาร ตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

ศาลเจ้าพ่อค่างาม บ้านเวียงหนองล่อง อําเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

พระพุทธรูป หรือ พระพุทธรูป
วัดอรุณวิทยาวาส บ้านห้วยป็นจ้อย อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

“เทศบาลตำบลวังผาง ชุมชนร่วมคิดร่วมสร้าง
เน้นแบบอย่าง ความเป็นประชาธิปไตย
ใส่ใจการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม
มุ่งมั่นพัฒนาความเป็นอยู่ คุณภาพชีวิตที่ดี อย่างยั่งยืน”

เทศบาลตำบลวังผาง

เลขที่ 99 หมู่ 9 ตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน 51120

โทร./โทรสาร. 053 - 096077, 053 - 504199